

ਸਾਲ ਚੌਦਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਦਸੰਬਰ, 2008

ਫਾਉਂਡਰ ਚੇਅਰਮੈਨ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਚੇਅਰਪਰਸਨ

ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry, Money Order, Cheque, Draft & correspondence

V.G.R.M Charitable Trust 'Atam Marg' Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib (Near Chandigarh) P.O. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) 140901 Pb.India.

Office 'Atam Marg' Ph. No. - 0160-2255002,
Fax.-2255009, , Mobile - 9417214391,79

FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼) CONTACT NO.

U.S.A. - Baba Satnam Singh ji Atwal
Phone and Fax : 408-263-1844
Bhai Kuldeep Singh Sher Gill
Phone : 408-230-8319
Bibi Sukhvinder Kaur Bains
Phone : 403-270-3387
Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 604-433-0408
England - Bibi Gurbax Kaur /Jagtar Singh Jagi
Phone : 0121-200-2818
Fax : 0121-200-2879, Raj Mobile : 07968734058
Australia - Bhai Jiwan Singh ji
Phone : 03-943-65865, Fax : 03-943-65867

For more information please visit us on internet at:-

Email : atammarg@glide.net.in

[http:# www.ratwarasahib.org](http://www.ratwarasahib.org), [http # www.ratwarasahibmedia.org](http://www.ratwarasahibmedia.org)

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭਾ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ ਐਸ.ਏ.ਐਸ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਤਤਕਰਾ

1. ਬਾਰਾਮਾਹਾ	2
2. ਸੰਪਾਦਕੀ	3
3. ਚਉਥੇ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੇ	4
4. ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ	9
5. ਸਮਾਗਮ ਸਬੰਧੀ ਫੋਟੋਆਂ	29
6. ਜੁਗਤੀ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ	39
7. ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਨਾਂ	50
8. ਮੋਹਿਨਾ ਸੋਹਿਨਾ	53
9. ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ	56

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
280/-	2080/-	(For outstation cheques)

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	0160-2255001
ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ ਸਬੰਧੀ -	9417214386
ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਬੀਜੀ	9417214381
ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ -	9417214378
ਜਥੇਦਾਰ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਇੰਚਾਰਜ	9417214383
ਜਰਨਲ -	9417214384, ਬੀ ਐਡ ਕਾਲਜ - 9417214382
ਬਾਬਾ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਲੰਗਰ	9417214380
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	9872814385, 9417214385
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ	9417214386
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	0160-2255003
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ	0160-2255004

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਸਕਾਈ ਟੀ.ਵੀ. ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਚੈਨਲ 0176 ਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ -

**ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 11.00 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਸੋਮਵਾਰ ਸ਼ਾਮ 7.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਯੂ.ਕੇ. ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।**

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ www.amritbani.com ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਯੂ.ਕੇ. ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੋ।

**ਜਾਰੀ ਕਰਤਾ - ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਪਿਰਿਚੁਅਲ ਸਾਇਟਿਵਿਕ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ
ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ, ਯੂ.ਕੇ.**

ਪੋਖਿ

ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਪੜੈ ਵਣੁ ਤ੍ਰਿਣੁ ਰਸੁ ਸੋਖੈ ॥

ਆਵਤ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਿ ਤਨਿ ਵਸਹਿ ਮੁਖੇ ॥

ਮਨਿ ਤਨਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਜਗਜੀਵਨੁ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ ॥

ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਸੇਤਜ ਉਤਭੁਜ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ ॥

ਦਰਸਨੁ ਦੇਹੁ ਦਇਆਪਤਿ ਦਾਤੇ ਗਤਿ ਪਾਵਉ ਮਤਿ ਦੇਹੋ ॥

ਨਾਨਕ ਰੰਗਿ ਰਵੈ ਰਸਿ ਰਸੀਆ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਨੇਹੋ ॥

ਪੰਨਾ - 1109

ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਪਾਲਾ ਕੱਕਰ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਜੰਗਲ ਘਾਹ ਬਨਸਪਤੀ ਦੇ ਰਸ ਨੂੰ ਸਕਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਕੋਰਾਪਨ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਤਨ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰਮਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਰੰਗ ਮਾਣਿਆਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੌਹਾਂ ਖਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੇ ਦਿਆਲੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਦਿਆ ਪਤ ਦਾਤੇ ਆਪਣਾ ਦਰਸਨ ਦੇ ਤਾਂ ਕਿ ਐਸੀ ਮਤ ਨਾਲ ਗਤੀ ਹੋ ਸਕੇ ਜਿਸ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਜੁੜ ਕੇ ਆਤਮ ਰਸ ਦੇ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਮਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਆਤਮ ਰਸੀਆ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਮਹਿ ਮੋ ਮਹਿ ਤਾਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ ॥

ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ

ਆਪਣੇ ਆਤਮ ਸਵਰੂਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਉਸ ਰਸ ਨੂੰ ਮਾਨਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਆਤਮ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਲੈ ਕਰਨਾ, ਸੱਚ ਅਚਾਰ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਨੂੰ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਮ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਰੰਚਕ ਮਾਤਰ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਤੁਖਾਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਆਇਆ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਮਾ ਕੇ ਆਤਮ ਰਸ ਨੂੰ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਰਾਗੁ ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਹਲਾ ੫

ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਨ ਵਿਆਪਈ ਕੰਠਿ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਾਹੁ ॥

ਮਨੁ ਬੋਧਿਆ ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਦਰਸਨਿ ਲਗੜਾ ਸਾਹੁ ॥

ਓਟ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਰਾਇ ਸੇਵਾ ਸੁਆਮੀ ਲਾਹੁ ॥

ਬਿਖਿਆ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕਈ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਗੁਣ ਗਾਹੁ ॥

ਜਹ ਤੇ ਉਪਜੀ ਤਹ ਮਿਲੀ ਸਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਮਾਹੁ ॥

ਕਰੁ ਗਹਿ ਲੀਨੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਬਹੁੜਿ ਨ ਵਿਛੁੜੀਆਹੁ ॥

ਬਾਰਿ ਜਾਉ ਲਖ ਬੇਗੀਆ ਹਰਿ ਸਜਣੁ ਅਗਮ ਅਗਾਹੁ ॥

ਸਰਮ ਪਈ ਨਾਰਾਇਣੈ ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਪਈਆਹੁ ॥

ਪੋਖੁ ਸੁਹੰਦਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਜਿਸੁ ਬਖਸੇ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥

ਪੰਨਾ - 135

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਝ ਰਾਗ ਵਿਚ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਗਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਨਿੱਘ ਅੰਦਰ ਠੰਢ ਅਤੇ ਕੋਰਾ ਨਹੀਂ ਵਿਆਪਦਾ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਜਹਿਰ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਾਂ ਤੋਂ ਜੀਵ ਦੇ ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਬਣੀ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਜੁੜੀ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਵਿਛੁੜਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਲੱਖ ਵਾਰੀ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਿਆਲੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਬਾਣੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣਿਆਂ ਦੀ ਇਜਤ ਰੱਖਣੀ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਪਰਵਾਹ ਮਾਲਕ ਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਵੀ ਮੇਹਰ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਹਾਵਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਓਪਰੋਕਤ ਗੁਰੂ ਬਚਨਾਂ ਉਪਰ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਤੌਰ ਦੇ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਅਚਾਰ, ਅਹਾਰ, ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਧ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਗਰਾਂਦ ਤੋਂ ਪੋਹ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਓਪਰੋਕਤ ਫੁਰਮਾਨ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਧੰਨ-ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਗਮਨ, ਧੰਨ-ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ
੩੦੦ ਸੌ ਸਾਲਾ ਗੁਰਤਾਗੱਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਮਾਗਮ

ਗੁਰੂ ਪੀਰਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਗੁ. ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਅਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਪਿਰਚੂਅਲ ਸਾਇੰਟਿਫਿਕ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸਤਵੀਂ ਬਰਸੀ ਸਬੰਧੀ ਸਮਾਗਮ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰ ਸਾਲ ਵਾਗੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਸੰਗਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੰਗਤਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰ-ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਕੁੰਭ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਉਪਰ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਜਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਚਾਰੇ ਦਿਨ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ-ਸੁ-ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾਵਾਂ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਮਹਾਂਮੰਡਲੇਸ਼ਬਰ ਯੋਗੀ ਜਨਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਗਮਾਂ ਉਪਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਸਹਿਤ ਆਪਣੀਆਂ ਜੁੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਟਰਸਟ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾਦਾਰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਰਿਣੀ ਹੈ। ਸਤਵੀਂ ਬਰਸੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵੀ ਓਪਰੇਕਤ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਧੂਰੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਅਪਰ ਅਪਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਹੋਰ ਉਦਮ ਉਤਸ਼ਾਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ ਜੀ। ਇਸ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਅਮਰ ਗਾਥਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅੰਤਰੀਵ ਭਾਵ ਦੇ ਅੰਤਰੰਗ ਪ੍ਰਵਚਨ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਨੈਤਿਕ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਾਝ ਵਧਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਪਿਆਰੀ ਪੜ੍ਹਕਾ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ

(ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਕੀਤੇ ਬਚਨ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫ ॥
ਆਗੈ ਸੁਖੁ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ॥
ਪਾਛੇ ਆਨਦੁ ਪ੍ਰਭਿ ਕੀਤਾ ॥
ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ॥
ਫਿਰਿ ਡੋਲਤ ਕਤਹੁ ਨਾਹੀ ॥ ੧ ॥
ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿਉ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ॥
ਹਰਿ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਜਾਨਿਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਭ ਜੀਅ ਤੇਰੇ ਦਇਆਲਾ ॥
ਅਪਨੇ ਭਗਤ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ॥
ਅਚਰਜੁ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ॥
ਨਿਤ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈ ॥ ਅੰਗ - ੬੩੦

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ!

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਆਪ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪ ਹਰੀ ਜਸ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹੋ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਵਿਤਰ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸਾਡੀ ਗਿਆਤ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸਿਆ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਜੋ ਬਾਤ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਮਨ ਮੰਨ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸਲੀਅਤ ਤਕ ਆਦਮੀ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਮਨ ਨਾ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਗਲ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਵਡੀ ਬਾਤ ਮਨ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਰੈ ਕਬੀਰਾ

ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੩੪੨

ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਵਕਤ ਤਰਕ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਭੁਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਾ ਪਛਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਐਨੀ ਲੋੜ ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਵਕਤ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ, ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਇਆ ਰਜੇ ਗੁਣ, ਤਮੋ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ ਤਿੰਨ ਜੋ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਗੁਣ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਭੁਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਭੁਲ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਯਾਦ ਹੈ। ਯਾਦ ਤੇ ਭੁਲ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰਾ ਖੇਲੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯਾਦ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਤ ਸਮਝ 'ਚ ਆ

ਜਾਏਗੀ ਕਿ ਮੰਨਣਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਮਟਕ ਚਾਨਣਾ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਾਮੂਲੀ ਅੱਖਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਪਿਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਮੋਟਾ ਰੱਸਾ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਗਿਰ ਗਿਆ; ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਆ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਖਿਆਲ ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਸੱਪ ਪਿਆ ਹੈ? ਕਿਉਂ ਪਿਆ ਹੈ? ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਗਿਲਦਾ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਇਸੇ ਭਰਮ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਸੇ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਅੰਦਰ ਨਾ ਆ ਵੜੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਰੱਸੀ ਪਈ ਸੀ ਐਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੱਸੀ ਦੇਖ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਚਾਹੇ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਹੀ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਮੰਨ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰੱਸੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਸ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਨਿਰਣੇਪੂਰਵਕ ਨਹੀਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਉਂਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਇਸ ਦਾ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਭਟਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਰਚਿਆ। ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ ਕਿਤੋਂ ਆਈਆਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਲੰਮਾ ਸੁਪਨਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਜੈਸਾ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਿ ਕਾ ਤੈਸਾ ਸੰਸਾਰ ॥

ਦ੍ਰਿਸਟਿਮਾਨ ਸਭੁ ਬਿਨਸੀਐ ਕਿਆ ਲਗਹਿ ਗਵਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੮੦੮

ਰਹਿਣਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ, ਅਨੰਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਚਲਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਸੋ ਇਹ ਜਵਿ ਜੋ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥

ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ ਓਹਾ ਆਵੈ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਇਕ ਤੱਤ ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਇਕ ਖਿਆਲ ਹੈ ਇਕ ਫੁਰਨਾ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸਲੀਅਤ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ; ਦਰਿਆ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਪਹਾੜ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਗੱਡੀਆਂ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਜਹਾਜ਼ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਸੁਪਨਾ ਸਤਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦੀ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਦੁਖ ਵੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੁੱਖ ਵੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਟੋਲ੍ਹਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪਿਛੇ ਚੋਰ ਲਗ ਗਏ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਲਗ ਗਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਜਾਨ ਬਚਾਉਂਦਾ ਵੀ ਨਠਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਪੂਰਾ ਤਾਣ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਜੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੈਰਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਸਬੂਲ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੰਝੂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕੱਪੜਾ ਭਿੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਿਰਿਆ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਥੇ ਜੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਾ ਨਿਹਚੇ 'ਚ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਹੋ ਕੀ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਜਿਸ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਮਜ਼ਹਬ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਉਸਦਾ ਟੀਚਾ ਕੀ ਹੈ? ਗੋਲ ਕੀ ਹੈ? ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਡੀ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੱਟੇ-ਸੱਟੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਆਏ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਏ ਫੇਰ ਉਹ ਵੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਮਿਲਾਪ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦਰਿਆ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਲਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਦਰਿਆ ਸਮੁੰਦਰ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦਰਿਆ-ਏ-ਸਿੰਧ ਹੈ ਜਾਂ ਸਤਿਲੁਜ ਦਰਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਸਤਿਲੁਜ ਦਰਿਆ ਕਿਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਹੈ, ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਕਿਧਰ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ-

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥

ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥

ਮਿਟਿ ਗਏ ਗਵਨ ਪਾਏ ਬਿਸੁਮ ॥

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੮

ਸੋ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਜੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਹੈ ਉਹ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ ਮਿਲੀਏ, ਇਹ ਬਾਤ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸਿਧਾਂਤ

ਕੀ ਹੋਇਆ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁਛੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਧਰਮ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਕੀ ਹੈ, ਆਖਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ, ਦਾਨ, ਇਸ਼ਨਾਨ। ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਦਾਨ ਕਰਨਾ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ। ਦੂਸਰਾ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਵੰਡ ਛਕਣਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ way of life ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰਨੀ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ ਫੇਰ ਲਕਸ਼ ਕੀ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾਡਾ ਲਕਸ਼ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਇਹ ਬਾਤ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਸਰੀਰ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਐਸੇ ਵੀ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ-ਆਪ ਸਮਝਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਜੋ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਮਸ਼ੀਨ ਹੈ ਇਹ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਹੀ ਹਾਂ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਇਹ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹੇ ਕਾਰ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਰ ਹਾਂ ਜਾਂ ਕੋਠੀ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਠੀ ਹਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ। ਸਿਆਣੇ ਹੱਸ ਪੈਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੋਠੀ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹਾਂ, ਕੋਠੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਭੁੱਲ ਹੈ ਕੋਈ ਇਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ।

ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਹਿੱਸਾ ਹਾਂ ਮੈਂ, ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ - ਨਾ ਮੈਂ ਪੁਣ ਹਾਂ, ਨਾ ਮੈਂ ਪੰਜ ਗਿਆਨ-ਇੰਦਰੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਪੰਜ ਕਰਮ-ਇੰਦਰੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਮੈਂ ਦਿਮਾਗ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਮੈਂ ਫੁਰਨੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨ ਹਾਂ, ਨਾ ਮੈਂ ਬੁੱਧੀ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਮੈਂ ਚਿੱਤ ਹਾਂ ਫੇਰ ਹੋਇਆ ਕੀ ਮੈਂ? ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ-ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ, ਜੇ ਐਨੀ ਕੁ ਸਮਝ ਆ ਜਾਬੇ ਇਸਨੂੰ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਖੋਜ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਕੀ? ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਮਨ ਮੰਨਿਆ ਕਰਦਾ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ -

ਏਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਦੁਤੀਯ ਨਾਸਿਤ।

ਕਿ ਇਥੇ ਇਕੋ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ੧੯ ਹੈ -

ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਕਾਰੁ ਹੋਇ ਏਕੰਕਾਰੁ ਅਪਾਰੁ ਸਦਾਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੬/੨

੧੯ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੱਦਿਆ ਜਾਣ ਲਗਿਆ -

ਏਕੰਕਾਰੁ ਸਬਦ ਧੁਨਿ ਓਅੰਕਾਰੁ ਅਕਾਰੁ ਬਣਾਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੬/੨

ਏਕੰਕਾਰ ਤੋਂ ਐਨਰਜੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਤੇ ਉਸ ਐਨਰਜੀ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ -

ਨਾਮੈ ਹੀ ਤੇ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੋਆ

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਮੁ ਨ ਜਾਪੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੩

ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਿੰਨੇ ਆਕਾਰ ਉਪਾਅ ਦਿਤੇ ਵਿਚੇ ਹੀ ਹੁਕਮ ਦੀ ਲੀਲਾ ਚਲ ਪਈ, ਵਿਚੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਚੱਲ ਪਏ, ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਬਣ ਗਈ। ਸਭ ਕੁਝ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਕ ਰਸ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੂਸਰਾ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਇਕ ਤੱਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹਉਮੈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ -

ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ॥
ਜਨਮ ਮਰਣ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ ਓਹ ਆਵੈ ਜਾਈ॥

ਅੰਗ - ੯੯੯

ਜੰਮਦਾ-ਮਰਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਦੀ ਬੇੜੀ ਹੋਈ ਚੇਤੰਨਤਾ, ਸੂਰਜ ਦੀ ਇਕ ਕਿਰਨ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਤਿੰਨ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਅੱਡ, ਇਕ ਸੰਸਾਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਤੀਜਾ ਜੀਵ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਜੀਵ ਭਾਵ ਜੋ ਹੈ ਇਹ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਸੰਸਾਰ ਵੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਜੀਵ ਵੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਵਖਰਾ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਤੇ ਜਿਸ ਬਕਤ ਮਨ ਮੰਨ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ, ਬੜੇ ਅਲੰਕਾਰ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਜਿਸ ਕਾ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ
ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ ॥

ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੫

ਇਕ ਐਸਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤਾਲਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਬਜਰ-ਕਪਾਟਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਸਾਨੂੰ -

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ

ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲੀਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥

ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ॥

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ

ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਜੋ ਇਹ ਸਾਡਾ ਮਨ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣੇ, ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਜੋ ਹੈ -

ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ॥

ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ॥ ਅੰਗ - ੯੨੮

ਇਹ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ-ਹੋਈ, ਅੱਖਰ ਜੋ ਹਨ ਇਹ ਮਾਧਿਅਮ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੈ, ਜੀਉਂਦੀ-ਜਾਗਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਨਿਰ੍ਹਾ

ਹੀ ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਆਖਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਦੀ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਅਸੀਂ ਮੰਤਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਮੰਤਰ ਦੀ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਮਾਈ ਕਰਾਂਗੇ ਉਸ ਦੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ -

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰੁ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ॥

ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਗਗਨ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਬਿੰਦੂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨੁਭਵੀ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੇਤਰ ਤਾਂ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੇਤਰ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਹੋਰ ਅੱਖ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਸੇ ਅਖੜੀਆਂ ਬਿਅੰਨਿ

ਜਿਨੀ ਡਿਸੰਦੇ ਮਾ ਪਿਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੫੨੭

ਉਹ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਵੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਕਿਰਪਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਗੁਰੂ ਦੀ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਨੂੰ ਫੇਰ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਉਹ? ਕਿਸ ਪੁਆਇੰਟ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏਗਾ? ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਲੇਕਿਨ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮਨ ਨੇ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ -

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰੁ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ॥

ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥

ਅਸਥਿਰੁ ਬਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ

ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥ ੧ ॥

ਅੰਦਰਿ ਕੋਟੁ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਏਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਨੌਂ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇ, ਬਜ਼ਾਰ ਵੀ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੱਟੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨੇ-

ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਜੋ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਵਸਤਾਂ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ -

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ

ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿੰਦੇ -

ਭੀਤਰਿ ਕੋਟੁ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਫੇਰ ਮਨ ਦੌੜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਘਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ - ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਰਸਨਾ ਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਚਮੜੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਦੌੜਦਾ ਉਹ ਮਹਾਨ ਰਸ ਇਸ ਨੂੰ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ-ਧੁਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਇਕਮਿਕ

ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ -

**ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ
ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ॥ ਅੰਗ - ੧੦੩੩**

ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਫੇਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਸਾਡਾ ਮੰਤਵ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨ ਮਨਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਮਨ ਮੰਨ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਇਆ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਅਤੁਲ ਨਿਰੰਜਨ' ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦੇਖ ਲਿਆ ਤੇ ਘਟ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ, ਕੋਈ ਥਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੋ ਇਹ ਸਾਡਾ ਮਨੋਰਥ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਏਸ ਘਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ -

**ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ
ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧**

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ?

**ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ
ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥
ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ
ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥
ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨੁ ॥
ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤੁ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥**

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਸੋ ਇਹ ਜੋ ਸਾਡਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਮਨ ਟਿਕਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਮਨ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਧਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ - ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਵਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਦਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮਨ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਹ ਐਸੀ ਤਰਲ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਐਨੀ ਸੂਕਸ਼ਮ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਮਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਗਏ ਸਭ ਹਾਰ ਗਏ। ਮਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਮਨ ਮੰਨ ਜਾਵੇ ਤਾਂ -

**ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ॥
ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੩**

ਉਸ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਜੋ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਮਿਲਦਾ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਵੀ ਦੇ ਦਿਓ ਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ

ਅਸੂਲ ਚਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ -

**ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ॥
ਅੰਗ - ੬੪੨**

ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਰਮ ਨੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਇਕ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਲੇਕਿਨ ਇਹ -

.....ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ॥ ਅੰਗ - ੬੪੨
ਸਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਰਮ ਨੇ -

**ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ
ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਗਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੨**

ਮਿਲਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਚ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹੋਣ, ਕੋਈ ਪੁਰਬ ਕਰਮ ਦਾ ਅੰਕੁਰ ਫੁਟਣ ਲਗ ਜਾਵੇ -

**ਪੁਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ
ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੪**

ਉਸ ਦੇ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਜਦੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨ ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਦੇ ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਅੰਧੇਰਾ ਤੇ ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਨ ਮਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਤਾਂ -

**ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤੁ ਹਰਿ ਨਾਨਕ
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੪**

ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੁਰਤ ਹੈ। ਛੋਟੀ ਸੁਰਤ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੋ ਸੁਰਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ - ਇਕ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਸੁਰਤ ਹੈ, ਇਕ ਜੀਵ ਦੀ ਸੁਰਤ ਹੈ। ਜੀਵ ਦੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਉਸ ਤੇ ਨਿਹਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜੇ ਇਹ ਸੁਰਤ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ -

ਭੋਲਿਆ ਹਉਮੈ ਸੁਰਤਿ ਵਿਸਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੮

ਇਹ ਜੋ ਮੇਰਾ ਪੁਤਰ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਧੀ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਮਕਾਨ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਫਲਾਣਾ, ਮੇਰਾ ਧੀਮਕਾ ਹੈ ਇਹ ਜੋ ਤੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੂੜ-ਕਬਾੜ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਆਪੇ ਹੀ ਆਹ ਆਪਣੀ ਖੇਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ -

**ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਗਲੇ ਠਾਉ ॥
ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਰਾਖੈ ਤੈਸਾ ਤਿਨ ਨਾਉ ॥
ਆਪੇ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਜੋਗੁ ॥
ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਹੋਗੁ ॥
ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗੁ ॥
ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗੁ ॥ ਅੰਗ-੨੨੫**

ਇਥੇ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਓਹੀ ਅਨੇਕ ਤਰੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ

ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਐਸਾ ਬੀਜ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦਰਖਤ ਇਕ ਬੀਜ ਤੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ, ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫੁੱਲ ਤੇ ਫਲ ਇਕੋ ਹੀ ਬੀਜ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਹੀ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਦੇ ਰੰਗ ਲਖੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ -

ਜੈਸੀ ਮਤਿ ਦੇਇ ਤੈਸਾ ਪਰਗਾਸ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਰਤਾ ਅਬਿਨਾਸ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫

ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਮਤ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਦਿਮਾਗ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਉਸ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਨੇ ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਓਹੋ ਜਿਹੀ ਹੀ ਬਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੇਰ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫

ਉਹ ਜੋ ਮਾਲਕ ਹੈ ਆਪੇ ਹੀ ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਦਇਆਲੂ ਕਿਰਪਾਲੂ ਹੈ -

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੫

ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੋਧਤ ਸੀਝਿਆ ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਤੁ ਸਭੁ ਬੁਝਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੧

ਦੇਖਿਆ ਕੀ? ਕਹਿੰਦੇ ਖੋਜ-ਖੋਜ ਕੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅਖੀਰਲੇ ਪੁਆਇੰਟ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਇਕ ਗੱਲ ਬੁੱਝ ਲਈ ਅਸੀਂ। ਜਾਨਣ ਤੇ ਬੁਝਣ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੁਝਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ Practical knowledge, ਜਾਨਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, Theoretical knowledge ਬੁਝੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਬੁਝਣਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਬੁਝਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਿਆ -

ਜਬ ਦੇਖਉ ਤਬ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੂਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੧

ਕਿ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਇਕ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਮੂਲ ਹੈ ਇਸ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ -

ਨਾਨਕ ਸੋ ਸੁਖਮੁ ਸੋਈ ਅਸਥੂਲੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੧

ਉਹੀ ਸੁਖਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਖਦੇ ਹਾਂ। ਉਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਅਕਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅਸਥੂਲ ਬਣ ਗਿਆ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਦੇ ਜੋ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਪੁਆਇੰਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਜੀਵ ਬਣ ਗਏ ਉਹ ਜੀਵ ਭਾਵਨਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਿਟਦੀ ਨਹੀਂ ਉਦੋਂ ਤਕ ਸਾਨੂੰ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। ਉਹ ਕਰਮ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਗੋੜੇ ਖਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਵਿਛੋੜਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਜੇ ਤੂੰ ਸਦਾ ਸੁਖੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਬਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਤੈਨੂੰ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ -

ਐਸਾ ਜਗੁ ਦੇਖਿਆ ਜੁਆਰੀ ॥

ਸਭਿ ਸੁਖ ਮਾਗੈ ਨਾਮੁ ਬਿਸਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੨

ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਮਝ, ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ? ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੋ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਏਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਪੁਆਇੰਟ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਮਨ ਦੇ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਮਨ ਮੰਨ ਗਿਆ ਤਾਂ ਓਸ ਵੇਲੇ ਦੇਖਿਆ ਕੀ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਇਥੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਸੁਖੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਪੂਰਨ ਅਨੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਜੰਮਣਾ-ਮਰਨਾ, ਹਿਸਾਬ ਸਾਰੇ ਲੱਖੇ-ਪੱਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਡਾ ਲਕਸ਼ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ, ਮੋਹ, ਲਗਾਓ ਇਹ ਰੋਕ ਰਹੇ ਨੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ, ਇਥੋਂ ਤਾਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਦੂਸਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ - ਚਾਹੇ ਸਵਰਗ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਨਰਕ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਘਟੀਆ ਜੂਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਸੁਪਨੇ ਦਰ ਸੁਪਨਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਾਡੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟ ਰਹੀ। ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਅਸੀਂ illiusion, ignorance ਵਿਚ ਹਾਂ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਸੁਪਨੇ ਨਹੀਂ ਖਤਮ ਹੋਣੇ ਤੇ ਨਾ ਦੁਖ ਤੇ ਸੁਖ ਖਤਮ ਹੋਣੇ_ਨ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਂ ਮਨ! ਤੂੰ ਜਾਗ -

ਜਾਗ ਲੇਹੁ ਰੇ ਮਨਾ ਜਾਗ ਲੇਹੁ

ਕਹਾ ਗਾਫਲ ਸੋਇਆ ॥

ਜੋ ਤਨੁ ਉਪਜਿਆ ਸੰਗ ਹੀ

ਸੋ ਭੀ ਸੰਗਿ ਨ ਹੋਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੬

ਤੂੰ ਗਾਫਲ ਹੋ ਕੇ ਕਿਉਂ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ? ਆਹੀ ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਜਾਗ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਗਾੜ੍ਹੀਆਂ ਨੀਂਦਾਂ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੋ। ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆ ਕੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ

ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ

ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ।
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥
ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ
ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੨੮੯

ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ
ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥
ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ
ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੫੩੭

ਸਰਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਆਪਿ ॥
ਆਪਨ ਕੀਆ ਨਾਨਕਾ ਆਪੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਜਾਪਿ ॥
ਅੰਗ - ੨੯੦

ਧਾਰਨਾ - ਖੇਲੇ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ਨਿਰਗੁਣ ਹੋ ਕੇ,
ਸਰਗੁਣ ਹੋ ਕੇ।
ਕਤਹੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੁਇਕੈ, ਚੇਤਨਾ ਕੇ ਚਾਰ ਕੀਓ,
ਕਤਹੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੁਇਕੈ ਸੇਵਤ ਅਚੇਤ ਹੋ।
ਕਤਹੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਤ ਫਿਰਤ ਭੀਖ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਹੁਇਕੈ
ਮਾਂਗਿਓ ਧਨ ਦੇਤ ਹੋ।
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਕੋ ਦੀਜਤ ਅਨੰਤ ਦਾਨ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਤੇ ਛੀਨ ਛਿਤ ਲੇਤ ਹੋ।
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤ ਕਹੂੰ ਤਾ ਸਿਉ ਬਿਪ੍ਰੀਤ
ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ ਕਹੂੰ ਸੁਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੋ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓ।
ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜੋ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਖੇਲੁ
ਹੈ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ part ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਓਹੋ
ਜਿਹਾ ਉਹ ਖੇਲੁ ਕਰ ਚਿਹਾ ਹੈ। ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਰਚਨਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ
ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਗਈ, ਜਦ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੁਖ ਨਹੀਂ
ਹੈ, ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਸੋਚ
ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਆਸਾ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਅੰਦੇਸਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ
ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਈਆਂ? ਜੋ ਸੋਝੀ ਵਾਲਾ ਦਿਮਾਗ ਹੈ, ਬੰਦਾ ਹੈ, ਤਰਕ
ਦਾ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਕੁਛ ਅੰਸ ਹੈ, ਉਹ ਸੋਚ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰੇਗਾ ਕਿ

ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ ਫੇਰ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਈਆਂ,
ਐਨੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਇਕ
ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰੇ, ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਜਿਆ -
ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਕਾਰ ਹੋਇ
ਏਕੰਕਾਰ ਅਪਾਰੁ ਸਦਾਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੬/੨

ਆਕਾਰ ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
ਏਕੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ -

ਏਕੰਕਾਰਹੁ ਸਬਦ ਧੁਨਿ ਓਅੰਕਾਰ ਅਕਾਰੁ ਬਣਾਇਆ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੬/੨

ਸਬਦ ਧੁਨ ਹੋਈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਅੰਤ ਆਕਾਰ ਬਣ
ਗਏ-

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ ॥
ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥ ਅੰਗ - ੩

ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਬਾਕੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਾਈਆਂ, ਇਕ ਚੀਜ਼
ਜਿਹਨੂੰ ਹਉਮੈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਪਾ ਦਿਤੀ -

ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਿਆ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ
ਨਾਲੇ ਹਉਮੈ ਪਾਈ ॥
ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਹੈ ਰੇ
ਓਹ ਆਵੈ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੯੯

ਜੰਮਦੀ ਕੀ ਹੈ ਹਉਮੈ ਤੇ ਮਰਦੀ ਵੀ ਹਉਮੈ ਹੈ। ਉਹੀ
ਜਨਮ ਧਾਰਦੀ ਹੈ, ਉਹੀ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਇਕ ਐਸੀ
ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲਾ ਦਿਤੀ ਜਦ ਸੰਸਾਰ
ਰਚਿਆ। ਹਉਮੈ ਹੀ ਜੰਮਦੀ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਹੀ ਮਰਦੀ ਹੈ, ਓਹੀ
ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਓਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ 'ਤੇ
ਬਚਨ ਇਹ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ
ਸੀ, ਪਾਤੰਜਲ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸੀ, ਨਿਆਏ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸੀ,
ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜੋ ਈਸ਼ਵਰ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਉਹ
ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਬਲੱਗ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦਾ
ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਲੇਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ
ਹੋਇਆ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ
ਫਰੀ ਕਰ ਲੈਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਯੋਗ ਦੇ ਨਾਲ,
ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਏਸ ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਏਸ ਤੋਂ

ਅਗਲੀ ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਧਨ ਰੱਖੇ ਨੇ, ਸਮ ਦਾ, ਦਮ ਦਾ, ਆਸਣ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਹਾਰ ਹੈ, ਪੰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ - ਧਾਰਨਾ, ਧਿਆਨ, ਸਮਾਧੀ, ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਯੋਗ ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅੱਠ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਇਹਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਬਸ ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਗੁਰਮਤਿ ਨਹੀਂ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੀ, ਗੁਰਮਤਿ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰਲਾਉਣਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਆਤਮਾ ਪਰਾਤਮਾ ਏਕੋ ਕਰੈ ॥

ਅੰਤਰ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਅੰਤਰਿ ਮਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੬੬੧

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੋਰਖਨਾਥ! ਇਹ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਦੁਖ ਜੋ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਇਕ ਤੱਤ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ,-

ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ

ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਦੁਖਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਈ ॥

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ

ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੬

ਦੁਖ ਕਿਵੇਂ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਅਗਿਆਨ ਤਾਂ ਆ ਨਹੀਂ ਨਾ ਸਕਦਾ। ਅਗਿਆਨ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਪੈ ਗਿਆ, ਪਰਦਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਓਸ ਪਰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੀ awareness ਬਾਕੀ ਦੀ ਆਈ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਜਿਸਨੂੰ ਆਖਦੇ ਨੇ, ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ awareness ਆਖਦੇ ਨੇ, ਉਥੋਂ ਜੀਵ ਭਾਵ ਦੀ awareness ਪੜਦੇ ਦੇ ਓਹਲੇ ਆ ਗਈ। ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਜਦ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਪਾਣੀ ਵੀ ਗਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵੀ ਬਣਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਹ ਸੂਰਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੀਸ਼ੇ ਨੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ। ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਜਦ ਇਹਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਿਆ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ awareness ਆ ਗਈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸੁਰਤ ਹੋ ਗਈ ਮੈਂ ਦੀ, ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਫਲਾਣਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਸੁਖੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਅਮੀਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਗੋਰਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪਤਲਾ ਹਾਂ। ਇਹਦੇ ਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਅੱਡ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਡ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਦਰਿਆ ਉਛਲੇ ਤੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਟੋਭਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਛਪੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਪਾਣੀ ਓਹੀ ਹੈ ਦਰਿਆ ਦਾ ਹੀ, ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਹੈ ਗੰਗਾ ਦਾ, ਲੋਕਿਨ ਉਛਲ ਕੇ ਜਦ ਇਹ ਵਖਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਫੇਰ ਕਿਰਮ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬਦਬੂ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਸ਼ੂ ਆ ਕੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਹਨੂੰ ਗੰਦਾ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਿਰਮ ਪੈ

ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਾਣੀ ਓਹੀ ਹੈ, ਇਹੀ ਪਾਣੀ ਜੋ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਸੋਮੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਪਵਿਤਰਤਾ ਫੇਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਿਥਲ ਰੋਂ ਟੁਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, connection ਟੁਟਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਗਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਜੀਵ ਬਣ ਕੇ ਅਗਿਆਨ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ ਫੇਰ ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਜੰਮੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਐਹ ਜੂਨੀ ਚਲੇ ਗਏ, ਐਹ ਜੂਨੀ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਇਹ ਕੋਈ imagenari ਬਾਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਐਸੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਸੰਗਤ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਬੱਚਾ ਪੜਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਜਦ ਰੋਣੀ ਆਇਆ, ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਕੋਲ ਹੈ ਪਿੰਡ ਰੋਣੀ। ਸਕੂਲ ਹੈ ਉਥੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੇ ਉਥੇ ਖੇਲਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਿਆ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਮਿਲ ਆਵਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਓ ਕਾਕਾ! ਤੇਰਾ ਇਲਾਕਾ ਇਥੇ ਕਿਥੇ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਇਲਾਕਾ ਦੂਰ ਹੈ, ਇਹ ਤੇਰਾ ਇਲਾਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਜੀ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ ਇਲਾਕਾ ਇਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਲਾਕਾ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਥੇ ਮੇਰੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੇ, ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ, ਕਹਿੰਦੇ ਚਲੇ ਇਹਦਾ ਪਿੰਡ ਕਿਹੜਾ ਦੂਰ ਹੈ ਆਪਾਂ ਪੁਛ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹਨੂੰ ਮੂਹਰੇ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਏਗਾ ਹੀ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਘਰ ਪਤਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ, ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ। ਗਲੀ ਵਿਚ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦਾ ਮਾਸੀ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ? ਤਕੜੀ ਹੈਂ ਹਾਕ ਮਾਰੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਮੇਰੀ ਮਾਸੀ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਕਿ ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਜਿਹਾ ਨਾ ਕਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਇਥੇ, ਇਹ ਮਾਸੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਐਉਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚਾ ਕੌਣ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਮਾਤਾ ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਫਲਾਣਾ ਸਿੰਘ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਉਹਦੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲਿਆ ਉਹ ਚੁਕੰਨੀ ਹੋ ਗਈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਹੈਂ ਕਾਕਾ! ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਬੜੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਮਰ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ ਉਹ। ਮੇਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਿਥੇ ਰੱਖੀਆ ਨੇ? ਇੰਜਨੀਅਰ ਸੀਗਾ ਉਹ, ਇੰਜਨੀਅਰੀ ਕਰਕੇ ਚੰਗੇ ਨੰਬਰ ਲੈ ਕੇ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟ ਦਿਤੀਆਂ, ਕਹਿੰਦੀ ਨਾ ਬੇਟਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਪਈਆਂ ਨੇ, ਪਹਿਲੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਇਹਨੂੰ ਯਕੀਨ ਆਉਂਦਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਹਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਦੇ ਵਿਚ ਟਿੱਬਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਕਿਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ ਕਰਾਹ ਲਿਆ, ਟਿਊਬਵੈਲ ਲਾ ਲਏ, ਟਿਊਬ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿੰਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬਣ

ਗਈ, ਰਾਹ ਵੀ ਬਦਲ ਗਏ ਸਾਰੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਿਤਾ ਵੀ ਆ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਆ ਗਏ, ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਆਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਮੇਰੀਆਂ ਨੇ, ਆਹ ਕਪੜੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਖੰਨੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਥੇ ਲੰਘੇ ਜਾਂਦੇ ਅਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੀ ਭਣੋਈਆ, ਉਹਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਬਹੁਤੀ ਪੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਈਸ਼ਤੂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਖੰਡੇ ਵਿਚ ਗਿਰ ਗਏ ਤੇ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਮਰ ਗਏ। ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਓਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਇਹ ਸੀ, ਕਾਫੀ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ, ਮਾਸਟਰ ਲੈ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਗੱਲ ਕਰਨ, ਸਾਡੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਨਾ ਗੱਲ ਕਰੇ। ਉਹ ਵੀ ਕਾਫੀ ਕਰਨ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਬੱਚਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਦਿਓ। ਉਹਦੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਕਹਿਣ ਸਾਡਾ ਬੱਚਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਖੀਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਛੁਟੀਆਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਐਥੇ ਕਟਿਆ ਕਰ। ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰ ਓਥੇ ਜੋ ਇਸ ਜਨਮ ਦੇ ਤੇਰੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੇ।

ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਐਸੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਿਥੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਇਹ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ -

**ਪੱਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜੇ ਉਡਹਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਜਾਹਿ ॥
ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੇ ਨਿਤ ਦਾਝਹਿ ਤੈ ਬਿਲਲਾਹਿ ॥**
ਅੰਗ - ੬੬

ਜਿੰਨੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਓਨਾਂ ਹੀ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਦੁਖ ਤਾਂ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਇਹਦਾ ਖਹਿਤਾ ਛੁਟਣਾ, ਇਹ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਗੋਰਖਨਾਥ! ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੋਤਕ ਜੋ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਜੀਵ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਫਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮਿਤਰਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਖੇਡ ਸਾਰੀ ਹਉਮੈ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

**ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ
ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਦੁਖਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੬**
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

**ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ
ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੬**

ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਯਾਦ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਉਮੈ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਥਾਂ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਹਉਮੈ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਵਿਰੋਧ ਸਦ ਹੀ।

**ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ
ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੫੬੦**

ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਹਉਮੈ ਤੇ ਨਾਮ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਗੋਰਖਨਾਥ! ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹਉਮੈ ਹੈ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਆਦਮੀ ਦੁਖੀ ਹੈ -

ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੇ ਨਿਤ ਦਾਝਹਿ ਤੈ ਬਿਲਲਾਹਿ ॥
ਅੰਗ - ੬੬

ਓਨਾ ਚਿਰ ਇਹਦਾ ਵਿਚਲਾਪ ਨਹੀਂ ਮੁਕਦਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਨਾਮ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਪਰਮ ਸੁਖੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੈ, ਜਾਂ ਹਉਮੈ ਰਹੇਗੀ ਜਾਂ ਨਾਮ। ਨਾਮ ਜਿਸ ਵਕਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਹੀ ਸੰਸਾਰ ਬਦਲ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਹਉਮੈ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ, ਘਟ-ਘਟ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ, ਸਾਰੇ ਰੂਪ ਉਸ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਖਰੇ-ਵਖਰੇ ਜਾਨਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਵਿਰੋਧ ਹੈ ਪੱਕਾ, ਜਾਂ ਹਉਮੈ ਰਹੇਗੀ ਜਾਂ ਨਾਮ ਰਹੇਗਾ।

**ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸੇਵਾ ਨ ਹੋਵਈ
ਤਾ ਮਨੁ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ ॥ ੧ ॥
ਹਰਿ ਚੇਤਿ ਮਨ ਮੇਰੇ
ਤੂ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇ ॥
ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਹਿ ਤਾ ਹਰਿ ਮਿਲੈ
ਤਾ ਵਿਚਹੁ ਹਉਮੈ ਜਾਇ ॥**

ਅੰਗ - ੫੬੦

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਓਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਹਉਮੈ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ। ਜਦੋਂ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਸਬਕ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ, ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਪ੍ਰੇਮੀਓ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਿਆ ਕਰੋ, ਪਹਿਲੀ ਲਾਈਨ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਲਾਈਨ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿਧਾਂਤ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ-

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ ॥
ਅੰਗ - ੧

ਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆ ਤੇ, ਨਾ ਇਹ ਸੋਚ-ਸੋਚ ਕੇ, ਇਹ ਸੋਚਣ ਦੇ ਨਾਲ realiation ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੋਚੀ ਜਾਓ, ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਚਰਚਾ ਕਰੀ ਜਾਓ, ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਤੇ ਫੇਰ ਹੋਵੇ ਕਿਵੇਂ? ਨਾ ਤਾਂ ਸਿਆਣਪਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ -

**ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ
ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ ॥** ਅੰਗ - ੧

ਨਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਕਿ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸਾਧਨ ਕਰ ਲਏ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹਉਮੈ ਦੂਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥
ਅੰਗ - ੧

ਫੇਰ ਕਿਹੜਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਚਿਆਰ ਬਣ ਸਕੀਏ, ਤੇ ਕੂੜ ਦੀ ਕੰਧ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ, ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ-

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥
ਅੰਗ - ੧

ਹੁਕਮ ਤੇ ਰਜਾ ਦੀ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਸਮਝ ਆ ਗਈ, ਉਹ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਛੁਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਉਹ ਬੁਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਜਨਮ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਉਮੈ ਗੁਬਾਰ ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਸਭੁ ਸਰੀਰੁ ਹੈ ਹਉਮੈ ਓਪਤਿ ਹੋਇ ॥
ਅੰਗ - ੫੬੦

ਹਉਮੈ ਵੱਡਾ ਗੁਬਾਰ ਹੈ, ਹਨੇਰ ਗੁਬਾਰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੁਝਦਾ -

ਹਉਮੈ ਵਡਾ ਗੁਬਾਰੁ ਹੈ
ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਬੁਝਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥ ਅੰਗ - ੫੬੦

ਤੇ ਨਾ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਹਉਮੈ ਹੈ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਬੁਝਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਐਉਂ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਹਉਮੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਮਿਟ ਜਾਏ, ਫੇਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਸਰੀਰ ਹੁਕਮ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ-

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥
ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ
ਅੰਗ - ੧

ਸੇ ਇਹ ਗੁਬਾਰ ਹੈ, ਬਗੈਰ ਹਨੇਰੀ ਤੋਂ ਹਨੇਰੀ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਹਨੇਰ ਗੁਬਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਵਈ
ਹੁਕਮੁ ਨ ਬੁਝਿਆ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੫੬੦

ਜਿਹੜਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਬੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜੀਉ ਬੰਧੁ ਹੈ
ਨਾਮੁ ਨ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥ ਅੰਗ - ੫੬੦

ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹਉਮੈ ਹੈ ਓਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਇਹ ਜੰਮਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਮਰਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਵਸਣਾ ਮਨ 'ਚ।

ਨਾਨਕ ਸਤਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਹਉਮੈ ਗਈ
ਤਾ ਸਚੁ ਵਸਿਆ ਮਨਿ ਆਇ ॥
ਸਚੁ ਕਮਾਵੈ ਸਚਿ ਰਹੈ ਸਚੇ ਸੇਵਿ ਸਮਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੫੬੦

ਜਦੋਂ ਹਉਮੈ ਚਲੀ ਗਈ ਫੇਰ ਸੱਚ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਜੋ ਹੈ ਇਹ ਹਉਮੈ ਦੇ ਬੰਧਨ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ, ਆਪਣਾ ਸਫਰ ਮੁਕਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਇਹਦਾ ਉਠਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਓਪਰਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ -

ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ਸੁ ਆਵੈ ਨ ਚੀਤਿ ॥
ਜੋ ਬੈਰਾਈ ਤਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੭

ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨੇ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਵਖੀਲੀ, ਆਸਾ, ਅੰਦੇਸਾ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹਰ ਵਕਤ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਜ ਜੋ ਹੈ ਧਨ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਵਾਕਫੀ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ।

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜੀਉ ਬੰਧੁ ਹੈ
ਨਾਮੁ ਨ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥ ਅੰਗ - ੫੬੦

ਸੇ ਜਿਹੜੇ ਸੱਚ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ enactive ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ, ਕਿ ਚੁਪ ਕਰਿਆ, ਜੀਰੋ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬੁਝਦਾ ਹੈ, ਪਏ ਰੋਈ ਜਾਓ, ਕੁਰਲਾਈ ਜਾਓ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਹੀ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਜੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਲ attraction ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਉਹਦੇ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਓਗੇ ਨਾ -

ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰੁ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ,
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੈ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ।
ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਅਸੀਂ ਵਧਾਂਗੇ ਉਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਸਬੰਧ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਦੋਂ ਸਾਡਾ ਸਬੰਧ ਜੁੜ ਗਿਆ, ਪਿਆਰ ਜੁੜ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡਾ ਜੋ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਅਉਖੀ ਘੜੀ ਨ ਦੇਖਣ ਦੇਵੇ
ਆਪਣਾ ਬਿਰਦ ਸੰਮਾਲਦਾ।

ਅਉਖੀ ਘੜੀ ਨ ਦੇਖਣ ਦੇਈ
ਅਪਨਾ ਬਿਰਦੁ ਸਮਾਲੇ ॥
ਹਾਥ ਦੇਇ ਰਾਖੈ ਅਪਨੇ ਕਉ
ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੇ ॥ ਅੰਗ - ੬੮੨

ਏਸ ਖੇਡ ਦੇ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਨੇ, ਪਰ ਜਦ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਰਚਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਹੋ ਕੇ ਰਚਦੇ ਨੇ-

ਏਕ ਮੁਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ।।
ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ।।

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਸਾਖੀ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਰਾਜਾ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਜਾਦੂਗਰ ਆਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ! ਨਮਸਕਾਰ ਆਪ ਨੂੰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕੌਣ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਦੂਗਰ ਹਾਂ, ਤੇ ਮੈਂ ਬੜੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖੇਲ੍ਹੇ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਅਣਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਮੈਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਦੇਖ, ਜਾਦੂਗਰ! ਖੇਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਦੇਖਦਿਆਂ ਦੀ ਸਾਡੀ ਉਮਰ ਬੀਤ ਗਈ। ਪਰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਖੇਲ੍ਹੇ ਦਿਖਾ, ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਮੰਨੋਰੰਜਨ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਨਾਲ ਸਿਖਿਆ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ, ਮੈਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਬਚਨ ਦੇਵੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿ ਇਹਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਾਂਗੇ, ਮਾਣ ਮਰਿਆਦਾ ਇਹਦੀ ਕਾਇਮ ਰਖਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਮੈਂ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਬਗੈਰ ਫਿਕਰ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਯੁੱਧ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਦੇਖ ਜਾਦੂਗਰ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਵੀ ਇਸੇ ਉਮਰ ਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਹੈ ਧਰਮ ਦੀ ਧੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੇਗੀ, ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ। ਲੜਕੀ ਉਥੇ ਉਪਸਥਿਤ ਹੈ, ਕੁਰਸੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਖੇਲ੍ਹੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਬੀਬਾ! ਤੂੰ ਉਥੇ ਬਹਿ ਜਾ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਖੇਡ ਦਿਖਾ। ਉਸ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਕ ਗੋਲਾ ਕੱਢਿਆ, ਉਪਰ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ, ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਇਹ ਪਉੜੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਆਕਾਸ਼ ਦੀ ਤੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਲੜਾਈ ਕਰਾਂਗਾ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਦਿਖਦਾ ਰਿਹਾ ਉਹਦੇ ਰਾਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ, ਧਾਗੇ ਤੇ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦਿਖਣ ਤੋਂ ਹਟ ਗਿਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਐਸਾ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤਕ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਖੇਲ੍ਹੇ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਬਹਾਦਰ ਹੈ, ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਮੈਂ ਸਵਰਗ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਯੁੱਧ ਜੋ ਹੈ ਇਹ ਵਰੁਣ ਦੇਵਤੇ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਨਾਲ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਓਹਦਾ ਸੀਸ ਕੱਟ ਕੇ ਸਿੱਟ ਦਿਤਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਸੀਸ ਦੇ। ਉਥੇ ਹਵਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਸਾਹ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਪਾਣੀ ਉਥੇ ਫਿਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਅਗਨ ਦੇਵਤੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਓਹਦਾ ਵੀ ਸਿਰ ਵੱਢ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ। ਏਸ ਦੇ ਜੋ ਜਰਨੈਲ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬਹਾਦਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਕੁਬੇਰ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹੇਠਾਂ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੱਗ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਅਖੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਦੇ ਰਾਜੇ

ਇੰਦਰ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ, ਇੰਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਦੇ ਇਹਦੀ ਹੀ ਚੀਕ ਹੇਠਾਂ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹਦੀ ਬਾਂਹ ਕਟੀ ਹੋਈ ਹੇਠਾਂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਲੱਤ ਕਟੀ ਹੋਈ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਤੇ ਐਨੇ ਨੂੰ ਧੜ ਵੀ ਗਿਰ ਗਿਆ ਤੇ ਸਿਰ ਕਟਿਆ ਹੋਇਆ ਆ ਗਿਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਰੰਜ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦੇਖੋ ਕਿੱਡਾ ਬਹਾਦਰ ਸੀ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਈ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਇਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਅੱਗ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਸਤੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਬਹੁਤ ਮਨਾ ਕੀਤਾ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਸਤੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤੇ ਉਮ ਚਿਖਾ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਚਿਖਾ ਜਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਐਨੇ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਾਦੂਗਰ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਨਮਸਕਾਰ, ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਇਹ ਤਾਂ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਦੂਗਰ ਤੂੰ ਤਾਂ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਮੈਂ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕਿਉਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਕੋਈ ਬੇਈਮਾਨੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ਮੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੱਸੋ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਜਾਦੂਗਰ! ਬਿਲਕੁਲ ਤੂੰ ਹੀ ਗਿਰਿਆ ਸੀਗਾ, ਤੇਰੇ ਅੱਗ ਚੁਣ ਕੇ, ਤੇਰੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੇ ਪਛਾਣ ਕੇ, ਸਤੀ ਹੋ ਗਈ ਉਹ ਤੇਰੇ ਨਾਲ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ। ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸਾਰੀ ਰਿਆਇਆ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਸਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੀਉਂਦੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸੱਤ ਤਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਰਾਜਨ! ਚਾਬੀ ਦੇਹ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੂੰ ਬੰਦ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਾਬੀ ਲੈ ਕੇ, ਤਾਲਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਹੋਰ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਗਿਆ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੇ ਖੇਲ੍ਹੇ ਸੰਕੋਚ ਲਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਖੇਲ੍ਹੇ ਕੈਸਾ ਸੀ, ਪਸੰਦ ਆਇਆ।

ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਦੂਗਰ! ਕੀ ਇਹ ਸਾਰਾ ਖੇਲ੍ਹੇ ਸੀ?

ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੰਨੋਰੰਜਨ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਾ ਖੇਲ੍ਹੇ ਦੇਖਿਆ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਏਸ ਮਾਇਆ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਗ ਆਇਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਆਈ, ਫੇਰ ਗਮੀ ਆਈ, ਤੇ ਦਰਅਸਲ ਹੋਇਆ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਇਕ ਖੇਲ੍ਹੇ ਸੀਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਮੇਰੇ

ਇਕ ਮਨੁਖ ਦਾ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਓੜਲ 'ਚ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਤਕੜਾ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰਾ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਸਰੂਪ ਮੇਰੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਸੀ। ਬੇਅੰਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਦਿਸੇ, ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ। ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਇਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਕ ਖੋਲ੍ਹੇ ਕਰਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ -

ਬਾਜੀਗਰਿ ਜੈਸੇ ਬਾਜੀ ਪਾਈ ॥

ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਭੇਖ ਦਿਖਲਾਈ ॥

ਸਾਂਗੁ ਉਤਾਰਿ ਥੰਮ੍ਹਿਓ ਪਾਸਾਰਾ ॥

ਤਬ ਏਕੋ ਏਕੰਕਾਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੭੩੬

ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਕ ਹੈ, ਖੋਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਿਚ -

ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੫੩੭

ਆਪੇ ਦੇਖਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਜਾਦੂਗਰ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਸੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੫੩੮

ਬੇਅੰਤ ਰੂਪ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰੂਪ ਹੀ ਆਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਦਾ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਕਮਾਲ ਹੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਸਤਿ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ, ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਹੈ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਇਹੁ ਜਗੁ ਧੂਏ ਕਾ ਪਹਾਰ ॥

ਤੈ ਸਾਚਾ ਮਾਨਿਆ ਕਿਹ ਬਿਚਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੮੭

ਦੱਸ ਸੱਚਾ ਕਿਉਂ ਮੰਨਿਆ? ਜੇ ਸੱਚਾ ਹੋਵੇ ਤੇਰੇ ਦਾਦੇ ਵੀ ਇਥੇ ਹੋਣ ਨਕੜਦਾਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਦੇ, ਫੇਰ ਕੋਈ ਜਾਵੇ? ਸੱਚਾ ਤਾਂ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿੱਡਾ ਤਿਲਸਮ ਹੈ, ਕਿੱਡਾ ਜਾਦੂ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭੁੱਲਦਾ ਕਾਹਦੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਭੁੱਲਣ ਵਾਲੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਹੀ ਹਉਮੈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰੈ

ਮੋਹੁ ਉਪਜੈ ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੯੨੧

ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਨਾਤਮ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਪਿਆਰ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਇਹਨੂੰ ਮਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਿੱਡੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਇਹ, ਕਿ ਮਾਇਆ ਦੇ ਉਲਝਾਏ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੀਵ ਬਣ ਗਏ ਅਸੀਂ, ਆਤਮ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਐਨੇ ਨੀਵੇਂ ਆ ਗਏ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਸਮਝਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ

ਸਾਡਾ, ਦੇਹ ਨੂੰ ਸਿੰਗਾਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਦੇਹ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਦੇਹ ਅਸੀਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲਾ ਪੰਛੀ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜੀਵ ਤਾਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਿਆਨ ਹੇਠ ਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰਸੀ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਹ ਹੁਣ ਜਿਥੇ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਸੋਲਰ ਐਨਰਜੀ ਜਿਸਨੂੰ ਆਖਦੇ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਹੁਣ, ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦੇਖੋ ਕੀ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਵੀ ਲਾਹੁੰਣ ਵਾਸਤੇ heat ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਵੀ ਗਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਚੀਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਵਣ ਕੋਲ ਵੀ ਐਸੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਨੇ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਕਪੜੇ ਵਗੈਰਾ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਧੋਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਰਸੋਈ ਵੀ ਬਣਦੀ ਸੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ignorance ਹੈ, ignorance ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ, ਇਹਦੇ 'ਚੋਂ ਜੀਵ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਖਾਲਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ - ਕਰਮ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਇਹਨੂੰ ਰਲਾ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਭਗਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਮਾਇਆ ਛੁਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਗਤ ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਭਗਤੀ ਨੌਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਭਗਤ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥ ਭਗਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਲਗ ਗਏ, ਧਰੁੰ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਹੋਇਆ, ਧਰੁੰ ਦੇ ਚਪੇੜਾਂ ਪਈਆਂ, ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਖੋਹਿਆ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਰਾਜ ਕਿਵੇਂ ਲਵਾਂ? ਤੇ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ -

ਪਰਮੇਸਰੁ ਆਰਾਧੀਐ ਜਿਦੁ ਹੋਈਐ ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧

ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਬੇਟਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੈ। ਭਗਤੀ ਕੀਤੀ, ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ -

ਧੂ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਿਸੰਗ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੯੨

ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲਿਆ। ਦੂਸਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਅਰਥਾ-ਅਰਥੀ, ਲੋੜ ਵਾਸਤੇ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ, ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਏ। ਤੀਸਰੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਅਨਿੰਨ ਭਗਤ। ਅਨਿੰਨ ਭਗਤ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ, ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦੇ, illusion ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਰਹਿੰਦੇ ਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਭਗਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੋ 'ਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਆਸ਼ਿਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਮਾਸੂਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਭਗਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਇਹਨੂੰ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭੈ ਗਤੀ 'ਚ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਦੋ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਮਿਲਾਪ ਵਾਸਤੇ ਤਰਸਦਾ ਹੈ, ਮਿਲਾਪ ਵਾਸਤੇ ਤਰਲੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਮਿਲਾਪ ਵਾਸਤੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ

ਪੱਖ ਤੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਦੇ ਹੋਵੇ ਵਲਿ ਸੁ ਕਦੇ ਨ ਹਾਰਦਾ ॥

ਸਦਾ ਅਭਗੁ ਦੀਬਾਣੁ ਹੈ ਹਉ ਤਿਸੁ ਨਮਸਕਾਰਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੫੧੯

ਐਸੀ ਜੋ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਭੇਦ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਹਰਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਭਗਤ ਉਪਾਇਆ

ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੧

ਲੇਕਿਨ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਬੜੇ ਅਜੀਬ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਅਉਖੀ ਘੜੀ ਨ ਦੇਖਣ ਦੇਈ ਅਪਨਾ ਬਿਰਦੁ ਸਮਾਲੇ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੨

ਠੀਕ ਹੈ, ਹਾਥੀ ਡੱਬ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਉਹਦੀ ਸੁੰਡ ਬਾਹਰ ਬਚਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਪੁਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਹਾਥੀ ਕੀ ਚਿੰਘਾਰ ਪਲ ਪਾਛੈ ਪਹੁਚਤ ਤਾਹਿ

ਚੀਟੀ ਕੀ ਪੁਕਾਰ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸੁਨੀਅਤ ਹੈ।

ਕੀੜੀ ਪੁਕਾਰ ਕਰ ਦੇਵੇ ਉਹਦੀ ਵੀ ਸੁਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਥੀ ਚਿੰਘਾਰ ਮਾਰੇ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਵੀ ਸੁਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਦਰੋਪਤੀ ਨੇ ਪੁਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤੀ -

ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਧਿਆਨੁ ਧਰਿ

ਹਾਹਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰੈ ਬਿਲਲਾਂਦੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਹੀ, ਵਾਰ ੧੦/੮

ਉਹਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਦਿਤੀ -

ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਡੁਬੋ ਦਿਤਾ -

ਗੰਗਾ ਕੀ ਲਹਰਿ ਮੇਰੀ ਟੁਟੀ ਜੰਜੀਰ ॥

ਮ੍ਰਿਗਛਾਲਾ ਪਰ ਬੈਠੇ ਕਬੀਰ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੨

ਪਾਣੀ ਦੇ ਉਤੇ ਮ੍ਰਿਗਛਾਲਾ ਐਉਂ ਤਰਨ ਲਗ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਹੋਵੇ, ਅੱਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਅੱਗ ਨੇ ਜਾਲਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਔਖੀ ਘੜੀ ਦੇਖਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਣੀ, ਜਿਸ-ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਸੀਬਤ ਆਈ ਹੈ ਉਹਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੀ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ।

ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਾਮਦੇਵ ਦੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਹੁਰਾ ਫੇਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਪਾਂਡਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਹਸਤ ਖੇਲਤ ਤੇਰੇ ਦੇਹੁਰੇ ਆਇਆ ॥

ਭਗਤਿ ਕਰਤ ਨਾਮਾ ਪਕਰਿ ਉਠਾਇਆ ॥ ੧ ॥

ਹੀਨੜੀ ਜਾਤਿ ਮੇਰੀ ਜਾਦਿਮ ਰਾਇਆ ॥

ਛੀਪੇ ਕੇ ਜਨਮਿ ਕਾਹੇ ਕਉ ਆਇਆ ॥ ੧ ॥

ਲੈ ਕਮਲੀ ਚਲਿਓ ਪਲਟਾਇ ॥

ਦੇਹੁਰੈ ਪਾਛੈ ਬੈਠਾ ਜਾਇ ॥ ੨ ॥

ਜਿਉ ਜਿਉ ਨਾਮਾ ਹਰਿ ਗੁਣ ਉਚਰੈ ॥

ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਕਉ ਦੇਹੁਰਾ ਫਿਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੪

ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਫੈਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸੋ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਸੰਗਤ ਗਈ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਬਚਨ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਦਿਨ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਜਾਣਾ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ, ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਇਥੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹੈਡ ਕੁਆਰਟਰ ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਬੀਠਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ, ਜਦ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਅੱਜ ਆਪ ਜਮਨਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਜਿਥੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਸੀ, ਉਸ ਬਰੇਤੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਸੰਗਤ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆ ਜਾਣੀ, ਜਦ ਐਨੀ ਆਬਾਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ, ਦੂਰ ਹੋਇਆਂ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਥੇ ਇਕ ਦਿਨ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਅੱਠ ਨੌਂ ਵਜ ਗਏ, ਅਜੇ ਆਪ ਨੇ ਸਮਾਧੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਮਾਧੀ ਤੇ ਉਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਐਸਾ ਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰਤ ਉਸਨੂੰ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਖਿਚੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਚੰਗੀ ਧਰਤੀ ਆ ਗਈ ਕੋਈ, ਧਰਤੀ ਖਿੱਚਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਖਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ, ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਥੇ ਬੈਠ ਜਾਵਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਵੇ ਨਾ ਕੋਈ ਤੇ ਅੰਦਰ ਰਸ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰਸ ਨੂੰ ਮਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਤਮ ਰਸ ਕਿਹਾ ਹੈ -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ-ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ।

ਪ੍ਰਭ ਮੋਹਿ ਮਹਿ ਤਾਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ।

ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਭੇਦ ਨਾ ਜਾਣੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਕੋ ਰੂਪ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਮਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਦੁਜਾਇਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਮੈਂ ਮਾਈਨਸ ਕਰ ਦਿਓ ਨਾ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੋਰ ਹੈ, ਮੇਰੀ, ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਨੂੰ, ਹਉ ਤੇ ਮੈਂ, ਮੈਂ+ਮੇਰੀ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਉਮੈ ਬਣ ਗਿਆ, ਹਉਮੈ ਕੱਢ ਦਿਓ ਚੇਤਨ 'ਚੋਂ, ਮਾਈਨਸ ਕਰ ਦਿਓ ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ ਸਰੀਰ 'ਚ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ 'ਚ ਦੋ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ-

ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ ॥

ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਹੀ ਨਾ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੦

ਇਕ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪਰਮ ਚੇਤਨ ਅਨੰਦ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ

ਜਿਹੜਾ ਉਡਾਰੀਆ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਹਉਮੈ ਵਾਲੀ ਸਮਝ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਵਾਲੀ ਸੁਰਤ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਭੋਲਿਆ ਹਉਮੈ ਸੁਰਤਿ ਵਿਸਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੮

ਭੁੱਲ ਜਾ ਇਸ ਹਉਮੈ ਸੁਰਤ ਨੂੰ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਨਾ ਕੋਈ ਪੁਤਰ ਹੈ, ਨਾ ਧੀ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਪਤੀ ਹੈ, ਨਾ ਪਤਨੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਹੀ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਖੇਲੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਰਤ ਲਿਆ ਤੂੰ, ਹਉਮੈ ਵਾਲੀ ਸੁਰਤ ਭੁੱਲ ਜਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹਉਮੈ ਵਾਲੀ ਸੁਰਤ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਰਹੇਗੀ, ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹੀਂ ਰਖੇਗੀ -

ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੬

ਤੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜੰਮਣਾ ਹੈ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮਰਨਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੁਰਤ ਹੀ ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੬

very big personality ਜਿਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, 'ਮੈਂ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਇਹੀ ਹਉਮੈ ਹੈ ਤੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬੰਧਨ ਨੇ ਸਾਰੇ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਆਦਮੀ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜੰਮਦਾ ਤੇ ਮਰਦਾ ਹੈ

ਹਉਮੈ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਜੋ ਉਪਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਆਤਮਾ ਦਾ ਜਦ ਰਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਆਦਮੀ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੁਰਨਾ ਆਉਂਦਾ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਾ ਜਾਣੇ, ਇਕੋ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਅੱਜ ਆਪ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤਕ ਸਮਾਧੀ 'ਚ ਰਹੇ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਅਜੇ ਅੰਦਰਲੇ ਰਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਆਪ ਨੂੰ ਕੀ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਬੀਬੀ ਗਹਿਣੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਹ ਛਣਕ-ਛਣਕ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਜਦ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲੱਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਲਏ, ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਂਗ ਦੇਖੀ ਸੰਪੂਰ ਦੀ, ਤੇ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਬੀਬੀ ਸੁਹਾਗ ਮਾਣ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਦਿਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤੀ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਗਹਿਣੇ ਪਾ ਕੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਅਰਥੀ ਉਰੇ ਲਿਆਓ, ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਰੱਖ ਦਿਤੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਗਤ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਸੁਹਾਗ ਆਹ ਹੈ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਬਚਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਜੋ ਬਚਨ ਹੈ, ਇਹ

ਬਿਰਥਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਮੈਂ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਐਸਾ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕੀਤਾ ਸੀ -

**ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ,
ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਉਤੇ।**

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ॥ ਅੰਗ - ੨੬੩

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਡਾ ਬਚਨ ਜੋ ਹੈ, 'ਸਾਧ ਬਚਨ ਅਟਲਾਧਾ' ਆਪ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਹਾਗ ਮਾਣਾਂ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਸੁਹਾਗ ਅਰਥੀ ਦੇ ਉਤੇ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਛ ਸੋਚ ਫੁਰੀ ਕਿ ਐਵੇਂ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕੁਛ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਆਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਨਾਮਦੇਵ ਕਿਉਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਤੂੰ ਐਉਂ ਕਰ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕੇ ਮੋਢੇ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਇਹਨੂੰ ਉਠਾ ਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤੁ ਛੁਡਾਵੈ

ਬਾਂਧੈ ਭਗਤੁ ਨ ਛੁਟੈ ਮੋਹਿ ॥

ਏਕ ਸਮੈ ਮੋ ਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੈ

ਤਉ ਫੁਨਿ ਮੋ ਪੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ-੧੨੫੩

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਮੰਨਦੇ ਨੇ,

ਸਾਧੂ ਨੇ ਪਿਆਰੇ ਰੱਬ ਦੇ।

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਸੋਈ ਪ੍ਰਭ ਮਾਨਹਿ

ਓਇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ॥ ਅੰਗ - ੭੪੮

ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਨੂੰ guide line ਦਿਤੀ ਹੈ, ਕਿ ਐਉਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਹ ਕੰਮ ਕਰੇ, ਆਹ ਕੰਮ ਕਰੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ -

ਤਿਨ੍ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਭਨੀ ਥਾਈ

ਜਿਨ੍ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਚਰਣ ਪਰਾਤੇ ॥ ੧ ॥

ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਹਰਿ ਸੰਤਾ ਜੇਵਡੁ ਨ ਕੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੭੪੮

ਕਿਉਂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੱਤੇ ਪਏ ਨੇ। ਨਾ ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਧਨੀ ਪੁਰਸ਼, ਨਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਵਿਦਵਾਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਵਿਚ ਸਹਸਿਆਂ ਦੇ ਭਰੀਆਂ ਨੇ,

ਛੱਤਰ ਧਾਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ।

ਛਤ੍ਰਧਾਰ ਬਾਦਿਸਾਹੀਆ ਵਿਚਿ ਸਹਸੇ ਪਰੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੨

ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥

ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੫

ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਉਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ।

ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ॥
ਅੰਗ - ੧੦੭

ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦਾ, ਪੌਣ ਦਾ, ਪਾਣੀ ਦਾ, ਹਵਾ ਦਾ; ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਹਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭੈ ਵਿਚ ਨੇ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਨੇ, ਵੱਡਾ ਫਿਲਾਸਫਰ ਹੈ, ਡਾਕਟਰ ਜਿਹਨੂੰ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਮੈਡੀਕਲ ਡਾਕਟਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਡਾਕਟਰ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਡਤ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਪਿਛਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ। ਦੂਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੂਰਮਾ, ਤੀਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਛਤਰਪਤੀ ਰਾਜਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ-

ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਹਰਿ ਸੰਤਾ ਜੇਵਡੁ ਨ ਕੋਈ ॥
ਭਗਤਾ ਬਣਿ ਆਈ ਪ੍ਰਭ ਅਪਨੇ ਸਿਉ
ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੮

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਪੰਡਤ ਸੂਰ ਛਤਰਪਤ ਰਾਜਾ,
ਭਗਤ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ ਨਾ।
ਪੰਡਿਤ ਸੂਰ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਰਾਜਾ
ਭਗਤ ਬਰਾਬਰਿ ਅਉਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੫੮

ਇਹ ਕੋਈ ਕਵਿਤਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਹੋਈ, ਸੱਚਮੁਚ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਲਓ, ਉਹ ਰਾਜਿਆ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਭਿੱਜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ 'ਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਹਰਿ ਸੰਤਾ ਜੇਵਡੁ ਨ ਕੋਈ ॥
ਭਗਤਾ ਬਣਿ ਆਈ ਪ੍ਰਭ ਅਪਨੇ ਸਿਉ
ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੮

ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰਖੇਵਾਲ ਵਾਲੇ, ਇਥੇ ਭੁੱਚੇ ਮੰਡੀ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਥੇ ਇਕ ਬੜਾ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੋੜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਖਤਰੀ ਸੀ ਉਹ, ਬਿਜਨਸ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥੇ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਬਿਮਾਰ ਹੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਘਰ ਉਜਾੜ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰਾਂਗਾ, ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੀਆਂ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਠ ਕੇ ਨਾਲ ਆ ਗਏ, ਉਥੇ ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਬੀਬੀ ਪਈ ਸੀ, ਦੇਖਿਆ ਤਰਸ ਆ ਗਿਆ ਦਿਲ 'ਚ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥
ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥
ਅੰਗ - ੧੮੬

ਜਿਹਦਾ ਕਹਿਆ ਹੋਇਆ ਦਰਗਾਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ, ਰਾਜੇ ਦਾ ਕਹਿਆ ਹੋਇਆ ਦਰਗਾਹ ਮੰਨ ਲਏਗੀ? ਫਿਲਾਸਫਰ ਦਾ ਕਿਹਾ

ਹੋਇਆ ਦਰਗਾਹ ਮੰਨ ਲਏਗੀ? ਨਾ ਇਹ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਫੋਕੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਸਾਧੂ ਠੋਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਇਹਦੀ ਤਾਂ ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੁਬਿਧਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਐਉਂ ਕਰ ਆਪਾਂ ਇਕ ਗੱਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਵਾਸ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵਧਦੇ ਹੈਗੇ, ਪਰ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਏਸ ਵੇਲੇ ੨੫ ਸਾਲ ਦੀ ਹੈ, ਸਾਢੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਤੂੰ ਦੇ ਦੇ, ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਇਓ। ਕਹਿੰਦਾ ਠੀਕ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾ ਇਥੇ, ਕਰ ਅਰਦਾਸ। ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕਹਿ ਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਧੀ ਉਮਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਅੱਧੀ ਉਮਰ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਉਹ ਸਾਢੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਜੀਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਇਹਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ ਆ ਜਾਏਗਾ? ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਧੂ ਦਾ ਕਹਿਆ ਹੋਇਆ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਦਰਗਾਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਆ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਨਹੀਂ, ਸੈਂਕੜੇ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ। ਆਹ ਜਿਹਵੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਹੈ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਭੋਲੇ ਜਿਹੇ ਬਣ ਕੇ ਆਮ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਲੋਕਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਐਉਂ ਨਾ ਸਮਝੋ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਾ ਜਾਣੋ -

ਜਿਨ੍ਹਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥
ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੋਹਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੩੮੭

ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਵੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਕੁਛ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ 'ਚ ਆ ਗਏ, ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਨਾਮਦੇਵ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਕਰ ਦਏਂਗਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਮੰਨਣਾ ਹੈ। ਉਠਾਲ ਦੇ ਏਸ ਨੂੰ।

ਇਕ ਐਸੀ ਮਿਸਾਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਕਾਜ਼ੀ ਮੁੱਲਾਂ ਫੜ ਲਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਲਿਖ-ਲਿਖ ਕੇ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ ਓ, ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਬੀਮਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਦਿਓ, ਜਾਂ ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਹ ਮਰ ਗਿਆ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਕਮ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਤੇ ਉਹਦੀ ਸੋਚ ਹੀ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਬੜੇ ਚਿੰਤਾ 'ਚ ਆਏ, ਦਿਨ ਲੰਘਦੇ ਗਏ, ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਆਖਰੀ ਸਾਹਾਂ ਤੇ ਹੈ, ਬੜਾ ਬੁਰਾ ਹੋਇਆ। ਨਵਾਬ ਆਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਬੱਚੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਵਿਗੜ ਗਈ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਸਭ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ ਉਹਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਗਿਆ ਉਹਨੂੰ ਲੈ ਆਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਓਹਦਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਸਮਸ਼ਤਬਰੇਜ਼, ਸੂਫੀ ਪੀਰ ਸੀਗਾ, ਮਕਸੂਦ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਸੀਗਾ। ਉਸਨੂੰ ਜਾ ਕੇ, ਕਬਰਸਤਾਨ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਮਹੱਲਾ-ਏ-ਖਾਮੋਸ਼ਾਹ 'ਚ; ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਬੋਲਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸਾਧੂ ਉਥੇ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਨੇ ਰਹਿਣਾ। ਸੋ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ

unruffled ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਹਰ ਵਕਤ। ਫੜ ਲਿਆਂਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ ਸੈਨੂੰ ਫੜਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ ਬਈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਰਾਜੀ ਕਰ ਦਿਓ, ਜੇ ਮਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏਗਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਵਿਚ ਹੀ ਤੈਨੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਆਹ ਤਾਂ ਮੌਜਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਸਾਧੂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਰੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕੌਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਸਾਧੂ ਜੀਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਠੀਕਰਾ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਲੋਚਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਦ ਫੁੱਟੇ।

**ਠੀਕਰਿ ਫੇਰਿ ਦਿਲੀਸ ਸਿਰਿ
ਪ੍ਰਭ ਪੁਰ ਕੀਆ ਪਯਾਨ।**

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਹੈ। ਸੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਰੋਣ ਪਿਟਣ ਲਗ ਗਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਬੀਲਦਾਰ ਹਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਰੋਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਬਾਲ ਬੱਚੇ, ਵਹੁਟੀਆਂ ਰੁਲ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਫਤਵਾ ਲਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਰਵੇਸ਼ਾ ਦੀ ਗਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਅੰਨੇ ਓਂ ਸਰਾ ਦੇ, ਅੰਨੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਦਰਵੇਸ਼ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕੀ ਪਤਾ ਫੱਕਰ ਜਾਗਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੌਦੇ ਨੇ। ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਫੱਕਰਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਅਸੀਂ ਐਸ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦਾਸ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦਾ ਦਾਸ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣੇ ਨੇ। 'ਨੈਂ ਲੰਘੀ ਖੁਆਜਾ ਵਿਸਰਿਆ' ਇਹ ਗੱਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਵਕਤ ਲੰਘਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁਛਦਾ। ਬੜੇ-ਬੜੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਬੰਦੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ, ਜਦ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੁੜ ਕੇ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀਦੇ, ਭੁੱਲ ਜਾਈਦਾ ਹੈ, ਬਾਰ੍ਹਾਂ-ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਆ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੀ ਮੈਂ ਆਇਆ ਸੀ ਮੇਰਾ ਆਹ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਭਾਈ! ਫੇਰ ਤੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ, ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਇਆ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਕਦੇ ਆਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨੰਬਰਦਾਰਾ? ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ, ਮੇਰਾ ਟਿਊਬਵੈਲ ਵੀ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਬੱਚੇ ਦਾ ਵੀ ਕੰਮ ਬਣ ਗਿਆ, ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਗਈ, ਲੜਕੀ ਵੀ ਵਿਆਹੀ ਗਈ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਹੋ ਗਏ, ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਉਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਫੇਰ ਛੁਡਦੇ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਕੀ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਥੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਵਾਹ ਬਈ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸੀ ਤੇਰਾ ਆਉਣਾ, ਜਦ ਤਾਂ ਤੂੰ ਰੋਜ਼ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਆਹ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਨੇਕੀ ਕਰੀ ਨੂੰ। ਉਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਨੇਕੀ ਕਰੀ ਨੂੰ ਭੁਲਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਜਿਹਨੇ ਸਭ ਕੁਛ ਦਿਤਾ ਸੁੰਦਰ ਸਰੀਰ ਦਿਤਾ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਉਪਜਾ ਕੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਦੇ ਓਸਨੂੰ। ਹਰ ਵਕਤ ਭੁੱਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਦਾਤਾਂ ਦਿਤੀਆ ਨੇ ਤੈਨੂੰ, ਸੋਹਣਾ ਸਰੀਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਸੋਹਣਾ ਮੰਦਰ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ

ਸੋਚ ਪਾਈ ਹੈ, ਬੜੀ ਹਿੰਮਤ ਤੈਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਓਸਨੂੰ। ਦਿਤੀਆ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭੁੱਲ ਗਿਆ -

ਦਾਤਿ ਪਿਆਰੀ ਵਿਸਰਿਆ ਦਾਤਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੬

ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤਾਅ ਜਿੰਦਗੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਾਂਗੇ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਲੜਕਾ ਮਰ ਗਿਆ। ਲੜਕੇ ਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਲਿਆ ਕੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ, ਜਿਥੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਬੰਦ ਕਰੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰ ਦਿਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਓ। ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਚਰਨ ਫੜਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ, ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਦੇਖ ਨਵਾਬ! ਇਹ ਜੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਨਾਲੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਲੜਕਾ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਅਹਿਸਾਨ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਐਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣ ਦੀਆਂ। ਜਦ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਿਹਾ ਉਥੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਕੇ ਟਹਿਲਣ ਲਗ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੁਣ ਕਿਹੜਾ ਮੰਤਰ ਮਾਰੇਗਾ ਇਹ। ਕਿਵੇਂ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ? ਤੇ ਨਾਲ ਅੱਲਾਹ ਕੋਲ ਦੁਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਸਾਡਾ ਖਹਿੜਾ ਛੁਟ ਜਾਵੇ। ਕਿਤੇ ਨਾ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਤਾਂ ਮਰ ਗਏ। ਉਹ ਫੱਕਰ ਫਿਰਦਾ-ਫਿਰਦਾ, ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਓ ਲੜਕੇ ਖੁਦਾ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸੇ ਉਠ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ। ਸਭ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਉਠ ਜਾਏਗਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਟਸ ਤੋਂ ਮਸ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਫੇਰ ਘੁੰਮ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਥੋੜ੍ਹਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਓ ਲੜਕੇ! ਖੁਦਾ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸੇ ਅਭੀ ਤਕ ਨਹੀਂ ਉਠੇ, ਉਠ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ? ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਤੀਸਰੀ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਕਿਹਾ, ਓ ਲੜਕੇ ਦੋ ਬਾਰ ਆਪ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਕਹਾ ਹੈ, ਖੁਦਾ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸੇ ਉਠ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ। ਫੇਰ ਨਾ ਉਠਿਆ ਉਹ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਇਹ ਤਾਂ ਬਈ ਉਠਦਾ ਨਹੀਂ ਖੁਦਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ, ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੁਛ ਕਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਫੱਕਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਦ ਹੋਏਗਾ ਤਾਂ ਉਠੇਗਾ? ਕਰ ਦੇਈਏ ਹੁਕਮ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਲੜਕੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸੇ ਉਠ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਲੜਕਾ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਘਰੀਂ ਚਲੇ ਗਏ, ਭੁੱਲ ਗਏ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿੰਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਾਫਰ ਹੈ, ਸਰੀਕ ਬਣ ਗਿਆ ਰੱਬ ਦਾ। ਤੇ ਆਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਉਹਨੇ, ਮੇਰੇ ਹੁਕਮ ਸੇ ਉਠ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਕਾਜ਼ੀਆ ਦੇ ਆ ਗਿਆ, ਉਸੇ ਨਵਾਬ ਤੋਂ ਹੁਕਮ ਲੈ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹਦੀ ਜੀਉਂਦੇ ਦੀ ਖੱਲ ਉਤਾਰ ਦਿਓ। ਖੱਲ ਲਾਹੁਣ ਲੱਗੇ ਲਹੇ ਨਾ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਲਾਉਣ ਲੱਗੇ ਲਹੇ ਨਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੀ ਖੱਲ ਤਾਂ ਇਹਦੀ ਲਹਿੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਸਾਡੀਆ ਰੰਬੀਆ ਵਗੈਰਾ ਨੇ ਇਹਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਲਗਦੀਆ ਨੇ। ਜਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਲਾ ਲਿਆ

ਜੇਹੇ ਤੁਸੀਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਮੜੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਲਓ ਅਸੀਂ ਆਪੇ ਹੀ ਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਫੜ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਸਾਰੀ ਖੱਲ੍ਹ ਲਾਹ ਕੇ, ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਚੁੱਕੇ। ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਸੋਈ ਪ੍ਰਭ ਮਾਨਹਿ
ਓਇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ॥
ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਭਨੀ ਥਾਈ
ਜਿਨ੍ਹ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਚਰਣ ਪਰਾਤੇ ॥ ਅੰਗ - ੭੪੮

ਜਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਥਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ। ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਲ ਬਣ ਜਾਵੇ ਇਕ ਵਾਰੀ, ਫੇਰ ਉਹ ਕੀਹਦੇ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਨਿਰਦਾਵੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਜੋ ਜਨੁ ਨਿਰਦਾਵੈ ਰਹੈ ਸੋ ਗਨੈ ਇੰਦ੍ਰ ਸੋ ਰੰਕ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੭੩

ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕੰਗਾਲ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ 'ਚ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਨਾਮਦੇਵ ਨੂੰ, ਨਾਮਦੇਵ ਨੇ ਉਸੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮੇਢੇ ਤੋਂ ਫੜਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਠ ਬਈ ਕਹੁ ਰਾਮ। ਰਾਮ ਕਹਿ ਕੇ ਉਠਾ ਲਿਆ। ਸਾਰੀ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਨਾਮਦੇਵ ਨੇ ਮੁਰਦਾ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲੇਮਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਕਾਫਰ ਜੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਫੇਰ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਵਾਧਾ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆਓ, ਜਾਂ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈ ਕਿਵੇਂ ਮਾਰਾਂ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੇ ਮੁਰਦਾ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਗੁੱਠ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਇਹਨੂੰ ਜੀਬਾ ਕਰ ਦਿਓ, ਬਿਸਮਲ ਕਰ ਦਿਓ, ਉਹਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਓ ਜੇ ਤਾਂ ਜੀਉਂਦੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਾਖੰਡ ਹੈ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਐਵੇਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਨੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਡਰਾਮਾ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਇਕ ਧੋਖਾ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਧੋਖਾਦੇਹੀ 'ਚ ਇਹਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹਥਕੜੀਆ ਲਾ ਕੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ, ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਕਸੂਰ ਤੋਂ ਤੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਨਾਮਦੇਵ! ਅਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਇਕ ਬੜਾ ਪਾਖੰਡ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਉਥੇ ਮੁਰਦਾ ਅਰਥੀ ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਤੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਠ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਡਰਾਮਾ ਤੂੰ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਸ਼ਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚਲਿਆ ਹੈ, ਕਦੇ ਮਰਿਆ ਵੀ ਜੀਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਸੱਚ ਤੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਨਿਤਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਆਹ ਗੁੱਠ ਤੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਹਨੂੰ ਜੀਉਂਦੀ ਕਰ ਦੇ। ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮੇਰਾ ਰਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੋਈ ਗੁੱਠ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦੀ ਕਰ ਦੇ,
ਦੇਖਾਂ ਕੰਮ ਤੇਰੇ ਰਾਮ ਦੇ।
ਸੁਲਤਾਨੁ ਪੂਛੈ ਸੁਨੁ ਬੇ ਨਾਮਾ ॥
ਦੇਖਉ ਰਾਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਕਾਮਾ ॥ ੧ ॥
ਨਾਮਾ ਸੁਲਤਾਨੇ ਬਾਧਿਲਾ ॥
ਦੇਖਉ ਤੇਰਾ ਹਰਿ ਬੀਠਲਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਬਿਸਮਿਲਿ ਗੁੱਠੁ ਦੇਹੁ ਜੀਵਾਇ ॥
ਨਾਤਰੁ ਗਰਦਨਿ ਮਾਰਉ ਠਾਂਇ ॥ ੨ ॥
ਬਾਦਿਸਾਹ ਐਸੀ ਕਿਉ ਹੋਇ ॥
ਬਿਸਮਿਲਿ ਕੀਆ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥ ੩ ॥
ਮੇਰਾ ਕੀਆ ਕਛੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਕਰਿ ਹੈ ਰਾਮੁ ਹੋਇ ਹੈ ਸੋਇ ॥ ੪ ॥
ਬਾਦਿਸਾਹੁ ਚੜ੍ਹਿਓ ਅਹੰਕਾਰਿ ॥
ਗਜ ਹਸਤੀ ਦੀਨੋ ਚਮਕਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੫

ਸਾਰੀ ਗੱਲਬਾਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ੧੧੮੦ ਪੰਨੇ ਤੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੀ ਗਿਆਤ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਗੁੱਠ ਰੱਖ ਦਿਤੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੇਰੇ ਰੱਬ ਦੇ ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਦੇਖਣੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਤੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਹਥਕੜੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ, ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਬੋੜੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੇ ਰਾਮ ਦੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਕੰਮ ਦੇਖਣੇ ਨੇ। ਆਹ ਬਿਸਮਲ ਕਰੀ ਪਈ ਹੈ ਗੁੱਠੁ ਇਹਨੂੰ ਜਾਂ ਜੀਉਂਦੀ ਕਰ ਦੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਗਰਦਨ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਹੀ ਵੱਢ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਐਸੀ ਕਿਉਂ ਹੋਇ।

ਬਿਸਮਿਲਿ ਕੀਆ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥ ੩ ॥

ਜਿਹੜਾ ਮਾਰ ਹੀ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰਦਾ -

ਮੇਰਾ ਕੀਆ ਕਛੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਕਰਿ ਹੈ ਰਾਮੁ ਹੋਇ ਹੈ ਸੋਇ ॥ ੪ ॥

ਕਹਿੰਦਾ ਦੇਖ, ਉਥੇ ਪਾਖੰਡ ਕਰਿਆ ਸੀ ਤੂੰ? ਤਾਂ ਫੇਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠੱਗਿਆ ਤੂੰ, ਧੋਖਾ ਦਿਤਾ, ਐਵੇਂ ਮੁਰਦਾ ਬਣਾ ਕੇ ਅਰਥੀ ਤੇ ਪਾ ਲਿਆ ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ, ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੋਈ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ, ਅਹੰਕਾਰੀ ਹੋਇਆ ਬੈਠਾ ਹੈ -

ਬਾਦਿਸਾਹੁ ਚੜ੍ਹਿਓ ਅਹੰਕਾਰਿ ॥
ਗਜ ਹਸਤੀ ਦੀਨੋ ਚਮਕਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੫

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਐਉਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਹਟਦਾ, ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਲਿਆਓ। ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਲਿਆਂਦਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੇ ਨਾਮਦੇਵ ਵਲ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਹਾਥੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ -

ਕਰੈ ਗਜਿੰਦੁ ਸੁੰਡ ਕੀ ਚੋਟ ॥
ਨਾਮਾ ਉਬਰੈ ਹਰਿ ਕੀ ਓਟ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੫

ਉਹ ਚੋਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦਾ ਅਸਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਨਾਮਦੇਵ ਐਉਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬਹੁਤ

ਹੀ ਹੌਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਹਾਥੀ ਦੌੜ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਹੋਣਾ ਇਹਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦੇ ਦਿਓ, ਐਨੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਨਾ ਜੀਉਂਦੀ ਕਰੀ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਹਾਥੀ ਛੱਡਣ ਲੱਗੇ, ਜਾ ਕੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਾਮਦੇਵ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਨਾ ਗੁਆ, ਗਊ ਜੀਉਂਦੀ ਕਰ ਦੇ। ਦੇਖ ਤੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਵਾਲ ਨੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਗਊ ਜੀਉਂਦੀ ਕਰ ਦੇ, ਜਾਂ ਜੇ ਬਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਦੀਨ-ਏ-ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈ। ਤਾਂ, ਤਾਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਜੁਲਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੌਤ ਦਾ ਦੰਡ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦੋ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਖਸ਼ਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੋਨਾ ਤੋਲ ਕੇ ਦੇਵੇ। ਉਹ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਉਹਨੂੰ। ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ ਤੇ ਉਹਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਖਸ਼ੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਤੇ ਉਹਦੇ ਮੂਹਰੇ ਦੋਵੇਂ ਸਵਾਲ ਰੱਖ ਦਿਤੇ। ਸੋਨੇ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਰੱਖਿਆ ਨਾ ਤੇ ਇਹ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜੇ ਤਾਂ ਬਚਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋ ਨੇ ਗੱਲਾਂ ਤੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਗਊ ਜੀਉਂਦੀ ਕਰ ਦੇ, ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਦੀਨ-ਏ-ਇਸਲਾਮ 'ਚ ਆ ਜਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਰਨ ਤੇ ਤੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹਾਥੀ ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾ ਰਹੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ, ਝੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹਾਥੀ ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਪੈਰ ਧਰ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਸੋ ਮਣ ਦਾ ਹਾਥੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀਆਂ ਟੁੱਟ ਜਾਣੀਆਂ ਨੇ, ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਤੜਫ-ਤੜਫ ਕੇ ਮਰ ਜਾਏਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਾਂ ਉਸ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਹ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਈ ਕਿ ਜਹਾਨ ਪਨਾਹ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਲਵਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨੇੜੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਨਾਮਦੇਵ! ਦੇਖ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਤੂੰ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਉਥੇ ਖੁਦਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਐਨਾ ਹੀ ਫਰਕ ਹੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ -

**ਧਾਰਨਾ - ਰਾਮ ਛੱਡ ਕੇ ਖੁਦਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਲੈ,
ਨਾਮੇ ਦੀ ਮਾਈ ਰੁਦਨ ਕਰੇ।**

ਰੁਦਨ ਕਰੈ ਨਾਮੇ ਕੀ ਮਾਇ ॥

ਛੋਡਿ ਰਾਮ ਕੀ ਨ ਭਜਹਿ ਖੁਦਾਇ ॥ ੬

ਅੰਗ - ੧੧੬੫

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਚਾ ਲੈਣੀ, ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਚ ਗਈ ਤੂੰ ਫੇਰ ਕਰੀ ਜਾਈਂ ਰਾਮ-ਰਾਮ। ਇਥੇ ਕਹਿ ਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਖੁਦਾ-ਖੁਦਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੰਨ ਲੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੀਨ-ਏ-ਇਸਲਾਮ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਾਂ ਬਚ ਜਾਏਗੀ ਤੇਰੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਾਤਾ, ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈਂ।

ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੋ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਐਸੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ। ਸੰਕਟ ਖੜ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਧਰਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਹ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਬਚ ਜਾਏਂਗਾ। ਧਰਮ ਸਾਰੇ ਹੀ ਠੀਕ ਨੇ, ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਹੈ ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਰਹਿਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਨੇ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਆ ਗਈ ਉਸ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਹ ਵੀ ਵੱਧ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਜੀਉਣਾ। ਫੇਰ ਧਰਮ ਕਿਉਂ ਛੱਡੋ?

ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਜੋ ਹੈ ਸਾਡੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਹੀ important, ਸਿਖਿਆਦਾਇਕ ਦਿਨ ਹੈ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ, ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਐਸੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਯੂਰਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੇਵਲ ਈਸਾ ਜੀ ਇਕ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣੀ ਪਈ ਤੇ ਅੱਜ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਨੀ ਸੰਭਾਲੀ ਹੈ ਈਸਾਈਆਂ ਨੇ ਕਿ ਅੱਧੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਹੈ, ਬੜੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਇਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਉਤੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਪੜਚੋਲ ਕਰੀਏ, ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਐਨਾ ਲਾਣਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਮਨਮੁਖ, ਆਹ ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕਿ ਲੰਡਰ ਕੁੱਤੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਲੰਡਰ (ਅਵਾਰਾ) ਕੁੱਤੇ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ? ਕਹਿੰਦੇ ਇਕ ਤਾਂ ਪਟਿਆਂ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਲੰਡਰ, ਬੇ-ਮਾਲਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੰਡਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਰਸ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਆ ਕੇ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ, ਨੂੰ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਡੰਡਾ ਮਾਰੇ। ਇਕ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਪਟਿਆ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪਟੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੜੋਸੀ ਦਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ, ਗਲ ਪੈ ਜਾਊ ਸਾਡੇ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਜੋ ਹਾਂ ਉਹ ਐਵੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਧਰ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਧਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਏ। ਸਾਡੇ ਕੁਛ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਕਿੱਡੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਨੇ, ਕਿੱਡੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਹੋਏ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹ ਈਸਾ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਨਿਊਯਾਰਕ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਉਹਦੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹੰਝੂ ਗਿਰਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਸੁਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਰੁਮਾਲ ਹੁੰਦੇ। ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ sitting arrangement ਸੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ਰੁਮਾਲ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਆਉਣਾ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਸਾਡੇ ਹਾਲੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ ਸਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਭੋਰਾ ਵੀ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮੰਨੀਏ, ਹੋਰ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ।

ਜੋ ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਐਸੀ ਘਟਨਾ

ਵਾਪਰੀ ਹੈ, ਐਸੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਕੋਲ ਝੂਠੀਆਂ ਸੋਹਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਗਈਆਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਗਈ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤੇ ਸੋਹਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਗਈਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਮਨ ਲੈ ਕੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਹੈ ਤਾਂ ਧੋਖਾ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਆਨੇ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਗੱਲ ਸਿਖਾਉਣੀ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਸ ਵੇਲੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਅੱਧੀ ਦੁਨੀਆਂ ਮੰਨ ਰਹੀ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕਰੋੜਾਂ ਬੰਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸਾਡਾ ਵੀ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਸ ਰੂਹਾਨੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਅਸੀਂ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੀਏ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ attitude ਹੈ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਕ ਸੌ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਲਾ ਕੇ, ੫੨ ਕਵੀ ੫੦ ਲਿਖਾਰੀ ਬੇਅੰਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਾਇਆ। ਉਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਦੇ ਨੇ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਥਾਂ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਆ ਗਏ, ਅੱਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਲ ਦਿਤੇ, ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ attitude ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਰੁਮਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਜਾਮਨੀ ਦੇ ਕੇ ਆਹ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਸ਼ਾਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਕਿਲ੍ਹਾਂ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਜਿਥੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਓ, ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ। ਆਪ ਦਰਵੇਸ਼ ਲੋਕ ਹੋ ਫਿਰ ਤੁਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋ। ਇਹ ਹਥਿਆਰ ਨਾ ਚੁੱਕੋ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋਈ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਦੇਖੋ ਹੈ ਤਾਂ ਧੋਖਾ, ਪਰ ਐਸ ਵੇਲੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਸਾਨੂੰ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਕਾਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੇਗਾ। ਚਾਹੇ ਵੇਦ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਬਾਈਬਲ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਹੈ। ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸਾਨੂੰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬੇਗਾਨੀ ਕਿਤਾਬ ਮਾਰੇ ਵਗਾਹ ਕੇ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਿਲ੍ਹਾ ਛੱਡਦੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵਾਅਦੇ ਤੋੜ ਕੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਬੇਈਮਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਕੋਈ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੇ ਮੰਨਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਨਾ ਗੁਰੂ ਵਾਲਿਆ ਨੂੰ ਕਦਰ ਰਹੀ ਤੇ ਨਾ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਵਾਲਿਆ ਨੂੰ। ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਛੋੜੇ ਤੇ ਬੜੇ ਘਮਸਾਨ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ, ਸਰਸਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ੪੦ ਕੁ ਬੰਦੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਤ ਇਕ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਹੋਏ, ਮਾਤਾਵਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ। ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਲੱਗੇ। ਹਨੇਰਾ ਸੀ, ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਛੜ ਗਿਆ, ਖੇਰੂੰ-ਖੇਰੂੰ ਹੋ ਗਿਆ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮਾਲਵੇ ਵਲ ਨੂੰ ਰੁਖ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੇ ਰੋਪੜ ਵਿਚੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਵੱਡਾ ਭਾਰਾ ਯੁੱਧ ਹੁੰਦਾ

ਹੈ। ਘੇਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਠ ਸਿੰਘ ਰਹਿ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ ਅਸੀਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨੋ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਕਰੋੜਾਂ ਸਿੰਘ ਸਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਅਸੀਂ ਅਰਬਾਂ ਸਿੰਘ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਭਰਿਆਂ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤ ਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾਓ, ਚਾਹੇ ਵੈਸੇ ਨਿਕਲ ਜਾਓ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੂਰਨ ਸ਼ਕਤੀਆ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸੀ।

ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੀ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਸੀ? ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਛੱਡ ਦਿਓ ਤੁਸੀਂ, ਜਦ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਓਸ ਵੇਲੇ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲਿਆ ਪਾਸ ਇਕ ਬੀਬੀ ਆਈ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਆਪ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰਕੇ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਆਪ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਬਚਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਲਕੱਤੇ ਗਿਆ ਸੀ ਓਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਕੁਛ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਆ ਜਾਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਪਰਸੋਂ ਜਾਂ ਚੌਥੇ ਨੂੰ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਏਗਾ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਪਠਾਣੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਜਦ ਓਸ ਬੱਚੇ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਇਹੀ ਸੀਗੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਟੋਲਿਆਂ ਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤਕ ਲਿਆ ਕੇ, ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਮਾਂ ਇਹੀ ਸੀ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਏ, ਮੈਨੂੰ ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਤਾ, ਪਿਛਲੀ ਗੱਡੀ ਤਾਂ ਲੇਟ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਨੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਉਥੇ ਕੌਣ ਗਿਆ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਚ। ਇਥੇ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਕੋਠਾ ਪਿੰਡ ਹੈ ਦੁਆਬੇ 'ਚ। ਅਖੰਡਪਾਠ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਧਰ ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਹੈ, ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਾਈ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੀਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਬਚਨ ਲੈ ਲਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੋਵੋਂ। ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਗੋਦੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲਣ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਹਾਂ ਕਹਿ ਦਿਤੀ, ਲੇਕਿਨ ਅੱਜ ਆਪ ਕੋਠੇ ਪਿੰਡ ਅਖੰਡਪਾਠ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹਦੇ ਤਾਂ ਸਵਾਸ ਹੀ ਗਿਣਵੇਂ ਰਹਿ ਗਏ। ਨਾਲ ਇਕ ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ, ਗੜਵਾ

ਫੜਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਅੱਗੇ ਚਲ੍ਹਾਂ ਆ ਗਿਆ। ਬਾਂਹ ਫੜ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਾਰ ਛਾਲ। ਛਾਲ ਮਾਰੀ, ਉਹ ਭੱਜਦਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਥੇ ਆ ਗਏ? ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਕੋਠੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚਾਲੀ ਮੀਲ ਦੇ ਉਤੇ ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਸੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਹਦੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸੀਸ ਚੁਕਿਆ, ਆਪਣੀ ਗੋਦੀ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੋਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਬੋਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਦੱਸ ਵਾਰੀ ਕਹਾਇਆ। ਕਲਿਆਣ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਆਪਣਾ ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ। ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿੰਦੇ ਚੰਗਾ ਤੁਸੀਂ ਚਲੇ ਭਾਈ, ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਜਾ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੋ ਤੇ ਪੁਸ਼ਾਦ ਬਣਾ ਕੇ, ਅਲੁਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੋ, ਸਾਡਾ ਖਿਆਲ ਨਾ ਕਰਿਓ। ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਆਪ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਤੇ ਦੇਖ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਆ ਬਈ ਚੱਲੀਏ, ਬਾਂਹ ਫੜੀ ਉਸੇ ਖੂਹ ਤੇ ਜਿਥੇ ਚਲ੍ਹਾ ਸੀ ਉਹਦੇ ਉਰਲੇ ਪਾਸੇ ਆ ਗਏ। ੪੦ ਕੋਹ ਉਹ ਤੇ ੪੦ ਕੋਹ ਉਹ, ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਪੁੱਛੇ ਨਾ। ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਜਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਾਰਸਭਾਗ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬਚਨ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤ ਕੇ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਵਰਤ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਿਧਾਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀਆ ਨਾ ਵਰਤਣ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ ਆਰੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਬਚਨ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਪਰਦਾ 'ਚ ਮਹਾਤਮਾ, ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਉਹ ਬੜੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਸੀ। ਉਹ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੀ, ਨਾਰੰਗਵਾਲ, ਰਾਏਪੁਰ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ, ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ੧੦੦੦ ਅਖੰਡਪਾਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕੋ ਚੌਂਕੜੀ 'ਚ ਕੀਤਾ। ਬਹਿ ਜਾਣਾ, ਪੂਰੇ ੪੮ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਉਠਣਾ। ਫੇਰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਸਾਡੇ ਪਾਠ ਕਰ ਦੇ। ਬੜੇ ਹੀ ਮਿਲਣਸਾਰ ਸੀਗੇ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਾਪੂ ਜੀ ਬਿਮਾਰ ਸੀ ਲਾਹੌਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਡਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਿੰਨੀ ਤਰੀਕ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ੩੧ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਤਰੀਕ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਬਾ ਲੋਹਗੜ੍ਹੀਆ ਨਹੀਂ ਆਇਆ? ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਜੀ। ਇਹ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਕੇ ਥੱਲੇ ਆ ਗਏ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਬੜੀ ਦੇਰ ਲਾ ਦਿਤੀ? ਕਿੱਥੇ ਸੀਗੇ ਤੁਸੀਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਐਸ ਵੇਲੇ ਲਾਲਾ ਮੂਸੇ ਤੋਂ ਆਏ ਹਾਂ। ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਕੋਲ ਹੈ ਜੋ; ਐਧਰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਐਧਰ ਲਾਲਾ

ਮੂਸੇ ਤੋਂ ਆਪ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਨੇ, ਸੰਤ ਮੋਹਨ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਮਸਤਾਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਹਰ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੇ ਉਥੋਂ ਜਿਸ ਵਕਤ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਚੱਲੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀ ਹੈ ਭਾਈ, ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਸਟਾਰਟ ਕਰਕੇ ਆ ਗਏ, ਜਦ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੜੀ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਦੋਂ ਦਾ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਹੋ ਗਏ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਨੂੰ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਭੇਜਿਓ। ਜਦੋਂ ਭੇਜਿਆ, ਸੋਟਾ ਲੈ ਕੇ ਕੁੱਟਣ ਲਗ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸਾਨੂੰ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿਖਾਨਦਾ ਹੈ?

ਸੋ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਕ ਨਹੀਂ ਬੇਅੰਤ ਨੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸਪੇਸ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਕਿਤੇ ਦੀ ਕਿਤੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦੇਣੀ ਕਿ ਚਾਹੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਚਾਹੇ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਰ ਨਿਕਲੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਲੀ। ਜੇ ਉਹ ਦਿਖਾਲ ਦਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਅਸਰ ਇਹ ਹੋਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਸ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਵਾਂਗੂੰ ਕੌਤਕ ਕਰਕੇ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਵਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਨਾਟਕ ਹੈਗਾ, ਸਾਰੀਆ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਫੇਰ ਬਚਿੱਤਰ ਕਿਰਿਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੋ ਆਪ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਧਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ, ਖੋੜੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬੇਈਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਗੰਗੂ ਜੋ ਰਸੋਈਆਂ ਸੀ, ਤੇ ਇਹਨੇ ਫੜਾ ਦਿਤਾ। ਨਵਾਬ ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ੨੫ (ਪੱਚੀ) ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਨਵਾਬ ਦਾ ਜਿਹੜਾ attitude ਹੈ ਉਹ ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਿਵਾਜ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਝੁਕ ਕੇ ਸੱਤ ਵਾਰੀ ਸਲਾਮ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ, ਤੇ ਸੱਤ ਸਲਾਮਾਂ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਕੋਰਟ ਦਾ ਰੂਲ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹਨੇ ਕੋਰਟ 'ਚ ਆਉਣਾ ਹੈ ਉਹਨੇ ਸੱਤ ਸਲਾਮਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹੀ ਕਰਨੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬੱਚੇ ਨੇ ਇਕ ਸੱਤ ਤੇ ਇਕ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾ ਦਿਤੀ ਦੋਹਾਂ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸੀ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ, ਜਿਹਨੂੰ ਝੂਠਾ ਨੰਦ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਓ ਬੱਚਿਓ

ਤੁਸੀਂ ਮੁਗਲ ਕਚਹਿਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਆਏ ਓਂ ਇਥੇ ਦਾ ਜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤ ਸਲਾਮਾਂ ਕਰੋ, ਸੀਸ ਝੁਕਾਓ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੀ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਸੀਸ ਝੁਕਾਉਣ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਸੀਸ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਸੀਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਮਰਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਝੁਕਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀਹਦੇ ਅੱਗੇ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਤੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅੱਗੇ, ਦੋ ਦੋ ਅੱਗੇ ਸੀਸ ਨਿਵਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਨਿਵਦਾ। ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਸੀਸ ਨਿਵਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਗਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਿੱਖ ਨੂੰ, ਸਿੱਖ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ। ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਪੂੜ ਮੰਗਦਾ ਹੈ -

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਯੁੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੀਸ ਤੇ ਪੈਰ ਧਰ ਕੇ ਗੁਰਸਿਖ ਆਉਣ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਸੀਸ ਨਿਵਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਜਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਿਵਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੀਸ ਅਰਪਤੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ,
ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਨਿਵਣੇ।

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ।

ਸਭਿ ਤੇ ਬਡੇ ਕਾਲ ਕੇ ਕਾਲੂ।

ਤਿਸ ਆਗੇ ਹਮ ਅਰਪੇ ਸੀਸ।

ਸਕਲ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਜਗਦੀਸ਼।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੯੫੧

ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਲਾਹ ਕਰੀ ਕਿ -

ਇਹ ਨਰ ਪਾਮਰ ਪਾਪ ਕਮਾਵੈ।

ਕਿਮ ਇਨ ਆਗੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੯੫੧

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਸੀਸ ਨਹੀਂ ਨਿਵਣੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਅਰਪਣ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਆਪਣਾ ਸੀਸ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਸੀਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਨਾ ਜਦ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ, ਬੜਾ ਕੜਕ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਝੂਠਾ ਨੰਦ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਓ ਬੱਚਿਓ! ਐਡਾ ਤੁਹਾਡੇ 'ਚ ਅਭਿਮਾਨ। ਤੁਸੀਂ ਸੀਸ ਨਹੀਂ ਝੁਕਾਉਂਦੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਸੀਸ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਰਪ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ। ਸਾਡਾ ਹੋਵੇ ਅਸੀਂ ਨਿਵਾਈਏ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਓ, ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਓ। ਬੇਅਨਿਆਈ ਕਰਦੇ ਓ, ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਰਦੇ ਓ। ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਪਏ ਓ, ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਸੀਸ ਜਿਹੜੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ

ਅਰਪੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਿਵਾਈਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ -

ਇਹ ਨਾਗਨ ਕੇ ਬੱਚੇ ਛੋਟੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੯੫੧

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਨਾ ਜਾਣੇ, ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੇ ਤੇ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਨਾਗਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੇ।

ਨਖ ਸਿਖ ਜ਼ਹਿਰ ਭਰੇ ਅਤਿ ਖੋਟੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੯੫੧

ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੁੰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਰ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤਕ ਜ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਏ ਨੇ ਤੇ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੋਟੇ ਨੇ।

ਨਹਿੰ ਨਬਾਬ ਕੇ ਕਰਹਿੰ ਸਲਾਮੂ।

ਡਰਪਤਿ ਨਹੀਂ ਬਿਲੋਕਿ ਤਮਾਮੂ।

ਇਨ ਕੇ ਉਰ ਹੰਕਾਰ ਬਡੇਰੇ।

ਕਿਮ ਇਹ ਝੁਕਹਿੰ ਨਬਾਬ ਅਗੇਰੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੯੫੧

ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਝੁਕਣਗੇ। ਨਵਾਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੱਚੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਵਾਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੱਚਿਓ, ਡਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਐਸ ਵੇਲੇ ਕਚਹਿਰੀ 'ਚ ਇਕੱਲੇ ਓ? ਤੁਹਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਪਿਤਾ ਸੀ ਉਹ ਜੰਗ 'ਚ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸੀਸ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚੀਆਂ। ਸਾਰੇ ਸਾਡੇ ਕਾਬੂ 'ਚ ਆ ਗਏ, ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਡਰ? ਡਰ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ। ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਡਰਨਾ ਤੇ ਡਰਾਉਣਾ ਇਹ ਮਾੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰੇ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰਾਓ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਡਰ ਅਸੀਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੰਨਿਆ,

ਨਹੀਂ ਡਰ ਦੇਣਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ।

ਭੈ ਕਾਹੂ ਕਓ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ

ਗਿਆਨੀ ਤਾਹਿ ਬਖਾਨਿ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੭

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰੀਏ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰਾਈਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕੋ ਆਤਮਾ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਇਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੀਹਨੂੰ ਡਰਾਉਣਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਡਰਨਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਨਿਰਭਉ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਨਿਰਭਉ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ -

ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨ ਭੈ ਹਰਨ

ਹਰਿ ਅਨਾਥ ਕੇ ਨਾਥ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਜਾਨੀਐ

ਸਦਾ ਬਸਤੁ ਤੁਮ ਸਾਥਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੬

ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਨਿਰਭਉ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ,
ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ, ਨਾ ਸਾਡਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਹੈ।

ਨਿਰਭਉ ਭਏ ਸਗਲ ਭੈ ਖੋਏ

ਗੋਬਿੰਦ ਚਰਣ ਓਟਾਈ ॥

ਨਾਨਕੁ ਜਸੁ ਗਾਵੈ ਠਾਕੁਰ ਕਾ

ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੦੦

ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ ॥

ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਛੁਟੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਡਰੀਏ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੂਰ ਹੋਵੇ, ਅੰਗ ਸੰਗ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਡਰਨਾ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਐਨੇ ਬਚਨ ਕਹੇ ਓਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ, ਬੱਚੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਲਿਆਓ, ਛੱਡ ਦਿਓ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਨਾ ਕਪੜਾ ਦਿਓ, ਪਾਲੇ ਮਰਦੇ ਆਪੇ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਬਹੁਤ ਸਰਦੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਝੂਠੇ ਨੰਦ ਨੇ ਇਹ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ ਕਿ ਵੱਡਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਰੱਖੋ, ਖਿੜਕੀ ਵਿਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲਿਆਓ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹੋ ਕਿ ਸੀਸ ਐਉਂ ਕੱਢੋ ਨੀਵੇਂ ਹੋ ਕੇ, ਫੇਰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਦੇਖੋ ਐਉਂ ਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰ ਲੰਘਾਉਣਾ ਹੈ ਖਿੜਕੀ ਵਿਚੋਂ, ਪੈਰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਾਉਣੇ, ਬੇਅਦਬੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਥੇ ਆਏ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਦੋਵੇਂ ਦੇਖਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਵੇਂ ਲੰਘੀਏ? ਕਹਿੰਦੇ ਵੀਰ ਜੀ, ਆਪਾਂ ਸੀਸ ਨਹੀਂ ਨਿਵਾਉਣਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਾਂ ਪੈਰ ਲੰਘਾਉਣੇ ਨੇ। ਸੋ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪੈਰ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਘਾਏ ਸੀਸ ਪਿਛੋਂ ਲੰਘਾਇਆ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਬੱਚੇ ਐਨੇ ਖਬਰਦਾਰ ਨੇ, ਜਿਹੜਾ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਚਮੁੱਚ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਨੂੰ ਸੀਸ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਕਈਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਨੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਆ ਗਿਆ। ਨਵਾਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਈਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਵੈਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਹੈ। ਲੋਕਿਨ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਸੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਗਲਤੀ ਨਾ ਕਰਿਓ, ਇਹ ਚੰਗਿਆੜਿਆਂ ਤੋਂ ਭਾਂਬੜ ਬਣ ਜਾਣੇ ਨੇ। ਇਹ ਸਪੱਲੀਏ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਖੜੱਪੇ ਨਾਗ ਬਣ ਜਾਣੇ ਨੇ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਕਾਬੂ ਕਰਨੇ ਬਹੁਤ ਔਖੇ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਆਓ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਕੇ ਪੁੱਛ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੱਚਿਓ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੇ ਛੱਡ ਦੇਈਏ, ਚਲੇ ਤੁਸੀਂ ਸੀਸ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਿਵਾਉਣਾ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਕੀ ਕਰੋਗੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਅਨਿਆ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਧੱਕਾ ਧੌੜਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੇਇਨਸਾਫੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆ ਨੇ, ਦੁਸ਼ਟਤਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੂਰ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਚਾਹੇ ਸਾਡਾ ਸੀਸ ਲੱਗ ਜਾਏ, ਕੁਛ ਹੋ ਜਾਏ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬੇਇਨਸਾਫੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣੀਆਂ। ਜਦ

ਤਕ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆ ਜਾਂਦੀ, ਜਦ ਤਕ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਨਹੀਂ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਓਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਟਿਕਣਾ, ਚਾਹੇ ਰਾਜਾ ਮੁਗਲ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਹੋਰ ਹੋਵੇ, ਅਸੀਂ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਯੁੱਧ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਹੀਂ।

ਬਚਨ ਸੁਣੇ, ਓਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵਾਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੱਚਿਓ! ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਤਾ ਤਾਂ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸਦੀ ਮਦਦ ਲਵੋਗੇ, ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਦੇਵੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਉਹ ਬੰਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਾਂਗੇ, ਜਿਹੜੇ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ। ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਪਿਆਰੀ ਨਾ ਕਰਨ, ਜਾਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਐਉਂ ਕਰੋ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਤੁਹਾਡਾ ਧਰਮ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਦਿਓ ਛੱਡ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਦੀਨ-ਏ-ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਓ -

**ਧਾਰਨਾ - ਅੱਲਾਹ ਭਜ ਲਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਛੱਡ ਕੇ,
ਬਖਸ਼ਾਂ ਜਾਨ ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਕਲਮਾਂ।**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖੋ ਦੀਨ-ਏ-ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਵੀ ਅੱਲਾਹ-ਅੱਲਾਹ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦੇ ਓ।

ਦੀਨ ਬਿਖੈ ਆਵਹੁ ਤੁਮ ਅਬੈ।

ਤੁਰਕ ਸ਼ਰਾ ਕੇ ਮਾਨਹੁ ਸਬੈ।

ਪੁਨ ਤੁਮ ਕੇ ਦੋਂ ਬਹੁ ਬਡਿਆਈ।

ਗਜ ਬਾਜੀ ਅਰੁ ਧਨ ਸਮੁਦਾਈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੯੫੧

ਤੁਹਾਨੂੰ ਧਨ ਵੀ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਘੋੜੇ ਵੀ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਹਾਥੀ ਵੀ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੱਡਾ ਮਹਿਲ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਹਜ਼ਰਤ ਨਿਕਟ ਆਪਨੇ ਰਾਖੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੯੫੧

ਇਹ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਾਸ ਮਹੱਲ ਦੇ ਵਿਚ ਰੱਖਣਗੇ।

ਪਾਲਨ ਪੋਸਨ ਕੇ ਅਭਿਲਾਖੈ।

ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਾਲ ਪੋਸ ਕੇ ਵੱਡਾ ਜਵਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਦੇਹਿ ਗ੍ਰਾਮ ਕੁਛ ਬਡੇ ਬਨਾਵਹਿ।

ਕੇਤਿਕ ਚਮੁੰ ਸੰਗ ਤੁਮ ਲਾਵਹਿ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੯੫੧

ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿੰਡ ਵੀ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ ਕੁਛ।

ਕੁਛ ਫੌਜ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਪਰ ਐਨਾ ਕੰਮ ਕਰ ਲਓ ਕਿ ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹ ਲਓ। ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਹੱਸ ਪਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਿੱਡਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ -

ਧਾਰਨਾ - ਅੱਲਾਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਇਕ ਹੈ,
 ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ ਦੁਨੀਆਂ।
 ਕੋਈ ਬੋਲੈ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ ॥
 ਕੋਈ ਸੇਵੈ ਗੁਸਈਆ ਕੋਈ ਅਲਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੮੮੫

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ
 ਕਹਿੰਦੇ ਓ, ਅੱਲਾਹ ਵੀ ਓਹੀ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੀ ਓਹੀ ਹੈ
 ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਨਾਮ ਜਪਿਆ
 ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਰਸਨਾ
 ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਰਸਨਾ
 ਤੋਂ ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਪਿਆ
 ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਦੱਸ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਵਧ
 ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਅਸੀਂ ਮਧਮਾ ਬਾਣੀ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੌ ਗੁਣਾਂ
 ਫਲ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਅਸੀਂ ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।
 ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਰਾ ਬਾਣੀ
 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਨਹਦ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ
 'ਚ ਜਪਦੇ ਹਾਂ। ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ 'ਚ ਜਪਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਨਾਮ ਦਾ ਜੋ
 flow ਹੈ ਐਨਰਜੀ, ਇਹ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਦੇ
 ਵਿਚ vibration ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਓਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਾ ਹੀ
 ਜੋ ਨਾਮ ਹੈ ਹਰ ਰੋਮ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ॥
 ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚਿ ਸਮਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੧

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਨਾਮ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਐਨਾ
 ਗਹਿਰਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਵਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਿ
 ਅਸੀਂ ਜਪੀਏ ਨਾ ਜਪੀਏ, ਇਹ ਆਪੇ ਹੀ -

ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥
 ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹਿਆਇ ॥
 ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫੬

ਇਹ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
 ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਵਸਿਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰੋਮ ਰੋਮ ਦੇਹੀ ਦੇ,
 ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਜਾਵੇ ਛੱਡਿਆ।
 ਲਾਲ ਰੰਗੁ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਾ ਜਿਸ ਕੇ ਵਡਭਾਗਾ ॥
 ਮੈਲਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਨਹ ਲਾਗੈ ਦਾਗਾ ॥ ੧ ॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ ਸੁਖਦਾਈਆ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖ ਭਾਇ ॥
 ਸਹਜਿ ਸਮਾਨਾ ਭੀਤਰੇ ਛੋਡਿਆ ਨਹ ਜਾਇ ॥ ੧ ॥
 ਜਰਾ ਮਰਾ ਨਹ ਵਿਆਪਈ ਫਿਰਿ ਦੁਖੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
 ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਆਘਾਨਿਆ ਗੁਰਿ ਅਮਰੁ ਕਰਾਇਆ ॥
 ਸੋ ਜਾਨੈ ਜਿਨਿ ਚਾਖਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਾ ॥
 ਕੀਮਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਈਐ ਕਿਆ ਕਹਿ ਮੁਖਿ ਬੋਲਾ
 ਸਫਲ ਦਰਸੁ ਤੇਰਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ

ਗੁਣ ਨਿਧਿ ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ॥
 ਪਾਵਉ ਧੂਰਿ ਤੇਰੇ ਦਾਸ ਕੀ ਨਾਨਕ ਕੁਰਬਾਣੀ ॥
 ਅੰਗ - ੮੦੯

ਕਾਇਆ ਕਾਪਰੁ ਚੀਰ ਬਹੁ ਫਾਰੇ
 ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਨ ਲਹੈ ਸਭਾਗਾ ॥ ਅੰਗ - ੯੮੫

ਇਕ ਵਾਰੀ ਪਿਆਰ ਲਗ ਗਿਆ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
 ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸ ਗਿਆ, ਪਿਆਰਿਓ ਫੇਰ ਹੋਰ ਮੰਤਰ ਕੋਈ
 ਜਪਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਪੇ ਧੁਨੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ,
 ਜਿਵੇਂ ਉਭਲ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਨਾ, ਉਹਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇ।
 ਅੱਲਾਹ-ਅੱਲਾਹ ਕਰ ਲਓ, ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰ ਲਓ, ਠੀਕ ਹੈ
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੇ ਕੋਈ ਵਿਖਸ਼ੇਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ।
 ਪਰ ਜਿਸ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪ ਕੇ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਦੇਹੀ
 ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਰਚ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਦੇ
 ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ
 ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
 ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ
 ਇਹ ਅੱਖ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ materialistic ਅੱਖ ਹੈ,
 ਅੱਖ ਹੋਰ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹਨੂੰ ਦਿਬਯ ਨੇਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ,
 ਉਹ ਦਿਬਯ ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਸਾਰ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਜ਼ਰ
 ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ
 ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੦੭

ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹੀ, ਨਾਮ ਦਾ ਇਹ ਅਨੁਭਵ
 ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਹੈ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਇਹ ਸਾਰੇ
 ਸਰੀਰ ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ 'ਚ ਰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼
 ਆਉਂਦੀ ਹੈ -

ਹਰਹਟ ਭੀ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਹਿ ਬੋਲਹਿ ਭਲੀ ਬਾਣਿ ॥
 ਅੰਗ - ੧੪੨੦

ਹਰਹਟ ਘੁੰ-ਘੁੰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਘੁੰ-ਘੁੰ ਨਹੀਂ
 ਤੂੰ-ਤੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਘੁੰ-ਘੁੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ
 ਕੰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੁਲ੍ਹੇ, ਦਿਬ ਕੰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੁਲ੍ਹੇ। ਜਿਹਦੇ ਦਿਬਯ
 ਕੰਨ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਉਹਨੂੰ ਤੂੰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਜੋ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖੇਰੁ
 ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀ ਹੋਰ ॥
 ਅੰਗ - ੧੨੬੫

ਜਿੰਨੀਆ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀਆਂ
 ਸੁਣਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਹਰੀ ਦਾ ਜਪਦੇ ਸਾਰੇ ਵਣਾਂ ਦੇ ਪੰਖੇਰੁ।
 ਇਹ ਜੋ ਆਪ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ
 ਲਓ, ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਸ਼ਰ੍ਹਾ, ਕਲਮਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਇਹ ਤਾਂ

ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਰਬੀ ਬੋਲੀ 'ਚ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਅੱਲਾਹ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਰਾਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਇਹ ਸਭ -

ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਾਉ ਜੇਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਵ ਹੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੬੮

ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਨਾਮਾਂ ਦਾ, ਪਰ ਜੋ ਨਾਮ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸ ਗਿਆ, ਰੋਮ-ਰੋਮ 'ਚ ਵਸ ਗਿਆ, ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਓਹੀ ਨਾਮ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲ ਜਾਏਗਾ। ਜੀਭ ਨਾਲ ਜਪਦੇ ਹੋਈਏ ਤਾਂ ਅੱਲਾਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਦੂਰ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੌਤ ਕਬੂਲਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਐਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਸੀਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਾਰਿਆ, ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਦੇਗਾਂ 'ਚ ਉਬਾਲੇ ਖਾ ਲਏ, ਤੱਤੀ ਰੇਤ ਸੀਸ 'ਚ ਪੁਆ ਲਈ। ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਸੀਸ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਕੁਲ ਦੀ ਰੀਤ ਤੁਰੀ ਆਈ ਹੈ -

ਹਮਰੇ ਬੰਸ ਰੀਤਿ ਇਮ ਆਈ।

ਸੀਸ ਦੇਤਿ ਪਰ ਧਰਮ ਨ ਜਾਈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੯੫੨

ਇਹ ਰਘੁ ਕੁਲ ਦੀ ਜਿਵੇਂ ਰੀਤ ਹੈ, ਕਿ ਬਚਨ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਕੁਛ ਹੋ ਜਾਵੇ ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਪਰ ਇਹ ਆਪਣੇ ਕੁਲ ਦੀ ਰੀਤ ਹੈ ਕਿ ਸੀਸ ਦੇ ਦੇਣਾ ਤੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਨਾ ਹਾਰਨਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੀ ਰੀਤ ਹੈ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ -

ਤੁਮਰੀ ਜਰਾ ਉਖਾਰਨਿ ਹੇਤ।

ਹਮ ਨਹਿੰ ਡਰਪਹਿੰਗੇ ਸਿਰ ਦੇਤਿ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੯੫੨

ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਕਿ ਸੀਸ ਦਿੰਦੇ, ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰਾਂਗੇ। ਨਹੀਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰੇ ਜਗ ਸਾਰਾ

ਮੇਰੇ ਮਨ ਆਨੰਦ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਮੌਤ ਤੋਂ।

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ

ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥

ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮਾਰ ਦਿਓਗੇ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਓਗੇ, ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦਾ ਜੋੜ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਤਲਵਾਰ ਕੱਟ ਦੇਵੇਗੀ। ੨੫ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਪੰਜ

ਪਾਣ ਹੈ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਕੱਟੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣੇ। ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਮਨ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਕੱਟ ਸਕਦੇ, ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਕੱਟ ਸਕਦੇ, ਮੈਂ ਭਾਵ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੱਟ ਸਕਦੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅਸੀਂ ਓਸ ਥਾਂ ਦੇ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਜਰਾ ਮਰਾ ਨਹ ਵਿਆਪਈ

ਫਿਰਿ ਦੁਖੁ ਨ ਪਾਇਆ॥

ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਆਘਾਨਿਆ ਗੁਰਿ ਅਮਰੁ ਕਰਾਇਆ॥

ਅੰਗ - ੮੦੮

ਨਾ ਉਥੇ ਬੁਢਾਪਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਮੌਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਉਥੇ ਦੁਖ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਤਲਵਾਰ ਕੱਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਅੱਗ ਜਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਪਾਣੀ ਡੋਬ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਆਕਾਸ਼ ਸੁਕਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮਰਨਾ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਹੈ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਬਿਨਸਨਹਾਰ ਹੈ, ਅੱਜ ਨਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਲੇਖੇ ਲਗ ਜਾਏ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਐਹ ਕਾਹਦਾ ਸਾਨੂੰ ਡਰਾਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਏਸ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜਾ ਸੱਚਾ ਧਰਮ ਹੈ ਉਹ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਾਂ ਮੰਦ ਮਤਿ! ਤੂੰ ਬਿਰਮਾਵੈਂ।

ਕੂਰ ਪਦਾਰਥ ਪਰ ਨ ਲਭਾਵੈਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੯੫੨

ਝੂਠੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਮਕਾਨ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਫੌਜ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਧਰਮ ਸਾਚ ਹੈ ਸਦ ਹੀ ਸੰਗ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੯੫੨

ਜਿਹੜਾ ਸੱਚਾ ਧਰਮ ਹੈ ਉਹ ਇਥੇ ਵੀ ਸੰਗ ਹੈ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾਲ ਹੈ।

ਕੋ ਅਸ ਮੂਰਖ ਕਰਹਿ ਜੁ ਭੰਗ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - ੫੯੫੨

ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਧਰਮ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਵਾਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦੇਖਿਆ ਸ਼ੇਰਖਾਨ ਵਲ, ਜੋ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦਾ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਐਹ ਬੱਚੇ ਤੁਹਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਵੇਂ ਕਰੋ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਨਵਾਬ ਕਿ ਮੈ ਐਨਾ ਬੁਝਦਿਲ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੀਰਖੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਚਲਾਵਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਵਿਗਾੜਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਹਿੰਮਤ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ 'ਚ ਲੜੋ, ਉਹ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਉਹ ਨਿਕਨ ਗਿਆ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ। ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਕੀਹਨੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਓਸਨੂੰ। ਉਹ ਬਹਾਦਰ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਾਬੂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ। ਫੇਰ

ਜੇ ਹਿੰਮਤ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਹੱਥ ਕਰੋ। ਆਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਦੇ ਓ? ਹਾਂ ਕਦੇ ਸੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ 'ਚ ਕਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੋਵਾਂਗੇ, ਜ਼ਰੂਰ ਅਸੀਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਹੈ। ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਰਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਫਤਵਾ ਲਾਉਂਦੇ ਓ ਸ਼ੀਲਖੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ। ਇਹ ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਮਾਹੌਲ 'ਚ ਪਲੇ ਨੇ ਓਹੋ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਬਈ ਅਸੀਂ ਦੁਸ਼ਟ ਦੇਖੀ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਮੁਕਾਉਣੇ ਨੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਤਾਂ ਸ਼ਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਝੂਠਾ ਨੰਦ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾ ਲਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਛੱਡਣੇ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ ਤੇ ਵੀ। ਖੁਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਤੂੰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਕੀ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ? ਪਾਪ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਬਚਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਸੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੀਹਾਂ ਦੇ ਵਿਣ ਚਿਣਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਨੀਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਚਿਣਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਛਾਤੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਐਸਾ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਹੁਲਾਰਾ ਆਇਆ ਕਿ ਨੀਹ ਪਾਟ ਕੇ ਗਿਰ ਗਈ ਸਾਰੀ। ਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਇਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਚੱਲੀ। ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ, ਦਹਿਲ ਪੈ ਗਿਆ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿ ਆਹ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਗਰਕ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਹੁਣ ਹੋ ਜਾਏ ਚਾਹੇ ਫੇਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਦੋ ਜਲਾਦ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਲਾਦਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਇਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਤੋ ਹੋਣਾ। ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਇਹਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਸਾਡੀ ਮਾਰਨ ਦੀ, ਪਰ ਇਹ ਸ਼ੀਰਖੋਰ ਬੱਚੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੇਖੀ ਜਾਓ, ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਨੀਲੇ ਜਿਹੇ ਰੰਗ ਦੇ, ਗੋਰਾ ਰੰਗ ਹੈ, ਕਿੰਨੇ ਸੋਹਣੇ ਲਗਦੇ ਨੇ। ਨਾ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਸਾਡੀ ਤਲਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਸ ਵੀ ਕਿਹੜਾ ਕਰਿਆ ਸੀ। ਪਾਪੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਹਾਂ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਅਸੀਂ ਓਹ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਉਹ ਡਿਊਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਆਹ ਸ਼ੀਰਖੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਾਰ ਦੇਈਏ? ਐਨੇ ਨੂੰ ਦੋ ਹੋਰ ਆ ਗਏ, ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਸੀ, ਨਵਾਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਐਹ ਬੱਚੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਬਲ ਦੇ ਕੇ ਪਾਓ, ਤਲੀਆਂ ਮਲੋ, ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਆਓ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਪੁੱਛ ਲਓ। ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਪੁਛਿਆ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਪਿਆਰਾ ਕਰਨਾ, ਧਰਮ ਪਿਆਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ, ਛਾਤੀ ਦੇ ਗੋਡੇ ਰੱਖ ਲਏ, ਕੁਇੰਟਲ-ਕੁਇੰਟਲ, ਡੇਢ-ਡੇਢ ਕੁਇੰਟਲ ਭਾਰੇ ਸੀਗੇ। ਜਿਵੇਂ ਬੱਕਰੇ ਨੂੰ ਜਿਹਬਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰਦਨ ਕੱਟੀ। ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ, ਲੇਕਿਨ ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਕਰ ਗਏ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਿਆ ਸੀ ਕਿ

**ਅਉਖੀ ਘੜੀ ਨ ਦੇਖਣ ਦੇਈ
ਅਪਨਾ ਬਿਰਦੁ ਸਮਾਲੇ॥**

ਅੰਗ - ੬੮੨

ਬਈ ਰੱਬ ਕਿੱਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ? ਕੁਦਰਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ। ਦੂਸਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਬਚਾ ਸਕੇ ਫੇਰ ਸਾਡੀ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਗੇ? ਸਾਡਾ faith ਹੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ ਕਿ ਭਗਤ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਚੌਥੀ ਜਿਹੜੀ ਭਗਤੀ ਦੀ supreme ਜਿਹੜੀ ਕਿਸਮ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਗਿਆਨੀ ਭਗਤ। ਜਿਹੜੇ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਮੰਨਦੇ ਨੇ, ਅਰ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਕਿ ਆਤਮਾ ਸਤਿ ਹੈ ਬਾਕੀ ਅਨਾਤਮ ਸਾਰਾ ਝੂਠ ਹੈ। ਅਨਾਤਮ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਹੀ ਆਤਮਾ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਉਥੇ ਹੈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਖੇਡ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਡਰਾਮਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ। ਸਦਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਕੋਲ ਪ੍ਰਭੂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਰਥ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ, ਅਰਥਾ ਅਰਥੀ ਵਾਲਿਆਂ, ਅਨਹਲ ਭਗਤਾਂ ਕੋਲ, ਜਿਹੜੇ ਗਿਆਨੀ ਭਗਤ ਨੇ, ਭਾਈ ਗਿਆਨੀ ਭਗਤ ਸੀ, ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕਟਿਆ ਗਿਆ, ਨਹੀਂ ਲੋਚਾ ਕਰੀ, ਬਈ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ। ਸਰੀਰ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਉਬਾਲੇ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਰਖਿਆ ਕਰ ਦਿੰਦੇ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸੀ, ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ, ਵਿਦੇਹ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਸੀ ਉਹ। ਅਮਰ ਅਵਸਥਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਅਮਰ ਅਵਸਥਾ ਲੋਚਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਬਚਾਓ। ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੁੰਣ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਲਾਲ ਗਰਮ ਤਵੀ ਦੇ ਉਤੇ ਚਰਨ ਧਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਚਰਨ ਧਰਿਆ ਤੇ ਉਹ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਦੋਹੋਂ ਬਾਹਾਂ ਉਚੀਆ ਕਰਕੇ ਤਾਲੀ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਪ੍ਰਾਣਾ ਠਹਿਰ, ਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਐਡਾ ਦਿਲ ਦੇਵੋ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇਖ ਲਵਾਂ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਮੈਂ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਗਰਕ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ। ਮੀਆਂ-ਮੀਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ curse ਕਰਦਾ ਨਵਾਬ ਨੂੰ। ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋ। ਗੋਰਖ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹਵੇਲੀ ਨੂੰ ਧਰਤੀ 'ਚ ਗਰਕ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ curse ਕਰਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਇਥੇ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਦੂਜਾ ਹੈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ -

**ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥**

ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੨

ਇਹ ਗੱਲ ਤੈਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣੀ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਹੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕੀਹਨੂੰ ਮੈਂ curse ਕਰਾਂ ਇਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ? ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਖੇਡ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਖੇਡ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਖੇਡਦੇ ਹਾਂ। ਉਥੇ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਆਵੇ ਤੇ ਰਾਖੀ ਕਰੇ।

ਸੋ ਇਹ ਬੜਾ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਬਗੈਰ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰੋਂ ਲਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਇਕ ਕੌਤਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਵਰਤ ਰਹੀ ਸੀ ਖੇਲ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਸੀਸ ਦੇ ਦਿਤਾ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਐਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਸ਼ੋਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ੋਕਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ ਹਿੰਦੂ, ਸਭ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਾਤਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆਂ, ਧਰਤੀ ਡੋਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਬੇ-ਮੌਸਮਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੱਦਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਬੱਦਲ ਗਰਜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਸਮਾਨ 'ਚ ਬਿਜਲੀ ਕੜਕ ਰਹੀ ਹੈ, ਮਾੜੇ ਸ਼ਗਨ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਰੱਖਿਆ, ਇਥੇ ਵੀ ਜੈ-ਜੈਕਾਰ, ਸੁਭ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ। ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਵਾ-ਵਾਹਵਾ ਬਈ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ

ਧਰਮ ਰਖਿਆ।

ਜੈ-ਜੈਕਾਰ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਹੋਵੇ।

ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ supreme sacrifice ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਗਏ। ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਧਰਮ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਐਸੀ ਜੋ ਸ਼ਹੀਦ ਨੇ, ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਹ ਜਦ ਸੰਸਾਰ ਜਦ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਹਰੇਕ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਜਸ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਵਾ-ਵਾਹਵਾ ਬਈ ਜਸ ਗਾਉ

ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ,

ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਕਰ ਗਏ ਜਗ 'ਤੇ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਫੇਰ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਇਤਿਹਾਸ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਪਹਿਲਿਆਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਤਿਹਾਸ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 'ਚ ਤਾਂ ਹੱਦ ਹੀ ਲਾਹ ਦਿਤੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਿਛੋਂ ਪਾ ਦਿਤੀਆਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ। ਕਿ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਆ ਕੇ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੱਚੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਗਸ਼ ਖਾ ਕੇ ਗਿਰ ਗਏ, ਜਦ ਹੋਸ਼ ਆਈ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਨੂੰ ਹੀਰਾ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇ, ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਚੱਟ ਲਵਾਂ। ਜਦ ਉਹਨੇ ਹੀਰਾ ਨਾ ਲਿਆ

ਕੇ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਐਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮਹੱਲ ਨਾਲ ਸਿਰ ਮਾਰਿਆ ਕਿ ਸਿਰ ਫਟ ਗਿਆ। ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਪੰਖੇਰੂ ਉਗ ਗਏ।

ਦੂਸਰੇ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁਰਜ ਤੋਂ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਆ ਕੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਏ। ਤੀਸਰੇ ਸਾਡੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਇਹ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਏਸ ਸਦਮੇ ਨੂੰ ਸਹਿ ਨਾ ਸਕੇ, ਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦਿਲ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਆਹ ਗੱਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਲਿਖਿਆਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਅਨਪੜ੍ਹ ਬੰਦੇ, ਆਹ ਕਵੀਸ਼ਰ, ਢਾਡੀ, ਇਹਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਿੰਨਾ ਗਲਤ message convey ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਗੁਰਸਿਖੀ ਦਾ ਜੀਵਨ, ਮਾਤਾ ਜੀ ੨੮ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ, ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ, ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ, ਉਹ ਅੰਦਰ ਤਪ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਚ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਇਹ ਵੀ ਤਪ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਪੂਰਨ ਯੋਗੀ ਸੀ, ਜੇ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਕੋਲ ਯੋਗੀ ਬਣ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣ ਛੱਡ ਦਿਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੇ। ਇਕ ਅਵਸਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜਾ ਕੇ ਯੋਗੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਵਾਪਸ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਹੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਬਿਨਾਂ ਮਿਲੇ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ, ਲਿਆਓ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲਿਆਓ। ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ! ਆਪਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਲ ਕੇ ਜਾਓ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰ ਕੇ ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘਾਂ ਬਿਨਾਂ ਦੱਸੇ ਚਲੇ ਗਏ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਧਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਓਧਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ। ਤੁਹਾਡਾ ਹੁਕਮ ਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ਸੀ? ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਧਰਮ ਖੰਡ, ਗਿਆਨ ਖੰਡ, ਸਰਮ ਖੰਡ, ਕਰਮ ਖੰਡ ਵਿਚੋਂ ਜਦੋਂ ਸੱਚਖੰਡ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦਾ ਹੁਕਮ ਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਠੀਕ ਹੈ, ਸਾਡੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਸਾਡਾ ਸੁਨੇਹਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਜਾ ਕੇ ਦਿਤਾ ਸੀ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 37 'ਤੇ)

ਸੜਕ ਕਾਰਸੇਵਾ ਦਿ੍ਸ

ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਟਾਈਲ ਪੱਥਰ ਲਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਸੰਸਥਾਪਕ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੱਤਵੀਂ ਬਰਸੀ ਉਪਰ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੋਰੀਅਲ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦਿਸ਼

ਲੰਗਰ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਨਵੇਂ ਉਸਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਿਸ਼

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਨਿਰੰਤਰ ਚਲ ਰਹੇ ਅਖੰਡਪਾਠ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾਪ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਸਟਾਲ ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਰੋਵਰ ਇਸ਼ਨਾਨ

ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਤੱਤਪਰ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਕ

ਮਿਤ੍ਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲੁ ਮੁਰੀਦਾ ਦਾ ਕਹਣਾ।

ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਾ ਕੇ ਕੁਸ਼ਾ ਦਾ ਆਸਣ ਵਿਛਾਇਆ, ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ, ਫੇਰ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ।

ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਪਾ ਦਿਤੀਆਂ ਕਿ ਸੱਤਵੇਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਆ ਗਈਆਂ, ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ, ਬਾਬਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਮੰਨਦੇ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ! ਇਹ ਹੁਕਮ ਕਿਵੇਂ ਮੋੜੀਏ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ। ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚਾਹੇ ਅਸੀਂ ਦੱਸ ਸਾਲ ਰਹੀ ਜਾਈਏ, ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਗੁਰੂ ਵੀ ਚਲੇ ਗਏ ਸਮੇਂ ਤੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਆਪਣੇ ਪੂਰਵਜ ਮਹਾਤਮਾ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਚਲੇ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਸਮਰੱਥ ਸੀਗੇ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤੇ ਆਪਾਂ ਰੀਤ ਕਿਵੇਂ ਤੋੜ ਦੇਈਏ। ਹਾਂ, ਇਕ ਗੱਲ ਹੈਗੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਦੋ ਸਾਲ, ਦੋ ਮਹੀਨੇ, ਦੋ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਸਾਡੀ ਥਾਂ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਥਾਂ ਆ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸੋ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ, ਕਿ ਆਏ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬੇਅੰਤ ਇਕੱਠ ਹੋਇਆਂ-ਹੋਇਆਂ ਹੈ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵੀ ਆਏ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਘੜੀਆਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਕਿਵੇਂ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਆ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰੀਆਂ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਚਾਰ ਵਜ ਕੇ ਪੱਚੀ ਮਿੰਟ ਤੇ ਬਕਸੇ 'ਚ ਜਾ ਪਏ। ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਦੇਖੋ, ਭਾਈ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਓਨੀ ਚਲੇ ਗਏ? ਹੱਥ ਲਾਇਆਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਓਹ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਏ ਤੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੋ ਸਾਲ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੈਦੇ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਕਸਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਕੇਵਲ ਜੈਲਦਾਰ ਨੂੰ ਭੇਤ ਦਿਤਾ ਕਿ ਰਸਤੇ ਸਾਫ ਕਰਾ ਲਓ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਚਲ੍ਹਾ ਹੈ ਰਾਮਪੁਰ ਦਾ ਇਹਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਤ ਨਾ ਦੇਈਂ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਸੋ ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਿੰਨੀਆ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੇ, ਗੁਰਸਿਖਾਂ 'ਚ ਐਨੀਆ-ਐਨੀਆ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੀਰਾ ਮੰਗਦੇ ਸੀ ਚੱਟਣ ਵਾਸਤੇ। ਕਿੱਡਾ ਅਨੁਭਵ ਗਲਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿੱਡਾ ਕਲੰਕਤ ਕਰਦੇ ਨੇ ਏਸ ਚੀਜ਼

ਨੂੰ ਕਿ ਜੀ ਸਿਰ ਮਾਰਿਆ। ਇਹਦੇ ਥਾਂ ਤੇ ਮਾਤਾ ਇੰਦ ਕੌਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜਦੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦਾ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸੀ, ਉਹ ਐਨਾ ਸੋਹਣਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਡੀ.ਸੀ ਸੀ; ਉਹਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੇ ਜਦ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹੈਂ ਐਨਾ ਸੁੰਦਰ ਬੱਚਾ ਇਹ ਵੀ ਤੋਪ ਨਾਲ ਉਡ ਜਾਏਗਾ? ਉਹ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਮਾਂ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੀ ਤੂੰ ਛੁਟ ਕੇ ਕਿਉਂ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਕੰਨ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ, ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਡੀ.ਸੀ ਕੋਲ ਗਿਆ, ਦਾਹੜੀ ਉਹਦੀ ਧੁਨੀ ਤਕ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਭੇਤ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸੋਗਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਤੇਰੇ ਕੰਨ 'ਚ ਦੱਸਣੀ ਹੈ। ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਦ ਬਿਲਕੁਲ ਨੀਵਾਂ ਹੋਇਆ ਬੱਚੇ ਨੇ ਦਾਹੜੀ ਫੜ ਲਈ, ਛੱਡੀ ਹੀ ਨਾ, ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਰਹੇ। ਕੋਲ ਨਾਭਾ ਸਟੇਟ ਦੇ ਰਸਾਲੇ ਦਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦਾ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਨੈਬ ਸੂਬੇਦਾਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਚ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਾਂ ਵੱਢ ਦਿਤੀਆਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਦੀ ਗਰਦਨ ਵੱਢ ਦਿਤੀ, ਜਦੋਂ ਗਿਰ ਗਿਆ ਉਹਦਾ ਬੱਚਾ, ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੇ ਐਨੇ ਜੈਕਾਰੇ ਬੁਲਾਏ, ਛਾਲਾਂ ਮਾਰੇ, ਕਹਿੰਦੀ ਮੇਰੀ ਕੁੱਖ ਸਵੱਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਸ਼ਹੀਦਾਂ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਮੈਂ ਅਮਰ ਹੋ ਗਈ, ਮੈਂ ਫਰਜ਼ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਮਾਤਾ ਜੇ ਐਨੀ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮਾਤਾ ਜਿਹੜੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਦੀ ਹੈ ਰੋਜ਼ ਕਿ ਬੱਚਿਓ! ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹਾਰਨਾ ਸੀਸ ਭਾਵੇਂ ਚਲਿਆ ਜਾਏ। ਉਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸੀਸ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੀ ਹੀਰਾ ਚੱਟ ਕੇ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿਤੀ, ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀ ਉਹਦਾ heart fail ਹੋ ਗਿਆ। ਨਵੀਂ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਕਹਾਣੀ ਕੱਢਦੇ ਨੇ, ਗੁਰਮਤਿ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੀ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਜੋ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਆਵੈ ਜਾਏ ਨਿਸੰਗ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ-
ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ।**

ਮਰਜ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮਰਜ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਜਦ ਸੁਣਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਸੁਰਤੀ ਚਾੜ੍ਹੀ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਹੁੰਦਰ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਥਾਈਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਗੁਰੂ ਜੋਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਕਰੀ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ, ਮਾਤਾ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਈ।

**ਰੁਦਨੁ ਕਰੈ ਨਾਮੇ ਕੀ ਮਾਇ ॥
ਛੋਡਿ ਰਾਮੁ ਕੀ ਨ ਭਜਹਿ ਖੁਦਾਇ ॥**

ਅੰਗ - ੧੧੬੫

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਤੂੰ ਛੱਡ ਦੇ ਬੋਟਾ, ਰਾਮ-ਰਾਮ ਦੀ ਥਾਂ
ਤੇ ਖੁਦਾ-ਖੁਦਾ ਕਰ ਲੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਮਾਤਾ, ਐਨੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈਂ ਤੂੰ,
ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ।

**ਨ ਹਉ ਤੇਰਾ ਪੁੰਗੜਾ ਨ ਤੂ ਮੇਰੀ ਮਾਇ ॥
ਪਿੰਡ ਪੜੈ ਤਉ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ॥**

ਅੰਗ - ੧੧੬੫

ਸਰੀਰ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਮੇਰਾ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਦਿਆਂ ਦਾ।

**ਕਰੈ ਗਜਿੰਦੁ ਸੁੰਡ ਕੀ ਚੋਟ ॥
ਨਾਮਾ ਉਬਰੈ ਹਰਿ ਕੀ ਓਟ ॥ ੮ ॥
ਕਾਜੀ ਮੁਲਾਂ ਕਰਹਿ ਸਲਾਮੁ ॥
ਇਨਿ ਹਿੰਦੁ ਮੇਰਾ ਮਲਿਆ ਮਾਨੁ ॥ ੯ ॥
ਬਦਿਸਾਹ ਬੇਨਤੀ ਸੁਨੇਹੁ ॥
ਨਾਮੇ ਸਰ ਭਰਿ ਸੋਨਾ ਲੇਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੫-੬੬**

ਨਾਮੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੋਨਾ ਲੈ ਲਓ -

**ਬਦਿਸਾਹ ਬੇਨਤੀ ਸੁਨੇਹੁ ॥
ਨਾਮੇ ਸਰ ਭਰਿ ਸੋਨਾ ਲੇਹੁ ॥ ੧੦ ॥
ਮਾਲੁ ਲੇਉ ਤਉ ਦੋਜਕਿ ਪਰਉ ॥
ਦੀਨੁ ਛੋਡਿ ਦੁਨੀਆ ਕਉ ਭਰਉ ॥ ੧੧ ॥
ਪਾਵਹੁ ਬੇੜੀ ਹਾਥਹੁ ਤਾਲ ॥
ਨਾਮਾ ਗਾਵੈ ਗੁਨ ਗੋਪਾਲ ॥ ੧੨ ॥
ਗੰਗ ਜਮੁਨ ਜਉ ਉਲਟੀ ਬਹੈ ॥
ਤਉ ਨਾਮਾ ਹਰਿ ਕਰਤਾ ਰਹੈ ॥ ਅੰਗ-੧੧੬੫-੬੬**

ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਗੰਗਾ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਚਲ
ਪਵੇ, ਜਮੁਨਾ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਚਲ ਪਵੇ,
ਚਲੀ ਜਾਵੇ, ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ
ਧਰਮ ਕਾਇਮ ਰੱਖਾਂਗੇ, ਓਸ ਵੇਲੇ -

**ਸਾਤ ਘੜੀ ਜਬ ਬੀਤੀ ਸੁਣੀ ॥
ਅਜਹੁ ਨ ਆਇਓ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਧਣੀ ॥ ਅੰਗ-੧੧੬੬**

ਸਾਢੇ ਬਾਰਾਂ ਮਿੰਟ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਏ, ਸਭ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਹੋ
ਗਿਆ।

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕੀ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਮਿੰਟ ਰਹਿ ਗਏ,
ਤੇ ਐਧਰੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਬਈ ਜਿਸ ਵਕਤ
ਘੜਿਆਲ ਵੱਜੇ, ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਸਿਰ ਕਲਮ ਕਰਕੇ ਗਊ
ਦੇ ਉਤੇ ਕੱਟ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ
ਚੁੱਕ ਲਈਆਂ ਤੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਓਸ ਵੇਲੇ
ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਫੜ-ਫੜਾਹਟ ਹੋਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਕਾਰ ਨੂੰ
ਮੰਨਦੇ ਸੀ, ਸਾਕਾਰ, ਇਕ ਨਿਰਾਕਾਰ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ
ਸਾਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਰੂਪ 'ਚ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਨੂੰ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਸਮਝਦੇ ਨੇ।

**ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ
ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥**

**ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ
ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥**

ਅੰਗ - ੪੪੨

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਹੈ, ਹੇ ਨਾਨਕ!
ਮੈਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਹੈ
ਸਾਕਾਰ ਪੂਜਾ। ਦੂਸਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਾਣੀ ਹੈ।
ਨਿਰਾਕਾਰ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਉਹ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਘਟ-
ਘਟ 'ਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਪਹੁੰਚ ਉਥੇ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ
ਕਦੇ ਵਿਛੁੜਦਾ ਨਹੀ, ਹਰ ਵਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ
ਹੈ। ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
ਧੰਨੇ ਨੇ ਸਰਗੁਣ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰੀ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਵਾਸਤੇ ਆਉਣਾ
ਪਿਆ ਉਹਨੂੰ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਦ ਭੋਗ ਲਗਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਅੰਦਰ ਹੀ ਭੋਗ
ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਰਸਾਂ
ਦੇ ਵਿਚ ਓਹੀ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

**ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਆਪੇ ਰਾਵੇ
ਜਿਉ ਤਿਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ॥ ਅੰਗ - ੭੬੫**

ਕੇਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਹ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆ
ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਭੋਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ
ਸਾਧਕ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੋਗ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਰਾਕਾਰ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ
ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ
ਕਰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਰਮ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੱਸੀ ਪਈ ਹੈ, ਹਨ੍ਹੇਰੇ
ਦੇ ਵਿਚ ਸੱਪ ਲੱਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਸੱਪ ਤਾਂ ਉਹਦੇ
'ਚ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ, ਇਕ ਭਰਮ ਸੀ। ਜਦ ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋ
ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿਸਦਾ ਹੈ।
ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਆਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਆਪ
ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

**ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ ॥
ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥**

ਅੰਗ - ੨੭੩

ਉਹ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਮਿਲਣਾ ਮਿਲਾਉਣਾ ਕੀਹਨੂੰ ਹੈ।
ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹਣੀ ਹੈ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲੈਣਾ ਹੈ।
ਤੱਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਕਿਉਂਕਿ
ਸਾਕਾਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਦੋ ਮਿੰਟ ਰਹਿ ਗਏ ਉਸ
ਵੇਲੇ ਅਚਾਨਕ -

**ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਜੀ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਆ ਗਏ,
ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਦੇ।**

ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ
ਹੈ।

ਜੁਗਤੀ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਨਵੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - ੪੬)

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀਹਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰੀਏ, ਕੀਹਨੂੰ ਬਦਦੁਆ ਦੇਈਏ। ਸਭ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੀ ਹੈ, ਖੇਲੂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਇਥੇ। ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

**ਧਾਰਨਾ - ਆਪੇ ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ,
ਆਪੇ ਖੇਲ੍ਹੇ ਖੇਲ੍ਹੇ ਆਪਣੀ।**

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੀਆਂ ਮੀਰ! ਕੀਹਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦੇਈਏ ਇਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਹੈ ਕੋਈ। ਸੋ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਸਾਬਰੁ ਸਿਦਕਿ ਸਹੀਦੁ ਭਰਮ ਭਉ ਖੋਵਣਾ।

ਗੋਲਾ ਮੁਲ ਖਰੀਦੁ ਕਾਰੇ ਜੋਵਣਾ।

ਨਾ ਤਿਸੁ ਭੁਖ ਨ ਨੀਦ ਨ ਖਾਣਾ ਸੋਵਣਾ।

ਪੀਹਣਿ ਹੋਇ ਜਦੀਦ ਪਾਣੀ ਢੋਵਣਾ।

ਪਖੇ ਦੀ ਤਾਗੀਦ ਪਗ ਮਲਿ ਧੋਵਣਾ।

ਸੇਵਕ ਹੋਇ ਸੰਜੀਦੁ ਨ ਹਸਣ ਰੋਵਣਾ।

ਦਰ ਦਰਵੇਸ ਰਸੀਦੁ ਪਿਰਮ ਰਸ ਭੋਵਣਾ।

ਚੰਦ ਮੁਮਾਰਖ ਈਦ ਪੁਗ ਖੋਲਵਣਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 3, ਪਉੜੀ 18

ਸੋ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ ਬਿਰਤੀ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਨਾ। ਮਾਣ ਤੇ ਅਪਮਾਨ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਗਿਣਦਾ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਸੇਵਾ ਬੜੀ ਉਤਮ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਚਲਦਾ ਹੀ ਸੇਵਾ ਨਾਲ। ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲਓ। ਜੋ ਉਹਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਸਾਰੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਕਰ ਕੇ ਕੋਈ ਵੇਖ ਲਓ,
ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਸੇਵਾ।**

ਪੰਚ ਬਾਰ ਗੰਗ ਜਾਇ, ਬਾਰ ਪੰਚ ਪ੍ਰਾਗ ਨਾਇ।

ਤੈਸਾ ਪੁੰਨ ਏਕ ਗੁਰਸਿਖ ਕਉ ਨਾਵਏ ਕਾ।

ਸਿਖ ਕਉ ਪਿਲਾਇ ਪਾਨੀ, ਭਾਉ ਕਰਿ ਕੁਰਖੇਤ,

ਅਸੁਮੇਧ ਜਗ ਫਲ ਸਿਖ ਕਉ ਜਿਵਾਏ ਕਾ।

ਜੈਸੇ ਸਤ ਮੰਦਰ ਕੰਚਨ ਕੇ ਉਸਾਰ ਦੀਨੇ,

ਤੈਸਾ ਪੁੰਨ ਸਿਖ ਕਉ ਇਕ ਸਬਦ ਸਿਖਾਏ ਕਾ।

ਜੈਸੇ ਬੀਸ ਬਾਰ ਦਰਸਨ ਸਾਧ ਕੀਆ ਕਾਹੂ,

ਤੈਸਾ ਫਲ ਸਿਖ ਕਉ ਚਾਪਿ ਪਗ ਸੁਆਏ ਕਾ॥

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਬੰਦਗੀ

ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਜੋ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੈ ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਪੁੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਗੰਗਾ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਪੰਜ ਵਾਰ ਕੁੰਭ ਲੱਗਣ ਤੇ ਪਰਾਗ ਵਿਚ, ਜੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੂਹ ਹੁੰਦੇ ਸੀਗੇ, ਨਲਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੇ ਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਲੱਕ ਨਾਲ ਰੱਸਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਸੀ, ਡੋਲ ਫਰਾਈ ਜਾਣੇ ਤੇ ਨੱਠ-ਨੱਠ ਕੇ ਕੱਢੀ ਜਾਣੇ। ਦੂਸਰੇ ਨੇ ਡੋਲ ਫੜੀ ਜਾਣਾ, ਰੱਸਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਣਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣਾ, ਕੁੰਡਾਂ ਭਰ ਦੇਣੀਆਂ, ਨਾਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਅਸੀਸਾਂ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸੀ। ਬੇਅੰਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ, ਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਐਨਾ ਪੁੰਨ ਹੈ -

**ਸਿਖ ਕਉ ਪਿਲਾਇ ਪਾਨੀ, ਭਾਉ ਕਰਿ ਕੁਰਖੇਤ,
ਅਸੁਮੇਧ ਜਗ ਫਲ ਸਿਖ ਕਉ ਜਿਵਾਏ ਕਾ।**

ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫਲ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਅਸੁਮੇਧ ਯੱਗ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਦਿਤਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਐਸਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਪਿਆਰਿਓ! ਸੇਵਾ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਝਾੜੂ ਦੇਣੇ, ਵਸਤਰ ਧੋਣੇ, ਪੱਖੇ ਝੁਲਾਉਣੇ, ਇਹ ਵੀ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਟੀਚਰ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਜੇ ਨਹੀਂ ਵਿਹਲ ਮਿਲਦਾ, ਜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਏਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਵੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ, ਆਈ.ਏ.ਐਸ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਆਫੀਸਰ ਬਣਨਾ ਹੈ, ਤਨਖਾਹ ਤਾਂ ਮਿਲਦੀ ਹੀ ਹੈ ਓਸ ਨੂੰ ਤੇ ਉਹਦੀ ਡੀਊਟੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ। ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਡੀਊਟੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੀ ਕਰੇ, ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਲ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ। ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਹੈ, ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਐਸੀ ਦਵਾਈ ਦੇਵਾਂ, ਇਹ ਫੇਰ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਚੱਕਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਵੀ ਫਲ ਹੈ? ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫਲ ਨੇ।

ਸੜਕ ਦੇ ਉਤੇ ਪੱਥਰ ਪਏ ਨੇ ਜੇ ਕੋਈ ਪੱਥਰ ਵੀ ਚੁੱਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਰਖਤ ਨੇ, ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਜਾਨਵਰ ਖਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਬਚਾ ਦਿੰਦਾ

ਹੈ ਕੋਈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ, ਉਹ ਵੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਸੇਵਾ ਹੀ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਓ! ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨੀ ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਲੰਗਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਫਲ ਬਹੁਤ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਦਸਦੇ ਹਾਂ।

ਐਥੇ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੁੰਦਾ, ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੜਾ ਗਰੀਬ। ਉਹ ਜਿਥੇ ਦਾਣੇ ਹੁੰਦੇ, ਪੈੜਾਂ ਸਾਫ ਕਰਨੀਆਂ, ਮੈਲੇ ਦਾਣੇ ਕੱਢ ਕੇ ਧੋਣੇ, ਧੋ ਕੇ ਸੁੱਕਾ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰੀਬੀ, ਟੁੱਟੀ ਜਿਹੀ ਝੌਂਪੜੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਉਥੇ ਇਕ ਚਿੜਾ ਤੇ ਚਿੜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਉਹਦੇ ਦਾਣੇ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਸੀ, ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਾਪ ਵਸ ਜੂਨੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਅੰਦਰ ਸੋਝੀ ਸੀ। ਉਹ ਦੋ-ਦੋ ਦਾਣੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ 'ਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹਦੀ ਕਮਾਈ ਵਧ ਗਈ, ਅਮੀਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਮੀਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕੰਮ ਚੱਲ ਗਿਆ, ਸੌਦੇ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਐਨਾ ਅਮੀਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪੱਕੇ ਘਰ ਬਣਾ ਲਏ, ਇਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਦ ਪੈਸਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਆਦਮੀ ਮਸਤ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੇ-ਮਰਿਆਦਾ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਓ, ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਝਗੜੇ ਕਰੋ। ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਰੁਚੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਐਸਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਐਸਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਾਪ ਹੀ ਕਰ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਲੰਗਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਦਾਣੇ ਰੋਜ਼ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਕਰਨ। ਇਹਦੀ ਜਿਥੇ ਕਮਾਈ ਸੀ ਉਥੇ ਰੱਖ ਦਿਆ ਕਰਨੀ। ਹੁਣ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ? -

ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕੰਮ ਕਰੇਨਿ

ਮਤ ਮਾਰਨ ਹਡ ਗਾਲਨ ਭਜਨ ਕਰਨ ਨ ਦੇਨਿ

ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾਮ ਜਪ ਸਕੇ, ਬੁੱਧੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ। ਜੇ ਖਾਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਨਾ ਕੋਈ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ, ਗੁਰੂ ਦੱਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜਦ ਕਿਲ੍ਹਾ ਛੱਡਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਵਸਤਰ ਸੀ ਵਧੀਆ ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ, ਜਿੰਨੇ ਕਾਰਪੈਟ ਸੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਅਤਰ ਵਗੈਰਾ ਛਿੜਕ ਕੇ ਅੱਗ ਲਵਾ ਦਿਤੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਕੌਤਕ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਲਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਐਉਂ ਕਰੋ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੰਡਾਂ ਬੰਨ੍ਹ-ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਾਰਾ ਸਤਿਲੁਜ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿਓ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਮਸੰਦ ਜਿਹੜੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸੀ ਦਸਵੰਧ ਇਕੱਠਾ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੋਹ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਸੀਗਾ। ਪੈਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅਗਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਚਿਆ ਕਰਦੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ

ਕਿ ਦੇਖੋ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਦਰਿਆ 'ਚ ਹੀ ਸੁਟਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਾਂ 'ਚ ਵੰਡ ਦਿੰਦੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਆ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਲਾਲ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਧਨ ਸੁਟਵਾਈ ਜਾਂਦੇ ਓਂ, ਆਹ ਦੇਖੋ, ਜਾਨਾਂ ਵਾਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵੰਡ ਦਿੰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸੰਖੀਆ ਪਿਲਾ ਸਕਦੇ ਓਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਖਲਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?

ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੰਖੀਆ ਖਾ ਲਿਆ, ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਖਾ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤੇਜ ਵਾਲੇ ਬਣਾਉਣੇ ਨੇ, ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ -

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੪੫

ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀ ਝਾਕ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਨੀ। ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀ ਜਿਹੜਾ ਝਾਕ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਤਿਉ ਧਰਮਸਾਲ ਦੀ ਝਾਕ ਹੈ ਵਿਹੁ ਖੰਡੁ ਪਾਜੁ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 35 ਪਉੜੀ 12

ਜਿਵੇਂ ਕੈਪਸੂਲ ਲਾ ਕੇ, ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਪਾਈ ਹੋਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਪੈਸੇ ਵਲ ਨਿਗ੍ਰਾ ਚਲਦੀ ਹੈ ਜਿਹਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਕੈਪਸੂਲ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਆਪ ਬੀਮਾਰ ਹੋਏਗਾ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸਰਨਾ, ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੱਪ ਬਣੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪੈਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਉਹ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬੈਂਕ ਬੈਲੰਸ ਬਣਾ ਲਓ ਜੀ, ਚਾਰ ਲੱਖ ਹੋ ਗਿਆ, ਛੇ ਲੱਖ ਹੋ ਗਿਆ, ਅੱਠ ਲੱਖ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਫੌਰਨ ਸੋਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਾਨ ਦਾ ਪੈਸਾ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਕਿਵੇਂ ਸੁੱਭ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤਾਂ ਬਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਵਗੈਰਾ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦੇਵੇ, ਨਤੀਜਾ ਜੇ ਭਲਾ ਆਪ ਮਰ ਗਿਆ, ਆਪਣੇ ਨਾਉਂ 'ਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾ ਲਿਆ, ਉਹ ਫੇਰ ਬੈਂਕ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਧਰਮ ਲੇਖੇ ਤਾਂ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ, ਉਹਦੇ ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣਗੇ, ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਨਾ ਦਿਤਾ ਧਰਮ ਨੂੰ ਫੇਰ, ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਤਾਂ ਵਾਰਿਸ਼ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ ਬੰਦੇ ਦਾ। ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲਣ ਨੂੰ ਦੇਰ ਲਗਦੀ ਹੈ? ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਫੈਲਾ ਗਿਆ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਆਪਣੀ ਵੰਸ ਦਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਨਹੀਂ ਪਿਲਾ ਸਕਦੇ, ਸੰਖੀਆ ਨਹੀਂ ਪਿਲਾ ਸਕਦੇ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਿਲਾ ਦੇਵਾਂ? ਸੋ ਜਿਹਨੇ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਗਾਲਣੀ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਧਾਨ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲਿਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਚਿਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਦਾਣਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਇਕ ਦਾਣੇ ਦਾ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ 'ਚੋਂ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਗੁਰੂ ਕਾ ਧਾਨ ਜਾਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਉਹਦੇ ਘਰ। ਮੁੜ ਕੇ ਗਰੀਬ ਓਨਾ ਹੀ ਫੇਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਸੀ, ਅਮੀਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ? ਫੇਰ ਮੈਂ ਅਮੀਰ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਦਾਣੇ ਲੰਗਰ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਲੰਗਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਛਕਦੇ ਨੇ, ਯਾਤਰੂ ਵੀ ਛਕਦੇ ਨੇ, ਲੋੜਵੰਦ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਸੋ ਇਹ ਦਾਨ -

ਖੇਤੁ ਪਛਾਣੈ ਬੀਜੈ ਦਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੧੧

ਜਿਹੜਾ ਚੰਗੇ ਖੇਤ 'ਚ ਦਾਨ ਬੀਜਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਖੇਤ ਦੀ ਫਸਲ ਬਹੁਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਲਰ ਦੇ ਵਿਚ ਬੀਜ ਦੇਵੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਗਲਤ ਥਾਂ ਬੀਜ ਦੇਵੇ, ਨਹੀਂ ਫਸਲ ਹੁੰਦੀ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਜਿਥੇ ਲੰਗਰ ਚਲਦੇ ਹੋਣ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਚਲਦੇ ਹੋਣ। ਉਹ ਥਾਂ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਫਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਫਲਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੂਮੇਧ ਜਗ ਫਲ-

ਸਿਖ ਕਉ ਜੀਵਾਏ ਕਾ।

ਐਨਾ ਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਣ ਦਾ। ਲੰਗਰ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੌਣ ਛਕ ਗਿਆ, ਇਹਨੂੰ ਅਤਿਥੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅਤਿਥੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਅਤਿਥੀ ਦਾ ਪੁੰਨ ਕਿੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰਾਜਾ ਬਿਕਰਮਾਜੀਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਮੈਂ ਪੁੰਨ ਕਰਿਆ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਐਡਾ ਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ? ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਨਾ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਸੱਤ ਦਿਨ 'ਚ ਕੁਛ ਨਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਰੋਟੀ ਛੱਡ ਦਿਤੀ, ਲੜਕੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਹੀਂ ਛਕਦੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਚਿੰਤਾ ਜੇ ਹੋਵੇ, ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਵੰਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਹੇਤੂਆਂ ਕੋਲ। ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰੱਖ ਲਓ, ਉਹ ਤਾਂ ਖਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਮੁਸ਼ਕਲ। ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਦੁਖ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੱਸਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਦੁਖ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵੰਡੀਦਾ ਹੈ, ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਜਰ ਲਓ। ਸੁੱਖ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੁੱਖ ਰੋਲਾ ਪਾਉਣ ਤੇ ਘਟਦਾ ਹੈ, ਦੁਖ ਰੋਲਾ ਪਾਉਣ ਤੇ ਘਟ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਤਾਂ ਸਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਲਗ ਗਈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੇਟੀ! ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਔਖਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੰਦੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇ ਦੇਵੇਂਗੀ? ਕਹਿੰਦੀ, ਹਾਂ।

ਨਿਯਤ ਦਿਨ ਦੇ ਉਤੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਜਦ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਹਚਾ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਨਿਹਚਾ ਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਥੋਂ 35 ਮੀਲ ਤੇ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਉਥੇ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੁਆਹ ਘੋਲ ਕੇ ਪੀਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤੁਹਾਡਾ ਜਵਾਬ ਸਹੀ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ। ਬਿਕਰਮਾਜੀਤ ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਅੱਗੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ, ਇਥੋਂ 40 ਮੀਲ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਹੈ, ਉਹ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਕੋਲੇ ਕੱਢ ਕੇ, ਦੰਦਾਂ 'ਚ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਵਾਬ ਦਏਗਾ ਤੈਨੂੰ। ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਐਉਂ ਕਰ, ਅੱਜ ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ 'ਤੇ, ਜੰਮਦਾ ਹੀ ਬੋਲੇਗਾ, ਤੂੰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਲੈ। ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਇਹਦੀ ਗੋਦੀ 'ਚ ਲਿਆ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਹੱਸਿਆ ਬੱਚਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਐ ਬੱਚੇ! ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਪੁੰਨ ਕਰਿਆ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਐਡਾ ਰਾਜ ਤਾਸ਼ਕੰਦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੱਕ ਦਾ, ਵਿੰਧਿਆਚਲ, ਹਿਮਾਲਿਆ ਦਾ ਸਾਰਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਹੜਾ ਮੈਂ ਪੁੰਨ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਰਾਜਨ! ਮੈਂ ਤੇ ਉਹ ਕੋਲੇ ਖਾਣ ਵਾਲਾ, ਸੁਆਹ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਤੂੰ, ਆਪਾਂ ਚਾਰੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਪ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਤਪਸਿਆ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਇਹ ਲੜਕੀ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਲੜਕੀ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ 8 ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਲਿਆਂਦੀ ਹੁੰਦੀ, ਦੋ-ਦੋ ਆਪਾਂ ਵੰਡ ਲੈਂਦੇ ਸੀ, ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਅੱਠੀਂ ਪਹਿਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦੇ ਕੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਲੜਕੀ ਚਲੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸੱਤ ਕੋਲ ਆਇਆ, ਉਹਨੇ ਇਕ ਰੋਟੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰੱਜ ਆਉਣਾ। ਉਹਨੇ ਅੱਧੀ ਹੋਰ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਰੱਜ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਆਹ ਵੀ ਦੇ ਦੇ ਅੱਧੀ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਫੇਰ ਮੈਂ ਕੀ ਸੁਆਹ ਖਾਵਾਂਗਾ? ਕਹਿੰਦਾ, ਤਥਾ ਅਸਤੂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਸ ਦਿਨ ਦਾ ਉਹ ਤਾਂ ਸੁਆਹ ਪੀਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਕੋਲ ਆਇਆ, ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੋਈ, ਜਦ ਆਖਰੀ ਰੋਟੀ ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਅੰਗਿਆਰ ਖਾਵਾਂਗਾ? ਕਹਿੰਦਾ, ਤਥਾ ਅਸਤੂ। ਉਸ ਦਿਨ ਦਾ

ਉਹ ਕੋਲੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਫੇਰ ਮਰੂੰਗਾ? ਕਹਿੰਦਾ, ਤਥਾ ਅਸਤੂ। ਮੈਂ ਉਸ ਦਿਨ ਦਾ ਹੀ ਜੰਮੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਤੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ, ਤੂੰ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇਵਤਾ! ਜੇ ਅਜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਰੱਜਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਅਸੂਲ ਭੰਗ ਕਰਕੇ, ਗਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਕਣਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿਤੇ, ਹੁਣ ਬਚਨ ਉਹਦਾ ਸਤਿ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡਾ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਉਧਾਰ ਹੋਏਗਾ? ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਹੋਏਗਾ, ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਏਗਾ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦਾ, ਇਹ ਲੜਕੀ ਇਹਦੇ ਰਾਜ ਪੰਡਤ ਦੀ ਲੜਕੀ ਹੋਏਗੀ, ਮੈਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਜਦੋਂ ਐਉਂ ਪੁੱਛਦਾ-ਪੁੱਛਦਾ ਆਏਗਾ ਤੇਰੇ ਕੋਲ, ਤੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ, ਮਰੇਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਇਹੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਤੀ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਤੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵੇਂਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਡੀ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤੂ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਿਕਰਮਾਜੀਤ! ਤੂੰ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਆਏ ਹੋਏ ਦਾਨ ਕਰੇ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਲੰਗਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਸੇਵਾ ਹੈ ਕਿੰਨਾ ਦਾਨ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਮੰਗੋ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਆਹ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੀ ਹੰਸਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਓਰੀਏਂਟਲ ਬਿਲਡਿੰਗ ਐਂਡ ਫਰਨਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਵਿਚ, ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ 30 ਰੁਪਏ ਤਨਖਾਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੁੰਦੀ, 30 ਰੁਪਈਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਨੇ ਜਦ ਤਪ ਕਰਿਆ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਲਾ-ਰੱਪਾ ਜਿਹਾ ਵਧ ਗਿਆ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਰੋਲਾ ਪਈ ਜਾਇਆ ਕਰੇ, ਫੁਰਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਭੌਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਆਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਭੌਰਾ ਬਣਾ ਦੇਵਾਂ, ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਵਕਤ ਭੌਰਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਸਾਰੀ ਸਾਮੱਗਰੀ, ਇੰਜਨੀਅਰ ਤੇ ਓਵਰਸੀਅਰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਥੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੋਮਬੱਤੀ ਨਾਲ ਭੌਰੇ 'ਚ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਮੋਮਬੱਤੀ ਜਲਦੀ ਹੈ, ਸਰਦਾਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਆ ਗਏ, ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਬਚਨ ਚਲਾ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ! ਐਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਾਂਗੇ। ਤੂੰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪੁੰਨ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਦੱਸ ਤੈਨੂੰ ਇਹਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਕੀ ਦੇਈਏ। ਕੀ ਦਿਵਾਈਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ, ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ ਉਹ ਤੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ

ਦੇ ਪਾਸ ਰੋਪੜ ਦਾ ਪੀਰ ਦਓਲਾ, ਜਾ ਕੇ ਤਰਕ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਬੜੀ ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਲ੍ਹੇ ਬਣਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਮਕਾਨ ਬਣਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ -

ਜਿਨੀ ਚਲਣ ਜਾਣਿਆ ਸੇ ਕਿਉ ਕਰਹਿ ਵਿਥਾਰ ॥
ਅੰਗ - ੨੮੭

ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸੁਣ ਲਈ, ਕਹਿੰਦਾ ਕਿਉਂ ਬਈ ਗੁਰਸਿੱਖੇ! ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਬੜੀ ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਐਡਾ ਪਸਾਰਾ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਸਵਾਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਪੀਰ ਨੂੰ ਕਹੋ, ਦੁਪਹਿਰਾ ਕੱਟੋ, ਆਥਣੇ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂਗੇ ਅਸੀਂ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਹ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਆਓ ਪੀਰ ਜੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਦਿਖਾ ਲਿਆਈਏ। ਨਾਲ ਚੱਲ ਪਿਆ, ਚਲਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜਦ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬੜਾ ਪੁੰਨ ਕਰਿਆ ਹੋਣਾ ਇਹਨੇ, ਐਨੇ ਸੋਹਣੇ ਮੰਦਰ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹੋਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਪੁੱਛ ਲੈ। ਜਾ ਕੇ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਬੜਾ ਪੁੰਨ ਕਰਿਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਸੀਰਾ, ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ, ਠੱਕਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਗੜ੍ਹੇ ਪੈ ਰਹੇ ਸੀ, ਬਿਜਲੀ ਚਮਕ ਰਹੀ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਘੁਰਨੇ 'ਚ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਘੁਰਨੇ ਨੂੰ ਦੌੜਿਆ-ਦੌੜਿਆ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਵੜਨ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ ਪੈ ਗਏ, ਐਸਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫਲ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸੋਝੀ ਹੋ ਆਈ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਚਾਰ ਮਹਾਤਮਾ ਮਰ ਜਾਣਗੇ, ਜੇ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਤੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਤਕੜਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕੱਟ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਹੀ ਵਾਪਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਲੇਕਿਨ ਗੜ੍ਹਿਆਂ, ਠੰਢ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹ ਚਾਰ ਘੜੀ ਦਾ ਆਰਾਮ ਕਰਾਇਆ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਵਰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਐਨਾ ਸੋਹਣਾ ਥਾਉਂ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਜਾਗ ਆ ਗਈ ਉਸਨੂੰ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਧਰੋਂ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ, ਬੁਲਾਓ, ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਪੀਰ ਜੀ! ਕੀ ਗੱਲ? ਕੀ ਸ਼ਕਾ ਵਿਆਪ ਗਈ ਆਪ ਨੂੰ, ਕਹਿੰਦਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ! ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਰਹੇ, ਇਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ, ਬੱਚੇ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਬੱਚੀਆਂ ਵੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਬੀਬੀਆਂ ਬੁੱਢੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਜੁਆਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਮੌਸਮ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਚੁੱਪ ਵੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਾਲਾ ਵੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਠੱਕੇ ਵੀ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਗੜ੍ਹੇ ਵੀ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਮੀਂਹ ਵੀ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਾਮ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਫੈਲਾਓ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਵੀ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ

ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਤੂੰ, ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲਈ ਉਹਨੇ, ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਬਚਨ ਕਰਿਆ, ਤੀਸਰਾ ਫੇਰ ਕਰਿਆ। ਮੈਂ ਕੋਲ ਬੈਠਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਦੇਖੋ ਕੀ ਮੰਗਦੇ ਨੇ। ਜਦ ਨਾ ਹੀ ਮੰਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਚੰਗਾ, ਜੇ ਦੁਨੀਆਂ ਮਿਲੀ, ਪੈਸਾ ਪਾ ਕੇ ਬੰਦਾ ਸ਼ਰਾਬਾਂ-ਕਬਾਬਾਂ 'ਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਓਲਾਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਕਬਾਬਾਂ 'ਚ ਪੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਕਰ ਲਏ। ਜੇ ਦਿਵਾਉਣਾ ਹੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੀਨ ਵੀ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਅਮੀਰੀ ਵੀ ਹੋਏਗੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਵੀ ਹੋਏਗੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਬਿਰਥਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਸੇਵਾ ਨਿਰਫਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਆਪ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸੰਗਤ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਐਉਂ ਕਰੋ, ਅੱਜ ਸੰਗਤ ਬਹੁਤ ਥੱਕੀ ਹੋਈ ਆਉਣੀ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਪਤੀਲਾ ਦਾਲੇ ਦਾ ਤੇ ਇਕ ਟੋਕਰਾ ਪੁਸ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਲਾਹ ਲਓ, ਗੁਪਤ ਰੱਖਿਓ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸਿਓ ਨਾ, ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਓਧਰ ਸ਼ਾਮ ਪੈ ਗਈ, ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭੇਸ ਬਦਲਾਇਆ, ਮੰਡਾਸਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਉਤੇ ਟੋਕਰਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਹ ਪਤੀਲਾ ਚੁੱਕ ਲਓ ਤੇ ਨਾਲ ਦੋ ਪੱਖੇ ਲੈ ਲਓ। ਪੱਖੇ ਲੈ ਲਏ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਲ ਡੋਲ ਲੈ ਲਿਆ, ਲੱਜ ਲੈ ਲਈ। ਐਧਰ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵਲ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ, ਓਧਰ ਸੰਗਤ ਚੱਲੀ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ, ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਕਿ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਆਪਾਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਸੁਣਨਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਪਿਪਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੋਲ ਆਏ, ਜਿਹੜੇ ਥੱਚੇ ਸੀ ਥੱਕ ਗਏ, ਬੁੱਢੇ ਸੀ ਥੱਕ ਗਏ, ਮਾਈਆਂ ਥੱਕ ਗਈਆਂ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀਆਂ, ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ! ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਅਗਾਹਾਂ ਜਾ ਹੁੰਦਾ, ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ। ਏਧਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਲੈ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਡੋਲ ਲਿਆ, ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਆਓ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਲ ਪਾਣੀ ਛਕੋ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪ ਪਾਣੀ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚਰਨ ਧੋਣ ਲੱਗ ਗਏ ਸੰਗਤ ਦੇ। ਜਦ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਚਰਨ ਧੋ ਹਟੇ, ਕੁਰਲੀ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਬੈਠੋ ਭਾਈ, ਪੰਗਤਾਂ ਲਾਓ, ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਪੁਸ਼ਾਦੇ ਆ ਗਏ। ਪੁਸ਼ਾਦੇ ਵੰਡ ਦਿਤੇ, ਛਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਜਾਨ ਆ ਗਈ, ਤਕੜੇ ਹੋ ਗਏ, ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਚੱਲਣਾ ਹੈ। ਗਰਮੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਟੋਕਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਪਤੀਲਾ ਪਾ ਕੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਲੈ ਪੈਮੀਆਂ! ਆਹ ਲੱਜ, ਡੋਲ ਤੂੰ ਚੁੱਕ ਲੈ, ਇਹ ਪੱਖਾ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਲੈ ਲਿਆ, ਇਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲੈ ਲਿਆ, ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ,

ਇਹ ਝਲਦੇ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾ 'ਚ ਆ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਥਾਉਂ ਦਿਵਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਥੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਪੈ ਜਾਓਗੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਮੇਲੇ ਕਰ ਲਿਓ। ਉਹ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਪੱਖਾ ਝੱਲਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੀ ਪੱਖਾ ਝੱਲਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ, ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਿਰਦ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਈ। ਮਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਘੁੱਟਣ ਲੱਗ ਗਈ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਬਿਰਦਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਘੁੱਟਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਘੁੱਟਦੇ-ਘੁੱਟਦੇ ਤਿੰਨ ਵਜ ਗਏ, ਇਧਰ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਆਉਣ ਅੰਦਰੋਂ, ਲੇਕਿਨ ਅੱਜ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੰਦਰੋਂ ਆ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਨਾ ਕੋਈ ਖੜਕਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਅੱਜ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆ ਨਹੀਂ ਰਹੇ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਕੋਈ ਖੜਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਘਰ 'ਚ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਕੋਈ ਕੌਤਕ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਵਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ ਕਦੇ, ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਸਹੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਮਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿੱਥੇ ਨੇ? ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਦਰਸ਼ੀ ਸੀ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਆਪਾਂ ਇਥੇ ਤੁਰ ਫਿਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਟਹਿਲਦੇ ਹੋਣ। ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਓਸੇ ਕੋਨੇ 'ਚ ਜਾ ਰਹੇ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਰਾਤ ਦੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਮਾਈਆਂ ਦੇ ਚਰਨ ਘੁੱਟ ਰਹੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੀ ਸੌਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਗਲੀ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਪੱਖਾ ਝੱਲਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਬਿਰਥ ਦੇ ਚਰਨ ਘੁੱਟ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਹ ਬਿਰਥ ਕਹਿੰਦਾ, ਓ ਸਿੱਖਾ! ਤੂੰ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਇਆ, ਚਰਨ ਧੋਤੇ ਸਭ ਦੇ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਦੇਖ ਲੈ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਚਰਨ ਘੁੱਟਣ ਲੱਗਿਆ ਹੈ, ਕਦੇ ਪੱਖਾ ਝੱਲਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਸੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗੇ ਨਾ, ਤੂੰ ਲਾਂਭੇ ਨਾ ਹੋਈ, ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਚੰਗਾ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਆਹ ਬੀਬੀ ਕਿੰਨੀ ਚੰਗੀ ਹੈ, ਇਹ ਰਾਤ ਭਰ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਨੇ। ਅਜੇ ਬਚਨ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਓਧਰਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਆ ਗਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲਈ, ਚਿਹਰਾ ਲਕੋ ਲਿਆ ਹੇਠਾਂ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਔਹ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਓਸ ਬਿਰਥ ਦੇ ਚਰਨ ਘੁੱਟਣ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਲੱਤਾਂ ਘੁੱਟ ਰਹੇ ਨੇ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਨਾਲ ਰੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਹੰਝੂ ਜਾਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਤੁਸੀਂ

ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਓ? ਓਧਰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਜਾਗ ਆ ਗਈ, ਸੰਗਤ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਗੁਰੂ। ਐਨਾ ਪਿਆਰ ਆਪਣੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਲ! ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਐਨੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਉਥੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ, ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਘੁੱਟ ਦਿੰਦੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਓ?

ਓਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ! ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦੇ? ਓਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕਰਿਆ, ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

**ਧਾਰਨਾ - ਹੋਵਾਂ ਮੈਂ ਨਿਹਾਲ ਪਾਣੀ
ਪੱਖਾ ਪੀਸਣ ਪੀਸ ਕੇ।**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਿਆਰਿਓ! -

**ਪਾਣੀ ਪਖਾ ਪੀਸੁ ਦਾਸ ਕੈ ਤਬ ਹੋਹਿ ਨਿਹਾਲੁ ॥
ਰਾਜ ਮਿਲਖ ਸਿਕਦਾਰੀਆ ਅਗਨੀ ਮਹਿ ਜਾਲੁ ॥**

ਅੰਗ - ੮੧੧

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਲ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ, ਸਰਦਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਲ ਦੇ, ਇਹ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦੀ ਤੈਨੂੰ। ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ ਤੈਨੂੰ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦੀ, ਇਹਨੂੰ ਅੰਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦੇ, ਜਾਲ ਦੇ। ਇਹ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਬਵਾਲ ਖੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਸੇਵਾ।

ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ 12 ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ 12 ਸਾਲ 'ਚ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਆਪ ਨੂੰ। ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਗਜ਼ ਕੱਪੜਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਕੱਪੜੇ ਪਾਟ ਗਏ, ਨਾ ਕੱਪੜਾ ਦਿਤਾ, ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਬਿਆਈਆਂ ਫਟ ਗਈਆਂ, ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਰੰਗ ਬਦਲ ਗਿਆ, ਅੱਖਾਂ ਫੁੱਲ ਗਈਆਂ, ਨਾ ਦਿਨੇ ਸੌਣਾ ਨਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣਾ। ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕੱਪੜਾ, ਸਿਰੋਪਾ ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ, ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਆਪ ਨੇ ਲਾਹਿਆ, ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਕੱਸ ਲੈਣਾ, ਬਈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀਸ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਲਾਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਸਰੀਰ ਕ੍ਰਿਸ ਹੋ ਗਿਆ।

ਜਿਵੇਂ ਸਕੂਲ ਹੈ, ਜਦ ਬੱਚਾ ਪੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਟੀਚਰ ਉਹਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਗਲੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਰੀਸਰਚ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ 8-9 ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਡਿਗਰੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਡਿਗਰੀ, ਓਡਾ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਟੈਸਟ।

ਸੋ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਸੀ ਕਸਵੱਟੀ ਲਾਈ ਕਿ ਹਨੇਰੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਝੱਖੜ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ,

ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੱਦਲ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਰਸਤਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਹ ਕਸਵੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਸਵੱਟੀ ਜਦ ਮਹਾਤਮਾ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜਾ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪੂਰਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਅਧੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਨੱਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਸ ਓਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਜੀਵਨ ਮਿਰਤਕ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਫੇਲ੍ਹ ਹੀ ਹੋਏਗਾ ਉਹ ਨਹੀਂ ਪਾਸ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੇ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਜਦੋਂ ਲਗਦੀ ਹੈ ਰਾਮ ਕਸੌਟੀ,
ਪਾਸ ਹੁੰਦੇ ਮਰਜੀਵੜੇ।**

**ਕਬੀਰ ਕਸਉਟੀ ਰਾਮ ਕੀ ਝੂਠਾ ਟਿਕੈ ਨ ਕੋਇ ॥
ਰਾਮ ਕਸਉਟੀ ਸੋ ਸਹੈ ਜੋ ਮਰਜੀਵਾ ਹੋਇ ॥**

ਅੰਗ - ੯੪੮

ਜਿਹੜਾ ਹਉਮੈ ਦੇ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਸਵੱਟੀ ਨਹੀਂ ਸਹਿ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਜਿਹਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਭ ਕੁਛ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਾਰ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਬੜੀ ਆਪ ਨੇ ਘੋਰ ਤਪਸਿਆ ਕਰੀ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਸਬਕ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤਪਸਿਆ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਵਰਜ ਦਿਤਾ। ਬਈ ਨਹੀਂ, ਸੁਖਾਲਾ ਰਸਤਾ ਸਬਦਿ ਸੁਰਤਿ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਾ ਦਿਓ, ਇਹਨੂੰ ਸੰਭਾਲੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਦਿਤੀ। ਪਰ ਫੇਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ 12 ਸਾਲ ਤਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਜੇ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਬਣਿਆ ਹੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਸ਼ਕਤੀ ਆਈ ਹੈ 'ਮਰ ਜਾਓ ਚਿੜੀਓ, ਜੀਅ ਪਓ ਚਿੜੀਓ। ਕਹਿੰਦੀ, ਫਰੀਦਾ ਅਜੇ ਦਿੱਲੀ ਬੜੀ ਦੂਰ ਹੈ। ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਤੇਰਾ ਕੁਛ ਵੀ ਬਣਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਰਿੱਧੀ ਸਿੱਧੀ ਤੈਨੂੰ ਫੁਰੀ ਹੈ ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਾਹ ਤਪ ਕਰ। ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਘੋਰ ਤਪ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਪੁੱਠਾ ਲਟਕਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰਿਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੱਡੀਆਂ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਦਿਨ ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓ ਮਨਾਂ! ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਤੁਰਿਆ ਹੀ ਨਾ ਤੇ ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੁੱਠੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੱਡਾਂ ਦੀ ਤੇ ਅਜੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

**ਧਾਰਨਾ - ਤਨ ਸੁੱਕ ਕੇ ਹੱਡਾਂ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਹੋ ਗਿਆ,
ਅਜੇ ਵੀ ਨਾ ਰੱਬ ਬਹੁੜਿਆ।**

ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਗਈ, ਏਸ ਤੋਂ ਵੀ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਾਵਾਂ ਨੇ ਮੁਰਦਾ ਸਮਝ ਕੇ ਮਾਸ ਖਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਇਹ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਕ ਕਾਂ ਉਠਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਥੋਠ ਕੇ ਚੁੰਝ ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਆ ਅੱਖ 'ਚ, ਤਾਂ ਫਰੀਦ ਨੇ ਹੱਥ ਹਿਲਾ ਦਿਤਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਦੇਖ ਵੀਰਾ! ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਮਾਸ ਲੱਤਾਂ ਦਾ ਖਾ ਲਿਆ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਪਰ

ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੂੰ ਅੱਖ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲੱਗਿਆ ਹੈਂ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਰੱਬ ਦੇਖਣਾ, ਜੇ ਤੂੰ ਇਹ ਖਾ ਲਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਾਹਦੇ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗਾ? ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਓ ਕਾਗਾ! ਇਹ ਦੋਇ ਨੈਣਾਂ ਮਤ ਫੇੜਿਓ,
ਮੈਨੂੰ ਪਿਰ ਦੇਖਣ ਕੀ ਆਸ।**

ਐਸੀ ਘੋਰ ਤਪਸਿਆ ਕਰਦਾ, ਲੇਕਿਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ ਉਥੇ ਤਾਂ ਟੋਲ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਨਹੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਟੋਲ੍ਹਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਫਰੀਦਾ! ਕਿਉਂ ਖਪਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ।

**ਤਨੁ ਨ ਤਪਾਇ ਤਨੁਰ ਜਿਉ
ਬਾਲਣੁ ਹਡ ਨ ਬਾਲਿ॥
ਸਿਰਿ ਪੈਰੀ ਕਿਆ ਫੇੜਿਆ
ਅੰਦਰਿ ਪਿਰੀ ਨਿਹਾਲਿ॥** ਅੰਗ - ੧੩੮੪

ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਹਨੂੰ ਢੂੰਡਦਾ
ਖੋਜ ਮਨ ਆਪਣੇ ਨੂੰ।**

**ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ
ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਮੋੜੇਹਿ ॥
ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਢੂਢੇਹਿ ॥**
ਅੰਗ - ੧੩੮੮

ਫਰੀਦਾ! ਉਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

**ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰੁ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ॥
ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥** ਅੰਗ - ੧੦੩੩

ਜਾਹ, ਕਵਾੜ ਜਿਹੜੇ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਨੇ ਅਗਿਆਨ ਦੇ -

**ਦੁਖੁ ਦਰਵਾਜਾ ਰੋਹੁ ਰਖਵਾਲਾ
ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ ਦੁਇ ਪਟ ਜੜੇ ॥** ਅੰਗ - ੮੭੭

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਬੀ ਗੁਰੂ ਕੋਲੋਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਮੁਰਸ਼ਦ-ਏ-ਕਾਮਲ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰ। ਬੁਖਤਿਆਰ ਕਾਕੀ ਦੇ ਕੋਲ ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਟੈਸਟ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਰੀਦਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਸੇਵਾ ਦਸ ਦਿਤੀ, 14 ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਗਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੌਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਨਾ ਬੁਲਾਵੇ। 14 ਸਾਲ ਫਰੀਦ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਐਨ ਬਿਲਕੁਲ ਥੱਲੇ ਲਾ ਦਿਤਾ।

ਅੱਜ ਕਸਵੱਟੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਰਦੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਤੇ ਛਾਛੜੇ ਦਾ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਹਵਾ ਬਹੁਤ ਫਰਾਟੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ, ਐਡੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਹਵਾ ਹੈ ਕਿ ਵਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਅੱਗ ਦੱਬੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪਾਣੀ ਨੇ ਅੱਗ ਬੁਝਾ ਦਿਤੀ, ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਇਕ ਵਜੇ ਉਠ ਕੇ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਦ ਹੱਥ ਮਾਰਿਆ ਗਿੱਲੀ

ਸੁਆਹ ਹੱਥ ਨੂੰ ਲੱਗ ਗਈ। ਪੈਰਾਂ ਥੱਲੋਂ ਮਿੱਟੀ ਨਿਕਲ ਗਈ। ਓ ਮਨਾਂ! 12 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, 12 ਸਾਲ ਫੇਰ, 14 ਸਾਲ ਇਹ, ਅੱਜ ਜੇ ਮੈਂ ਨੇਮ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਗਿਆ ਤਾਂ 38 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਮੇਰੀ ਜਾਇਆ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਫਰੀਦ ਨੇ ਇਰਾਦਾ ਕਰਿਆ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਲ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੰਬਲੀ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਮਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ -

**ਭਿਜਉ ਸਿਜਉ ਕੰਬਲੀ ਅਲਹ ਵਰਸਉ ਮੇਹੁ ॥
ਜਾਇ ਮਿਲਾ ਤਿਨਾ ਸਜਣਾ ਤੁਟਉ ਨਾਹੀ ਨੇਹੁ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਉਥੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਨੀਂਦ ਦੇ ਵਿਚ ਮਸਤ ਪਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਗ ਰਿਹਾ। ਕੋਈ ਅਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ, ਅਖੀਰ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਇਕ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਝੀਬਾਂ 'ਚੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦਸਤਕ ਦਿਤੀ, ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, ਕੌਣ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਫਰੀਦ! ਪੀਰ ਜੀ ਦਾ ਮੁਰੀਦ। ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਫਰੀਦਾ! ਇਹ ਜਿੱਥੇ ਤੂੰ ਆ ਗਿਆ ਇਹ ਗਲਤ ਥਾਉਂ ਹੈ, ਏਸ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਂ-

**ਸੇਜ ਸੋਹਨੀ ਚੰਦਨੁ ਚੋਆ ਨਰਕ ਘੋਰ ਕਾ ਦੁਆਰਾ॥
ਅੰਗ - ੬੪੨**

ਇਥੋਂ ਤਾਂ ਨਰਕਾਂ ਦਾ ਟਿਕਟ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਹੈਂ ਪੀਰ ਫਕੀਰ। ਇਥੇ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਡੁੱਬਣਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਥਾਉਂ ਹੈ। ਤੂੰ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੀਬਾ! ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਤਾਂ ਸੁਣ, ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਤਾਂ ਸੁਣ।

ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਈ, ਕਹਿੰਦਾ ਤੁਸੀਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹੋ, ਮੈਂ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਪੀਰ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਵਕਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਅੱਗ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਸਾਡੀ ਉਹ ਬੁੱਝ ਗਈ। ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇ ਦੇ, ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਚੋਂ ਗਫਲਤ ਨਾ ਕਰ ਲਵਾਂ, ਪੂਰਾ ਉਤਰ ਜਾਵਾਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਫਰੀਦਾ! ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਹੈ ਤੇਰਾ ਫਰੀਦ ਨਾਲ? ਜੇ ਐਨਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਗ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ।

**ਤਨ ਗੰਦਗੀ ਕੀ ਕੋਠੜੀ ਹਰਿ ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਖਾਣ।
ਸਿਰ ਦਿਤਿਆਂ ਜੇ ਹਰਿ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਭੀ ਸਸਤਾ ਜਾਣੇ।**

ਦੱਸ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੀ। ਤੇਰੀ ਅੱਖ ਦਾ ਡੇਲਾ ਮੰਗਦੀ ਹਾਂ, ਫਰੀਦ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ ਨਹੀਂ, ਆਪੇ ਕੱਢ ਕੇ ਦੇਹ। ਉਂਗਲੀਆਂ ਪਾਈਆਂ, ਝਟਕਾ ਮਾਰਿਆ, ਡੇਲਾ ਕੱਢ ਕੇ ਫੜਾ ਦਿਤਾ, ਕੋਈ ਸੁਖਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ!

**ਧਾਰਨਾ - ਡੇਰਾ ਨੀਂ ਜਿੰਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲਾ।
ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੋਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥
ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥**

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥

ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੧੨

ਡੇਲਾ ਕੱਢ ਕੇ ਪਲੇਟ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਸਾਫਾ ਪਾੜਿਆ, ਪਾੜ ਕੇ ਅੱਖ ਦੇ ਉਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ। ਅੱਗ ਲੈ ਆਇਆ, ਲਿਆ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰਿਆ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਿੱਜਦਾ-ਭਿੱਜਦਾ ਆਇਆ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋ ਆਇਆ ਤੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਫਰੀਦ ਨੂੰ ਬੁਲਾਓ, ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਫਰੀਦ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਉਹ ਗੋਸ਼ੇ 'ਚ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਕੋਠੇ 'ਚ। ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਉਸਨੂੰ, ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਫਰੀਦ! ਅੱਖ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੈ ਬਈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫਰੀਦ! ਆਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ, ਗਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਨੇ, ਖੋਲ੍ਹ ਦੇ ਪੱਟੀ। ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਬਤ ਅੱਖ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਗਈ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੇ ਭੰਡਾਰੇ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੇ, ਇਹਨੂੰ ਕਸਵੱਟੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਸਵੱਟੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਕੁਛ ਮਿਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਤੀਸਰੇ ਥਾਂ ਚੇਲਾ, ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ ਔਲੀਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਜਿੱਥੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ ਦਾ, ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਬਚਨ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪ੍ਰਣ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਆਉਣ ਦੇਣਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ, ਸਮਸ਼ਦੀਨ ਵਗੈਰਾ ਨੇ, ਬਲਬਨ ਨੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀ ਪਰ ਕੋਈ ਨਾ ਆ ਸਕਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਮੁਰੀਦ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਸੀ। ਸੱਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਰਾਜ ਕਵੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੜਾ ਉਹਨੂੰ ਇਨਾਮ ਵਗੈਰਾ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਸੋਨੇ ਦੇ ਬਰਤਨ, ਬੜੇ ਕੀਮਤੀ ਗਲੀਚੇ, ਬੜੀਆਂ-ਬੜੀਆਂ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਜਦ ਉਹ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਇਆ, ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਕੇ, ਬਦਾਈਓਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀਗਾ। ਬਰੇਲੀ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰੀ ਤਾਂ ਐਨਾ ਸਮਾਨ ਹੋਇਆ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਕਿ ਬੇਅੰਤ ਉਠ ਲੱਦੇ ਗਏ। ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਨ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਏਧਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਿਆ ਘਰ ਨੂੰ ਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਇਕ ਬਦਾਈਓਂ ਤੋਂ ਲੋੜਵੰਦ ਆ ਗਿਆ, ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪੀਰ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਕੁਛ ਮੈਨੂੰ ਦੇਵੋ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਪਿਆਰਿਆ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਾ ਪੈਸਾ ਟਕਾ ਰਖਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆਂ, ਆਹ ਸੇਵਾਦਾਰ ਰਖਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਆਹ ਲੰਗਰ ਵਗੈਰਾ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ, ਨਾ ਆਪਣੇ ਕੋਈ ਜੇਬ ਹੈ ਜਿਸਦੇ 'ਚ ਪੈਸੇ ਪਾਈਏ ਤੇ ਤੂੰ ਐਉਂ ਕਰ, ਜਿਹੜੀ ਚੜ੍ਹਤ ਆਏਗੀ ਉਹ ਲੈ ਲਈਂ। ਸੰਗਤ ਆਈ, ਕੁਛ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਪੈਸਾ ਚਾੜ੍ਹਿਆ। ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤ ਕੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਨ ਦਿਤਾ। ਜਦ ਬਹੁਤ ਕਿਹਾ ਕਹਿੰਦੇ ਐਉਂ ਕਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੇਰੇ ਪੈਰੀਂ ਜੁੱਤੀ

ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਲੈ ਜਾ, ਆਨੇ-ਦੁਆਨੇ ਦੀ ਵਿਕ ਜਾਏਗੀ ਇਹ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੁੱਤੀ ਹੀ ਲੈ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਜੁੱਤੀ ਲਈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਇਸਨੂੰ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਬਦਾਈਓਂ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਇਕ ਦਿਨ ਮੌਕਾ ਪਾ ਕੇ ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਪੀਰ ਹੈ ਨਾ, ਬੜਾ ਚਲਾਕ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ ਹੈ, ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਉਹਦੇ ਐਉਂ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਪੱਥਰ ਉਹਦੇ ਸਿਰ 'ਚ ਮਾਰਿਆ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦਾ ਤਾਂ ਪੀਰ ਸੀ, ਪੀਰ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਿਵੇਂ ਸੁਣ ਲੈਂਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਤਕਲੀਫ ਹੋਈ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਗਿਆ ਸੀ, ਆਹ ਜੁੱਤੀ ਮੇਰੇ ਹਿੱਸੇ ਆਈ ਹੈ, ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਲਿਆ। ਖੁਸਰੋ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੀ ਕਿੰਨੀ ਕੀਮਤ ਹੈ? ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਇਹਦੀ ਕੀਮਤ ਕਿੰਨੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹਦੀ ਕੀਮਤ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਬੇ-ਕੀਮਤੀ, ਚੀਜ਼ ਹੈ ਪੀਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਐਉਂ ਕਰ, ਆਹ ਜੋੜਾ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇ ਤੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਮਾਈ, ਸੱਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਮੈਂ ਰਿਹਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਆਹ ਸੈਂਕੜੇ ਉੱਠ ਭਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੋਹਫਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਲੈ ਲੈ। ਮੇਰੇ ਤੇ ਤਰਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਜੁੱਤੀ ਦੇ ਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਪੂਰਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਉਹਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੀਰ ਦੇ ਆ ਕੇ ਉਹਨੇ ਸਿਜਦਾ ਕਰਿਆ, ਪੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਖੁਸਰੋ ਤੂੰ ਤਾਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ? ਕਹਿੰਦਾ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੂੰ ਬੜਾ ਦਿਆਲੂ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ। ਆਪਣਾ ਜੋੜਾ ਭੇਜ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਉਥੇ ਰਹਿਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੇ 32 ਚੇਲੇ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਸੀ।

ਅੱਜ ਪੀਰ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਠਾਣਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲਈਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ। ਜਿਥੇ ਵੇਸਵਾਵਾਂ ਦਾ ਬਜ਼ਾਰ ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਧਰਮ ਦਾ ਬਜ਼ਾਰ, ਅਧਰਮਪੁਰਾ, ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਚੇਲੇ ਸੀ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਏ ਕਿ ਪੀਰ ਕਦੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ਼ਹਿਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਜੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਵੇਸਵਾਵਾਂ ਦੇ ਜਾ ਵੜਿਆ। ਉਹ ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਥਾਂ ਦੇਖਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵੇਸਵਾ ਦੇਖ ਕੇ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਾ ਕੇ ਨਿਗ੍ਹਾ ਕੀਤੀ, ਨਿਗ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਕੱਢ ਦਿਤੇ ਅੰਦਰੋਂ, ਦਰਵੇਸ਼ ਬਣਾ ਦਿਤੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟੀ! ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਤੱਕ ਇਕ ਬੜਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਕੰਮ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਕਰੇਂਗੀ? ਕਹਿੰਦੀ, ਦੱਸੋ ਪੀਰ ਜੀ। ਕਹਿੰਦੀ, ਆਹ 30-32 ਚੇਲੇ ਮੇਰੇ ਮਗਰ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਠਾ ਸਕਦੀ ਹੈਂ? ਕੋਈ ਐਸਾ ਡਰਾਮਾ ਕਰ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਅਸ਼ਰਫਕ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਦੌੜ ਜਾਣ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਐਸਾ ਡਰਾਮਾ ਕਰਿਆ ਕਿ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਹੇ, ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕਹੀ ਜਾਓ ਕਿ ਪੀਰ ਜੀ ਨੇ ਹੁਣ ਫਲਾਣੀ ਸ਼ਰਾਬ ਮੰਗੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਫਲਾਣੀ ਮੰਗੀ

ਹੈ, ਫਲਾਣਾ ਗੋਸ਼ਤ ਮੰਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪੀਰ ਜੀ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਐਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਦੋਂ ਚੋਲਿਆਂ ਨੇ ਸੁਣੀਆਂ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਓਏ, ਪੀਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਭਟਕ ਗਿਆ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਖਿਸਕਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਦੋ-ਦੋ ਜਾਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਤੜਕਾ ਜਦ ਹੋਇਆ ਓਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ 30 ਚਲੇ ਗਏ, ਦੋ ਰਹਿ ਗਏ। ਇਕ ਖੁਸਰੋ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਇਕ ਹੋਰ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਖਬਰ ਦਿਤੀ ਬੀਬੀ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਪੀਰ ਜੀ! ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਹੋ ਗਏ, ਦੋ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਠਾਓ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਡੰਡੇ ਲੈ ਉਹਦੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਓ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਦੂਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਵੋਗੇ। ਕੁੱਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਖੁਸਰੋ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਨੱਠ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਿੱਲ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਇਥੇ ਹੀ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਕਿਤੇ ਵੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਹੋਰ ਨੱਠ ਗਏ, ਇਕ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਨੂੰ ਵੀ ਸੁੱਟੋ ਘੜੀਸ ਕੇ। ਦੋ-ਤਿੰਨ ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਘੜੀਸੀਂ ਲੈ ਗਏ, 200 ਗਜ਼ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸੁੱਟ ਆਏ। ਉਹ ਆ ਗਏ ਅੰਦਰ, ਮਗਰ ਹੀ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਘੜੀਸ ਕੇ ਸੁੱਟ ਆਏ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਸੁੱਟ ਆਏ, ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਪੀਰ ਜੀ! ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਸਭ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਏ। ਪੀਰ ਆਪ ਆਇਆ, ਕੜਕ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਓ ਖੁਸਰੋ! ਜਿਥੇ 32 ਚਲੇ ਗਏ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਪੀਰ ਜੀ! ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਥਾਂ ਸੀ ਉਹ ਸਭ ਚਲੇ ਗਏ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਿਥਾਵਾਂ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਥਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ, ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਵਾਂ?

ਧਾਰਨਾ - ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ,

ਮੇਰਾ ਤੂੰ ਹੈ ਏਕੋ ਮਾਲਕਾ।

ਕਿਸ ਹੀ ਕੋਈ ਕੋਇ ਮੰਵ ਨਿਮਾਣੀ ਇਕੁ ਤੂ ॥

ਕਿਉ ਨ ਮਰੀਜੈ ਰੋਇ ਜਾ ਲਗੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਹੀ॥

ਅੰਗ - ੭੯੨

ਸਗਲ ਦੁਆਰ ਕਉ ਛਾਡਿ ਕੈ ਗਹਿਓ ਤੁਹਾਰੋ ਦੁਆਰ।

ਬਾਂਹਿ ਗਰੇ ਕੀ ਲਾਜ ਅਸ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਤੁਹਾਰ।

ਪੀਰ ਜੀ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਥਾਂ ਸੀ, ਥਾਂ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਿਮਾਣਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਥੇ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖੋ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ। ਪੀਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਬੁੱਕਲ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਬਖਸ਼ ਦਿਤਾ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੇ ਕਵਾੜ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ।

ਸੋ ਇਹਨੂੰ ਕਸਵੱਟੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਾਰੇ

ਕਸਵੱਟੀ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਜਦ ਭਾਈ ਮੰਝ 'ਤੇ ਕਸਵੱਟੀ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਕਿੱਡੀ ਸਖਤ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਪਿਛੇ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ ਮੈਂ। ਉਥੇ ਭਾਈ ਮੰਝ ਨੇ ਇਕੋ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਰਿਆਇਤ ਕਰੋ, ਰਿਆਇਤੀ ਪਾਸ ਕਰੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਇਹ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਐਡੀ ਕਸਵੱਟੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਸਹਿ ਹੋਣੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੰਝ! ਸੋਨੇ 'ਚੋਂ ਜੇ ਖੋਟ ਕੱਢ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਚਮਕਦਾ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਜੇ ਖੋਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੱਲੀਮਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚਮਕ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚਮਕ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ 'ਤੇ ਕਸਵੱਟੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਬੇਅੰਤ ਛਾਫੜੇ ਦਾ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਰਸਤਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਹਵਾ ਦੇ ਨਾਲ ਉਡ-ਉਡ ਕੇ ਕੰਡੇ ਰਸਤੇ 'ਚ ਆ ਗਏ, ਉਵੇਂ ਪਿਛਲ ਖੋਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਦਰਿਆ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਿਆ, ਉਥੋਂ ਪਾਣੀ ਭਰਿਆ, ਉਥੋਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤਿਲਕਦੇ-ਤਿਲਕਦੇ, ਅੰਗੂਠੇ ਗੱਢ-ਗੱਢ ਕੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਅੱਗ ਆ ਕੇ ਕੱਪੜਾ ਬੁਣਨ ਵਾਲੇ ਜੁਲਾਹਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਸੀ ਨੇੜੇ। ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੰਭਲ ਸੀ ਬਣੀ ਹੋਈ। ਉਥੇ ਤਾਣਾ ਤਣਨ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਕਿੱਲਾ ਗੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕੁੰਭਲ ਦੇ ਕੋਲ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਣਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਕੱਪੜਾ ਬੁਣ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਰਸਤਾ ਨਾ ਦਿਸਣ ਕਰਕੇ, ਜਦ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕੀ ਤਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਕਿ ਇਥੋਂ ਦੀ ਰਾਹ ਹੈ, ਆਪ ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕੀਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨਾਲ ਠੋਕਰ ਲੱਗੀ, ਅਰ ਠੋਕਰ ਲਗਦੇ ਸਾਰ ਆਪ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਗਿਰ ਗਏ। ਖੜਕਾ ਹੋਇਆ, ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਨੇ ਪਾਣੀ ਬੜੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਸਾਂਭ ਲਿਆ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਝੜੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ, ਘਰ ਚੋ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, ਘਰਵਾਲਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਚੋਰ ਹੈ ਚੋਰ। ਕੌਣ ਹੋਇਆ ਏਸ ਵੇਲੇ? ਘਰਵਾਲੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਵੀ ਕਮਲਾ ਹੀ ਹੈਂ ਕਿ ਐਨਾ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਘਰ ਚੋਂਦੇ ਨੇ, ਸੁੱਤਾ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਕਿਤੇ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬੈਠਣ ਜੋਗੀ। ਆਹ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਾਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਤੇ ਇਥੇ ਚੋਰ ਦਾ ਕੀ ਕੰਮ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ ਉਹ ਨਿਥਾਵਾਂ ਹੈ ਅਮਰੂ। ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵੀ। ਟੁੱਕਰ ਖਾਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਨਾ ਕੋਈ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਬੌਰਿਆਂ ਵਾਂਗਰ ਨਾ ਦਿਨ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਇਥੋਂ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਲੰਘਦਾ ਹੈ। ਐਨੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ, ਪੰਜ ਸੱਤ ਉਹਨੇ ਹੋਰ ਕਹਿ ਦਿਤੀਆਂ ਕਿ ਐਵੇਂ ਨਿਓਟਾ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਤਰਕ ਕਰੀ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਬਉਰੀਏ! ਜਿਹਦਾ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਹੋਵੇ ਉਹ ਨਿਥਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਜਿਹਦਾ ਮਾਣ ਗੁਰੂ ਹੋਵੇ ਉਹ ਨਿਮਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਬਚਨ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਅਮੋਘ ਬਾਣ ਵਾਂਗੂ

ਚਲ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬਉਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ -

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ ॥

ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਾ ਦਾਸਨਿ ਦਸਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੩

ਸਾਧੂ ਦੀ ਰਸਨਾ 'ਤੇ ਵਸਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਜਦ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੋਲਿਆ ਕੌਣ ਉਹ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ,
ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਉਤੇ।**

ਨਿਕਲਣਾ ਸੀ ਮੁਖ ਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਵਰੀਏ! ਜਿਹਦਾ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਥਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਸੋ ਉਸ ਵਿਚ ਬਉਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਏ, ਆ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ, ਓਧਰ ਜਦੋਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪੁਰਖਾ! ਰਾਤ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਜਾਣਦੇ ਓ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਜੇ ਕੋਈ ਅੱਖਰ ਘੱਟ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਵੱਧ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਅਵੱਗਿਆ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਭੇਜ ਦਿਤੇ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲਿਆਓ ਭਾਈ। ਜੁਲਾਹਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੁਲਾਹੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਨੇ, ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹਨੇ ਭੁੱਲ ਕਰੀ ਤੇ ਏਸ ਨੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗਲਤ ਬਚਨ ਕਰਿਆ, ਤੁਹਾਡੇ ਦਾਸ ਨੇ ਬਉਰੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ। ਜਦ ਦੀ ਬਉਰੀ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਬਉਰੀ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦ ਮੈਂ ਗਿਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਲਗਦਾ ਚੋਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿਮਾਣਾ ਕਿਹਾ, ਨਿਥਾਵਾਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਜੇ ਮੈਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਿਥਾਵਾਂ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਅਜੇ ਆਤਮਕ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਮੇਰਾ ਘਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਭਟਕਣਾ ਮੁੱਕਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਘਰ ਅਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ

ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਜਿਸ ਘਰ ਦੇ ਬਾਰੇ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ

ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥

ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨੁ ॥

ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤੁ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਘਰ, ਆਤਮ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਘਰ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਨਿਥਾਵਾਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਹਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ 'ਤੇ ਤਰਕ ਕਰੀ ਓਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਮੁੱਖ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਬਉਰੀਏ! ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਸੇਵਾ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ -

ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਲਾਇਆ ਸੇਵ ॥

ਤਿਨ ਹੀ ਪਾਏ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੯
ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਹ ਤੁਮਰੀ ਸੇਵਾ ਰੁਚਿਰ ਕਿਯ ਤਰਕ ਜੁਲਾਹੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 1387

ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਹਨੇ ਤਰਕ ਕਰੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ -

ਸਹੀ ਗਈ ਨਹਿ ਮੋਹਿ ਤੇ-ਬੋਰੀ-ਤਥ ਪ੍ਰਾਹੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 1387

ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਸਹਿ ਨਾ ਹੋਈ ਤੁਹਾਡੀ ਨਿੰਦਿਆ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਇਹਨੇ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮੁਖ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਪੂਰੇ ਜਲਾਲ 'ਚ ਆ ਗਏ। ਜਲਾਲ 'ਚ ਆ ਕੇ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਅੱਗ ਵਧੇ ਅਤੇ ਵਧ ਕੇ ਬੁੱਕਲ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ। 12 ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਬੁਲਾਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪੁਰਖਾ! ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਇਹਨੇ ਤੈਨੂੰ ਕਹੇ ਨੇ? ਤੈਨੂੰ ਨਿਥਾਵਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਨਿਮਾਣਾ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇਹਦੀ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਹੈ ਇਹ -

**ਧਾਰਨਾ - ਤੂੰ ਨਿਥਾਵਿਆਂ ਦਾ ਥਾਂਵ ਕਹਾਵੇਂਗਾ,
ਨਿਓਟਿਆਂ ਦੀ ਓਟ ਬਣੇਂ।**

ਕਹਿੰਦੇ, ਪੁਰਖਾ! ਤੈਨੂੰ ਨਿਮਾਣਾ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਨਿਓਟਾ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਨਿਆਸਰਾ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਨਿਤਾਣਾ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਨਾ ਪੁਰਖਾ! ਤੂੰ ਹੁਣ -

ਤੁਮਹੋ ਨਿਥਾਵਨ ਥਾਨ।

ਕਰਿ ਹੋ ਨਿਮਾਨਹਿ ਮਾਨ।

ਬਿਨ ਓਟ ਕੀ ਤੁਮ ਓਟ।

ਨਿਧਰੇਨ ਕੀ ਧਿਰ ਕੋਟ।

ਬਿਨ ਜੋਰ ਕੇ ਤੁਮ ਜੋਰ।

ਸਮ ਕੋ ਨ ਹੈ ਤੁਮ ਹੋਰ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 1387

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਵਰ ਦਿੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਬਿਨ ਧੀਰ ਕੋ ਬਰ ਧੀਰ।

ਸਭਿ ਪੀਰ ਕੇ ਬਡ ਪੀਰ।

ਤੁਮ ਹੋ ਸੁ ਗਈ ਬਹੋੜ।

ਨਰ ਬੰਧ ਕੋ ਤਿਹ ਛੋੜ।

ਘੜ ਭੰਨਿਬੇ ਸਮਰੱਥ।

ਜਗ ਜੀਵਕਾ ਤੁਮ ਹੱਥ ॥

ਬਰ ਦੀਨ ਦ੍ਰਾਦਸ਼ ਹੋਰ।

**ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ ਬਡੇਰ।
ਗੁਰ ਸੰਗ ਲਾਵਨ ਕੀਨਿ।**

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 1387

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ, ਗਰਮ-ਗਰਮ
ਹੰਝੂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਉਤੇ ਗਿਰ ਰਹੇ ਨੇ
ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਐਉਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਐਵੇਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਬੁਲਾਉਂਦੇ, ਪੂਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ।

**ਮਮ ਰੂਪ ਭੇ ਮਿਲਿ ਅੰਗ।
ਸਲਿਤਾ ਮਿਲੇ ਜਿਮਿ ਗੰਗ।
ਜਿਮਿ ਬੁੰਦ ਸਿੰਧੁ ਮਝਾਰ।
ਤਿਮ ਏਕ ਰੂਪ ਹਮਾਰ।**

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 1387

ਜਿਵੇਂ ਨਦੀ, ਨਦੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਐਉਂ ਤੂੰ
ਮਿਲ ਕੇ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ।

**ਤੁਵ ਤਨ ਮਹਿ ਹੁਇ ਕਰਿ ਪਰਵੇਸੁ।
ਕਰਨੇ ਹੈ ਜਗ ਕਾਜ ਬਿਬੇਸੁ।**

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 1387

ਪੁਰਖਾ! ਤੇਰੇ ਤਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਬੜੇ ਹੋਰ
ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਨੇ।

**ਇਮਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਇਕ ਰੂਪ ਬਨਾਯੋ।
ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵ ਸਕਲ ਸਫਲਾਯੋ।**

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 1387

ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਕਰ ਦਿਤੀ -

**ਗੁਰ ਢਿਗ ਘਾਲ ਨਿਫਲ ਨਹਿ ਹੋਇ।
ਬਾਂਛਤ ਪਾਇ ਕਰਤਿ ਭਾ ਜੋਇ।**

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ 1387

ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਿਹੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲਓ ਉਹ
ਵਿਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੁਕਟ ਲਾਹ ਲਿਆ
ਸਿਰ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ 12 ਸਾਲ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ
ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਲਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ -

**ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥
ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥
ਮਿਟਿ ਗਏ ਗਵਨ ਪਾਏ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ॥
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੮**

ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦਾ ਜੋ ਹਾਲ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ
ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਸਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

**ਧਾਰਨਾ - ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਓ ਵੇਖ ਲਿਆ,
ਜਿਹੜਾ ਰੱਬ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਸਿਆ।**

**ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ ਸੁਣਹੁ ਜਨ ਭਾਈ
ਹਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਇਕ ਸਾਖੀ ॥
ਜਿਸੁ ਧੁਰਿ ਭਾਗੁ ਹੋਵੈ ਮੁਖਿ ਮਸਤਕਿ
ਤਿਨਿ ਜਨਿ ਲੈ ਹਿਰਦੈ ਰਾਖੀ ॥ ਅੰਗ - ੮੭**

ਗਵਾਹੀ ਸੁਣੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ। ਜਿਹਦੇ ਮੱਥੇ 'ਚ ਭਾਗ ਨੇ
ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਟਿਕਾ ਲੈਣੀ ਹੈ।

**ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਥਾ ਸਰੇਸਟ ਉਤਮ
ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਸਹਜੇ ਚਾਖੀ ॥ ਅੰਗ - ੮੭**

ਫੇਰ ਹੋਇਆ ਕੀ? ਕਹਿੰਦੇ -

**ਤਹ ਭਇਆ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਮਿਟਿਆ ਅੰਧਿਆਰਾ
ਜਿਉ ਸੂਰਜ ਰੈਣਿ ਕਿਰਾਖੀ ॥ ਅੰਗ - ੮੭**

ਜਿਵੇਂ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ ਰਾਤ, ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇ
ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ।

**ਅਦਿਸਟ ਅਗੋਚਰੁ ਅਲਖੁ ਨਿਰੰਜਨੁ
ਸੋ ਦੇਖਿਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖੀ ॥ ਅੰਗ - ੮੭**

ਜਿਹੜਾ ਦਿਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਗੰਮ ਹੈ, ਅਗੋਚਰ,
ਅਦਿਸਿਟ ਹੈ ਤੇ ਨਿਰੰਜਨ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਰਾਹੀਂ
ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਪੰਜੇ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ।
ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ, 25 ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ, ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ, ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਪੰਜ
ਵਿਸ਼ੇ - ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ ਗੰਧ, ਸੂਖਮ ਭੂਤ ਮਨ
ਬੁੱਧੀ, ਚਿੱਤ, ਅਹੰਭਾਵ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਆਤਮਾ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤ ਕਰਾ
ਕੇ ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਕੇ
ਉਹਦੇ 'ਚ ਲੀਨ ਕਰਾ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਦਿਤਾ।

**ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨ ਦੁਈ ਏਕ ਹੈ, ਬਿਬ ਬਿਚਾਰ ਕਛੁ
ਨਾਹਿ।**

ਜਲ ਤੇ ਉਪਜ ਤਰੰਗ ਜਿਉ ਜਲ ਹੀ ਬਿਖੇ ਸਮਾਹਿ ॥

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਉਹ ਦਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਦਿਤੀ -

**ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ
ਗੋਬਿੰਦੁ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੫**

ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਭਾਗ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਜਦੋਂ ਨਦਰਿ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਧਾਰੀ
ਲੋਹੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਲਾਲ ਹੋ ਗਿਆ।**

ਸੋ ਐਡੀ ਉਚੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਪੁਰਖਾ!
ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਰੂਪ
ਬਣਾ ਲਿਆ, ਸੋ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ
ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ
ਨਾਲ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੁਖੜੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਪਾਈਏ।**

**ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥
ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਡਾਈਐ ॥ ਅੰਗ - ੨੬**

ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਨਾਂ (A Call To Humanity)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ ਨਵੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 59)

ਜਿੰਨਾਂ-ਜਿੰਨਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਜੁੜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਦਰ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਮਾਸਟਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਰੇਕ ਪੱਖ ਅੰਤਰ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਚਾਨਣ ਨਾਲ ਜਗਮਗਾ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਤਰ ਦਾ ਸਫਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਸਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਵਿਆਕੁਲਤਾ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸਦਾ। ਵਿਵੇਕ ਜਾਗਣ ਨਾਲ, ਇਛਾ ਨਾਲ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂ ਇਹ ਜਾਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਪੂਰੇ-ਪੂਰੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਉਹ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਅਸੁਰਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਦੋ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਜਗਿਆਸੂ ਕਦੀ ਨਿਰਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਣ ਲਗਿਆਂ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਹੈ ਸੋਚਣਾ, ਜਾਨਣਾ, ਵਿਵੇਕ ਭਾਵ ਠੀਕ ਤੇ ਗਲਤ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਜਾਨਣਾ ਇਹ ਉਚ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਜਿਸ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੁੱਧੀ ਅੰਦਰ ਦਾ ਹੀ ਜੰਤਰ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਬੁੱਧੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣਾ, ਉਤਮ ਤੇ ਸੁੱਧ ਜੰਤਰ ਹੈ ਇਸੇ ਜੰਤਰ ਰਾਹੀਂ ਵਿਵੇਕ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਇਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਵਿਵੇਕ ਜੋ ਬੁੱਧੀ ਅੰਦਰ ਹੈ ਉਹ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਇਲਾਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬੁੱਧੀ ਤੋਂ ਹਰ ਮੌਲਿਕਤਾ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹਰ ਵਸਤੂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਚਮਕ ਨਾਲ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੁੱਧੀ ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਆਪਣਾ ਚਾਨਣ ਅੰਦਰ ਦੀ ਇਲਾਹੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤੋਂ ਹੀ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਸੁੱਧ, ਤੀਖਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਭੂ ਸ਼ਕਤੀ ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰੇ। ਅਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਦੀ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਦੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਸਭਿਤ ਹੈ। ਅਹੰਕਾਰ, ਮੈਂ ਭਾਵਨਾ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸੂਖਮ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਹੈ।

ਹਉਮੈ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਮਨ ਸੁੱਧ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋ ਤਰੀਕੇ ਹਨ। ਰੱਬੀ ਚਾਨਣ ਦੁਆਰਾ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਰੂਪ ਹੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਦੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਮਨ, ਬੁੱਧੀ ਸੁਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸੰਸਕਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਵੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸੁਧਤਾ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਹ ਦਸਣਾ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸੁਧਤਾ ਦੀ ਹਥ ਤੇ ਹੱਥ ਰਖ ਕੇ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜਦੋਂ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਝ ਲੋੜੀਂਦਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅੰਤਰ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਆ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਸਚੀ-ਮੁਚੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼, ਹਰ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੋਚ, ਕਥਨੀ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਸੁਧ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਯੋਗ ਆਸਨ, ਯੋਗ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਸੁਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਨਾਲ ਸੁਆਸ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਨਾੜੀਆਂ ਸੁਧ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰਾਣ ਠੀਕ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਕੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਉਤੇ ਪਏ ਪੜਦੇ ਨੂੰ ਉਹ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮਨ ਦੀਆਂ ਅਸੁੱਧੀਆਂ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਜਗਿਆਸੂ ਇਲਾਹੀ ਚਾਨਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੇ ਇੰਦ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਹੀ ਸਭਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੋਵੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸਭਿਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਤਾ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਸਤੂਆਂ ਬੇਅੰਤ ਹਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਏਹੋ ਹੀ ਗੱਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਗਿਆਨ ਸਥਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਖ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਸਭਿਤ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਮੋਹ ਤੇ ਅਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੋਹ ਨਾਲ ਮਨ ਇਛਾ ਵਸਤੂ ਵਲ ਖਿਚਿਆ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਇੰਦ੍ਰੀ ਦਾ ਸੂਖਮ ਭਾਵ ਅਚੇਤ ਮਨ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਹੋ, ਜੇਹੜਾ ਇਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਇਸ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਇਕੋ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵੇਕ, ਇਛਾ ਸ਼ਕਤੀ, ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਉਪਰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੋਚ ਬਦਲ ਕੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉਚੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਚੱਕਰ ਬੜੀ ਸਮਝ ਨਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪੌੜੀ ਦਰ ਪੌੜੀ ਖਤਮ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਅਸਥਾਈ ਰੂਪ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਸਤੂਆਂ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਜਗਿਆਸੂ ਸੱਚੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਬਾਰੇ ਠੀਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋ ਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਣ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤੂਆਂ ਉਦੋਂ ਤਕ ਹੀ ਲੁਭਾਏਮਾਨ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਆ ਜਾਣ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਮਨ ਉਸੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਗਲੀ ਵਸਤੂ ਲਈ ਭਟਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਮਨ ਇਹ ਸਭ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਲਾਗਤਾ ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਰੁਖ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਗਿਆਸੂ ਸਥਾਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਇਛਾ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੰਸਾਰਕ ਇਛਾਵਾਂ ਤੇ ਮੋਹ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਵੇਕ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਵੇਕੀ ਹੋ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੋਚਣੀ, ਕਥਨੀ, ਕਰਨੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਧ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਸ਼ੁਧ ਹੋਣ ਨਾਲ ਫੇਰ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਚਾਨਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਲਾਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਸੁਖ, ਦੁਖ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਲਝੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸੁਖ ਦੁਖ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਦੋ ਰੰਗੀ ਹੈ ਸੁਖ ਦੁਖ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠਣਾ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਹੈ ਸੁਖ ਦੁਖ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠਣਾ, ਸੁਖ ਦੇ ਪਿਛੇ ਦੌੜਨਾ, ਦੋਖ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਹਟਣਾ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਅਨੰਤ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਛਿਨ ਭੰਗਰ ਹੈ ਇਹ ਯਾਦ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੁਖ-ਦੁਖ, ਧੁੱਪ-ਛਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅੰਤਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹਨ। ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਬਾਹਰ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅੰਤਰ ਦੀ ਹੀ ਝਨਕ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਵਧੇਰੇ ਆਵਸ਼ਕ ਹੈ, ਦੁਖ-ਸੁਖ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਐਨਾ ਅਵਸ਼ਕ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਸੰਤੁਲਤ ਮਨ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਸੁਖ ਦੁਖ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਐਨਾ ਅਵਸ਼ਕ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਸੰਤੁਲਤ ਮਨ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਸੁਖ ਦੁਖ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਾਗ੍ਰਤ ਮਨੁੱਖ ਬੇਲਾਗ ਹੋ ਕੇ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ

ਆਪਣੇ ਅਨੁਕੂਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਦਿਨ ਉਹ ਪਿਆਰ ਨਾਲ, ਦਇਆ ਨਾਲ, ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਕਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਵੇਕੀ ਮਨੁੱਖ ਹਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਭਲੀ-ਭਾਂਤੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਹਨ। ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾਂ ਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਕੋਈ ਸਤਿ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਵੇਗਾ ਓਨਾਂ ਹੀ ਉਹ ਸੁਖ ਦੁਖ ਤੋਂ ਬੇਲਾਗ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪਿਆਰ, ਦਇਆ, ਉਦਾਰਤਾ, ਨਿਮਰਤਾ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਗੁਣ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਗੁਣ ਹਨ ਕੁਦਰਤੀ ਉਹ ਉਚੀ ਸੋਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਸਹਿਣੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਸਾਦਗੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਨੰਦਮਈ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਨਿਮਰਤਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਉਮੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਨਹੀਂ ਉਹ ਔਖੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਭੋਗ ਨੂੰ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਦਾ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਭੋਗ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਇਛਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤੂਆਂ ਤਾਂ ਸੀਮਤ ਹੀ ਹਨ, ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਉਚੇ ਸੁਚੇ ਗੁਣ ਲੁਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੇ ਗੁਣੇ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਦੁਖੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੰਤਾਪੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪਿਆਰ, ਦਇਆ, ਉਦਾਰਤਾ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਸੁਆਰਥੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋ ਸਕੇ। ਉਦਾਰ ਮਨੁੱਖ ਸਦਾ ਹੀ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਸੇਵਾ ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਧਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਗੁਣ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਲਾਭ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸਮਾਜ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਹੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਦਾਰਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਬੱਧੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਲਈ ਤਤਪਰ ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਮਨੁੱਖ 'ਮੈਂ' ਤੇ 'ਮੇਰੀ' ਦੀ ਸਚੇਤਨਤਾ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋ ਕੇ ਪੂਰੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦਾ ਦੁਖ ਸੰਤਾਪ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਦੂਸਰੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਦਾ ਦੁਖ ਵੰਡਾਉਣ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਉਹ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਓਨਾਂ ਹੀ ਉਹ ਸੁਧ ਹੁੰਦਾ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਸੁਧ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਿਰਦਾ ਸੁਧ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਸੁਧ ਹੋਣ ਨਾਲ ਦਇਆ ਦਾ ਸੋਮਾ ਫੁੱਟ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸਹਿੰਦਾ ਸੁਆਰਥੀਪਨ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਆਰਥ ਖਤਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਛਾਵਾਂ ਤੋਂ, ਮੋਹ ਤੋਂ, ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੀ ਇਛਾ ਪ੍ਰਥਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਸਤਿ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ। ਸਤਿ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ

ਇਛਾ, ਜਾਗ੍ਰੂਤ ਹੋਣ ਦੀ ਇਛਾ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਉਤਮ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਛਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਤਿ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿ ਦੀ ਹੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ ਸਤਿ ਦੀ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਤਿ ਤੇ ਹੀ ਲਗਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੋਚ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਸੋਚਣ ਨਾਲ ਮਨ ਉਸੇ ਇਕ ਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਚਿੰਤਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਚਿੰਤਨ ਕਰਕੇ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਧਿਆ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਲਿਵ ਲਗਾ ਕੇ ਮਨ ਤੇ ਹਿਰਦਾ ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਸੋਚ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸੁਧ ਪ੍ਰੇਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਵੰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਰਮ ਦੇਸ਼ ਮਨੁਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਦੋਂ ਤਕ ਮਨੁੱਖ ਸੁਆਰਥੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸੁਆਰਥਪਣ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਕਰਮ ਦੇਸ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸੁਆਰਥ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਮਨੁਖ ਹਰ ਦੋਖ ਤੋਂ ਨਿਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਆਰਥੀ ਹੋਣਾ ਤੇ ਭੂਤਕਾਲ ਦੇ ਕੁਝ ਸੂਖਮ ਚਿੰਨ ਹੀ ਦੁਖ ਸੰਤਾਪ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹਨ। ਸੁਆਰਥਪਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਰਨ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਰਮ ਦੇਸ਼, ਭੂਤਕਾਲ ਦੇ ਸੂਖਮ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋ ਕੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਧੋਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੁਝ ਗਲਤ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਨਵੇਂ ਕਰਮ ਬੀਜਦੇ ਹੋ, ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜਦੇ ਹੋ, ਸਦਗੁਣੀ ਬੀਜ ਬੀਜਦੇ ਹੋ, ਸਦਗੁਣੀ ਬੀਜ ਬੀਜਦੇ ਹੋ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਆਰਥੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਇਕ ਸੁਆਰਥੀ ਮਨੁਖ ਸਦਾ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਾ ਗਲਤ ਹੋਣ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੁਆਰਥੀ ਇਛਾ ਬਲ ਖਿਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਚੌਂਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਕੀ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨੋਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਿਵੇਕੀ ਹੋ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੁਚੇਤਨਾ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜੇਹਾ ਮਨੁਖ ਹੀ ਦੂਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਵਿਵੇਕੀ ਹੋ ਕੇ ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੋਲ ਵਿਵੇਕ ਨਹੀਂ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ ਹੀ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਕਰਮ ਦੇ ਫਲ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਮਨੁਖ ਆਪਣੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੁਰਾਤਨ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੱਚ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜੇਕਰ ਸਤਿ ਜਾਣਦਾ ਵੀ ਹੈ ਉਹ ਸੱਚ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਆਪਣੀ ਸੋਚਣੀ ਕਥਨੀ ਕਰਨੀ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਵਿਵੇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਚਿੰਤਨ ਕਰਕੇ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਅਤੇ ਗਲਤ ਕਰਮ ਦਾ ਅੰਤਰ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਵਿਵੇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਜਾਣ ਲੈਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰ ਰਹੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਜਾਣ ਕੇ ਜਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਾਣ ਕੇ ਨਾ ਤਾਂ ਅਹੰਕਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਵੈ ਨਖੇਦੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੀ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਵਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ। ਆਪਣੇ ਅਵਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾਂ ਲੁਕਾਓਗੇ ਉਹ ਓਨਾਂ ਹੀ ਵਧਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਆਪਣੇ ਅਵਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਮੂਹਿਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਬੀ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਵਗੁਣ ਮੰਨ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਅਵਗੁਣ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸ਼ਾਕਸ਼ੀ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੀ ਕੋਈ ਸਮਾਜ, ਕੌਮ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇਸ਼ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ, ਅਵਗੁਣ ਆਪਣੀਆਂ ਉਣਤਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕਰੜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਢੀਠ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦੇਸ਼, ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਦੀ ਵੀ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਅਪਮਾਨ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸਮਾਜ ਆਪਣੇ ਅਵਗੁਣ ਕੇਵਲ ਲੁਕਾਉਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਣ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਣ ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਸਮਾਜ, ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਰਾਸ਼ਟਰ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪਤਨ ਬਣ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁਖ ਕੋਈ ਬੀ ਸਮਾਜ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਵਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਹੀ ਸੁੱਧ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਵਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਲੁਕਾ ਕੇ ਨਹੀਂ। ਮਨੁਖਾਂ ਦੇ ਅਵਗੁਣਾਂ ਲਈ ਗਲਤੀਆਂ ਲਈ ਹਰ ਇਕ ਮਜ਼ਹਬ ਨੇ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਦਸਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਏਨਾ ਉਤਮ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲੈਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਗਲਤੀ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।

'ਚਲਦਾ'

ਮੋਹਿਨਾ ਸੋਹਿਨਾ

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ ਨਵੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-53)

ਸਾਡੀ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਇਤਨੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਏ ਹਨ ਅਰ ਐਸੇ ਲਿਵਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਕਸਰ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋਗੀ ਜੀ ਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਓਹ ਭਜਨ ਵਿਚ ਲਗ ਪਿਆ ਕਰਦੇ ਸੇ ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਦ ਸਵੇਰ ਸਾਰ ਦੀਵਾਨ ਨੂੰ ਟੁਰਦੇ ਸੇ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਚਰਣਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਸਿਹਰਾ ਗਲੇ ਪਾ ਕੇ ਟੋਰਦੇ ਸੇ ਤੇ ਇਸੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਵਸਾ ਕੇ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹੇ ਤਕ ਧਿਆਨ ਮਗਨ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੇ। ਕੇਸਰਾ ਸਿੰਘ ਇਸ ਸਿਹਰੇ ਲਈ ਫੁੱਲ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪ ਪੁਚਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਬੋਲੇ ਦੇ ਫੁੱਲ ਜੋ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਕੇਸਰਾ ਸਿੰਘ! ਤੇਰੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਹਨ।” ਤਦ ਕੇਸਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਅੰਮੀ ਜੀ! ਇਹ ਮੇਰੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਕ ਗਰੀਬ ਸੇਵਕ ਦੀ ਮੇਹਨਤ ਹੈ, ਜੋ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ।”

ਅੰਮੀ ਜੀ - ਕਿਉਂ?

ਕੇਸਰਾ ਸਿੰਘ - ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਇਹੋ ਹੈ।

ਅੰਮੀ - ਫੇਰ ਕੇਸਰਾ ਸਿੰਘ! ਉਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਸਾਨੂੰ ਕਿਉਂ ਦੇਂਦਾ ਹੈ?

ਕੇਸਰਾ ਸਿੰਘ - ਅੰਮੀ ਜੀ! ਸੇਵਾ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਵਲੋਂ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਦਰਸ਼ਨ ਮਨ੍ਹੇ ਹਨ।

ਸੁਣ ਕੇ ਅੰਮੀ ਜੀ ਬੋਲੇ - ਤਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਡੂੰਘਾ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਅਵਗੁਣ ਦੀ ਯਾ ਭੁੱਲ ਦੀ ਸੋਧ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੇਸਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਾਂ ਟੋਰਿਆ ਤੇ ਰਾਤ ਜਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਅੰਮੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਗਤੀ ਤੇ ਟਿਕਾਉ ਨਾਲ ਭਰੇ ਬਚਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੋਹਿਨਾ ਸੋਹਿਨਾ ਬਾਬਤ ਪੁੱਛਿਆ, ਤਦ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰ ਹੋਇਆ -

ਇਕ ਸਾਂਈ ਦਾ ਜੀਉਂਦਾ ਬੰਦਾ ਇਹ ਵਾਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ - ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਜੋ ਦੇਣ ਲੱਗਾ। ਗੁਰੂ ਮਾਰੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਬਖਸ਼ਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਸਿੱਖ ਮਾਰੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਦੇ, ਇਹ ਬਿਰਦ ਧੁਰ ਦਾ ਹੈ। ਮੋਹਿਨਾ ਸੋਹਿਨਾ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਬਚਨ ਅਟੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਤਦੋਂ ਟਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤ ਜੀਉ ਪਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਨਦੀ ਦੇ ਉਰਾਰ ਪਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ ਗਤੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਦੇਹ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਾਕ ਨੂੰ ਪਲਟ ਦਿੰਦਾ।

ਅੰਮੀ ਜੀ - ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ! ਜੇ ਮੈਂ ਸੋਹਿਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਰੋ ਨਾਲ ਭਰਨ ਵਿਚ ਯਤਨ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਜੀ ਦੀ ਕੀਹ ਆਗਿਆ ਹੈ?

ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ - ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਲਿਆਈ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਅਰ ਤੈਨੂੰ ਭੇਜਣ ਵਾਲਾ ਇਸ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਬਾਬਾ ਆਖਦਾ ਹੈ -

**ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ।**

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜੀਅ ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੁਰਦੇਪਨ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਫੂਕਣਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਅੰਦਰਲੇ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਲਹਿਰ ਆ ਕੇ ਜੋ ਜਾਨ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜੀਉਂਦਾ ਕਹੀਦਾ ਹੈ, ‘ਸੋ ਜੀਵਤ ਜਿਹ ਜੀਵਤ ਜਪਿਆ।’ ‘ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ। ਨਾਨਕ ਅਵਰ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ॥ ਜੋ ਇਹ ਜੀਵਨ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ, ਓਹੀ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ‘ਹੋਰ ਮਿਰਤਕ ਹੈ ਸੰਸਾਰ।’ ਜੀਉਂਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਇਸ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਰੂਪੀ ਬ੍ਰਿਛ ਦੀਆਂ ਡਾਲੀਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਹਿਣੀ ਕਰਣੀ ਦੀ ਤਾਰ ਸਾਈ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਗਮਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਤਾਸੀਰ ਵਿਚ ਉਹੋ ਅਸਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਜੀਉਂਦੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਵਾਕ ਅਟੱਲ ਰਹੇ।

ਮਾਤਾ - ਆਪ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਹੋ, ਆਪ ਦਾ ਬਿਰਦ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਭ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਾਂ, ਤੁਸਾਂ ਮਿਹਰ ਕਰ ਕੇ ਜੁਆਲਿਆ ਹੈ। ਅਸਾਡੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਤੇ ਕੀ ਅਚਰਜ। ਭੁੱਲ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਇਹ ਬਿਨੈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ ਭੰਗ ਕਰੋ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਤੇ ਬਲ ਬਖਸ਼ੋ ਜੋ ਮੈਂ ਇਸ ਵੀਰ ਭੈਣ ਨੂੰ ਆਪ ਦੇ ਦਰ ਜੋਗਾ ਕਰ ਸਕਾਂ।

ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ - ਜੀਤ ਜੀ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਲ ਦੇਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਜੋੜੀ ਦਾ ਸੰਕਟ ਹਰੋ।

ਪਰਮਾਰਥ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਧਾਰ ਵਾਂਙੂ ਚੁਭਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਤਨਾ ਬਰੀਕ ਤੇ ਸੂਖਮ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਐਸੀ ਸੂਖਮ ਧਾਰਾ ਤੇ ਤੁਰਨਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਉਲਰ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਪਰਮਾਰਥੀ ਲੋਕ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵੈਰਾਗ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਐਨੇ ਓਪਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਗੁਸੈਲਾ ਤੇ ਗਮਰੁੱਠ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਢੱਠੇ ਜਿਹੇ ਮਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੋ ਲੋਕ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲਦੇ ਹਨ ਉਹ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਲਈ ਦੁਖਦਾਈ ਤੇ ਆਪੇ ਲਈ ਪੈਰ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤ

ਖਿੰਡਾਉ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁੱਝ ਕੇ ਆਪੇ ਤੋਂ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਆਪਣੀ ਹਉਂ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੇ ਪਲਦੀ ਹੈ। ਦੂਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਔਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ, 'ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਗੁਰਗਾਈ।'

ਅਰਥਾਤ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਸਮਝੋ, ਆਪ ਨੂੰ ਬੱਚਾ ਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਸਮਝ ਕੇ ਭਲਿਆਈ ਦੀ ਵਰਤਣ ਕਰੋ। ਐਸਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੋ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹਉਂ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਓਹ ਜੋ ਭਲਿਆਈ, ਨੇਕੀ, ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸਾਂਝੀ ਨੂੰ ਅਰਪਦੇ ਹਨ, ਇਉਂ ਹਉਂ ਤੋਂ ਬੀ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ, 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਮਾਹਾ।' ਅਰਥਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਪਕਾਰ ਚਸ਼ਮੇ ਦੇ ਉਛਲਣ ਵਾਂਗੂ ਆਪੇ ਤੇ ਸਹਜ ਸੁਭਾਵ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹਉਂ ਦੇ ਧੱਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਜੀਵਨ ਲਗਾਤਾਰੀ ਸ਼ੈ ਹੈ, ਇਹ ਜੀਵਨ-ਰੂਹਾਨੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ-ਬੀ ਲਗਾਤਾਰੀ ਸ਼ੈ ਹੈ, ਆਤਮ ਜੀਵਨ ਲਗਾਤਾਰੀ ਚਸ਼ਮੇ ਵਾਂਗੂੰ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਤੇ ਸੁਤੇ ਉਮਾਹ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਸੀਤਲ, ਸੁਖ ਰੂਪ ਤੇ ਸੁਖ ਸੀਤਲਤਾ ਦਾ ਦਾਤਾ।

ਮੋਹਿਨਾ ਸੋਹਿਨਾ ਇਸ ਜੀਵਨ ਪੱਥ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਟੁਰੇ, ਉਹ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸੇ। ਜੀਵਨ ਹੈ ਨਹੀਂ ਰੁਮਕੀ ਸੀ 'ਕੇਵਲ ਕਰਮ ਕਾਂਡ' ਵਿਚ ਮਨ ਕਰੜਾਈ ਫੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੀਉਂਦੇ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਕਸ਼ਟ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਨੇ ਦੋ ਘੁੱਟ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਦਾ ਉਛਾਲ ਨਾ ਖਾਧਾ। ਹੁਣ ਇਸ ਕੜ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦੁਆਰੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

੬. (ਮੋਹਿਨਾਂ ਤੇ ਰੋਡਾ ਜਲਾਲੀ)

ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਆਤਮਾਂ ਵਿਚ ਅਡੋਲ ਰਹਿਣਾ, ਸਾਂਝੀ-ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਟਿਕਵੇਂ ਵੇਗ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣੇ ਤੇ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਤੇ ਭਲਿਆਈ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਲੋਕ ਆਪ ਨੂੰ ਅੰਮੀ ਜੀ ਸੱਦਦੇ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਮੋਹਿਨਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਇਕ ਨਮੂਨਾ ਸੀ। ਜਦ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਤਦ ਤੋਂ ਮੋਹਿਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦ ਘੱਲਣਾ, ਕਦੇ ਬਾਗ ਸੈਰ ਨੂੰ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲੀ ਵਿਚ ਆਪ ਚਲੇ ਜਾਣਾ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਨੀ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਆਪਣੀ ਚਿੱਤ ਦੀ ਅਸਰ ਵਾਲੀ ਅਸੀਸ ਤੇ ਉਚੀ ਛੁਹ ਦੇਣੀ ਤੇ ਸੁਰਤ ਨਾਲ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਉਚਿਆਂ ਕਰਨਾ।

ਹੌਲੇ-ਹੌਲੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇ ਮੋਹਿਨਾ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਐਸਾ ਨਿਵਾਸ ਕਰਾਇਆ ਕਿ

ਠੰਢ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਰਸ ਮਿਠਾਸ ਤੇ ਸੁਆਦ ਦਾ ਇਕ ਮੱਧਮ ਲਹਿਰਾਉ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਹੋ ਦਸ਼ਾ ਸੋਹਿਨਾ ਦੀ ਹੋ ਗਈ।

ਦਮਿ ਦਮਿ ਸਦਾ ਸਮਾਲਦਾ ਦੰਮੁ ਨ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ॥

ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਭਉ ਗਇਆ ਜੀਵਨ ਪਦਵੀ ਪਾਇ॥

ਓਹ ਜੋ ਨਿਜ ਨੂੰ ਸੁਪਤ ਸਮਝਦੇ ਸੇ, ਉਹ ਜੋ ਸਰਬੰਸ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਸੁਖ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੇ ਸੇ, ਓਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਸੂਖਮ ਗੁਣਾਂ ਨੇ ਠੰਢ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਈ, ਓਹ ਜੋ ਸਾਧਨਾਂ ਤੇ ਨਿਰਤਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਬੀ ਠਾਕੁਰ ਤੋਂ ਅਤ੍ਰਿਪਤ ਰਹੇ ਸੇ, ਨਿਮਾਣੇ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੁਆਰੇ ਆ ਢੱਠੇ ਤੇ ਜੀਉ ਉਠੇ।

ਕਬੀਰ - ਮੁਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ

ਮਰਉ ਤ ਹਰਿਕੈ ਦੁਆਰ।

ਮਤਿ ਹਰਿ ਪੁਛੈ ਕਉਨੁ ਹੈ ਪਰਾ ਹਮਾਰੈ ਬਾਰ॥

ਹੁਣ ਦੁਹਾਂ ਦੀ ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀ ਖਿੰਡਾਉ ਵਿਚ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹਾਹੁਕੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਇਕ ਮੱਧਮ ਵੇਗ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਰਸ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜਰਵੀਂ ਖਿੱਚ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿੱਕ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸਾ ਤੇ ਟੋਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸ਼ੁਕਰ ਤੇ ਆਸ ਹੈ ਅਰ ਆਸ ਦੇ ਹੁਲਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ, ਨੈਣ ਛਹਿਬਰਾਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸ਼ੁਕਰ ਵਿਚ -

ਜੇਤੇ ਸਾਸ ਸਾਸ ਹਮ ਲੇਤੇ ਤੇਤੇ ਹੀ ਗੁਣ ਗਾਇਆ।

ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਛੁਰੈ ਘਰੀ ਨ ਬਿਸਰੈ

ਸਦ ਸੰਗੇ ਜਤ ਜਾਇਆ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਗਿਆ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਬਿਧਿ ਪਕਿਆਈ ਪਾਂਦੀ ਗਈ, ਮੌਤ-ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਰ ਉਰਾਰ ਚਿੱਤ ਗੇੜੇ ਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਐਉਂ ਜਾਪੇ ਕਿ ਇਸ ਸਾਰੇ ਭਵਨ ਦਾ ਇਕ ਠਾਕੁਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਠਕੁਰਾਈ 'ਮੌਤ ਨਦੀ' ਦੇ ਪਾਰ ਉਰਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਠਾਕੁਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਪਾਰ ਸੱਦੇ, ਜਿਸਨੂੰ ਚਾਹੇ ਉਰਾਰ ਸੱਦੇ। ਮੌਤ ਕੋਈ ਦੁਖਦਾਈ ਸ਼ੈ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਇਹ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੈ, ਨਾ ਇਹ ਪੱਕਾ ਵਿਛੋੜਾ ਹੈ। ਇਹ ਭੀ ਭਾਸ਼ੇ ਕਿ ਜੋ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੀਵੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ, ਸਾਂਝੀ ਨਾਲ ਕਿ ਸਾਂਝੀ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਲ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਨਾਲ, ਸਿਮਰਨ ਵਾਲੇ ਕਦੇ ਵਿਛੁੜਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ -

ਕਬਰੂ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਇਹੁ ਪਾਵੈ॥

ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਵੈ॥

ਐਉਂ ਇਕ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਰ ਉਰਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਨਗਰੀਆਂ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਦਿਸ ਕੇ ਮਨ 'ਭੈ ਮਰਥੇ' ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਤੇ ਜੀਵਨ ਅਤਿ ਸੁਆਦਲੀ ਤੇ ਰੰਗਲੀ ਦਾਤ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਬਿਨ ਸਿਮਰਨ ਜੀਵਨ ਇਕ ਬਲਨਾ ਦਿੱਸੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਲੱਕੜਾਂ ਦਾ ਬਲਨਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਅੰਨ ਦਾਣੇ ਫਲਾਂ ਆਦਿ ਭੋਜਨਾਂ ਦਾ ਬਲਨਾ। ਪਰ ਹਾਂ ਜਦ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ

ਤਦ ਜੀਵਨ ਇਕ ਅਤਿ ਰਸਦਾਇਕ ਸੁਆਦਲਾ ਆਤਮ ਲਹਿਰਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾਤੇ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਰਚਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਇਸਨੂੰ 'ਪੀੜਾ' ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਚਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਇਹ 'ਦੁਖ ਰੂਪ' ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਾਇਆ, ਸਗੋਂ ਅਸਾਂ, ਜੋ ਰਚਣਹਾਰ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਮਰਨਹਾਰਾਂ ਤੇ ਵਿਛੁੜਨਹਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਾ ਲਿਆ, ਦੁਖ ਉੱਤੇ ਜੰਮਿਆ। ਮੋਹਿਨਾਂ ਸੋਹਿਨਾਂ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਜੀਵਨ ਰਸ ਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ। ਸੁਰਤ ਜੀਉਂਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜੀਉਂਦੀ ਸੁਰਤ ਜਿੱਧਰ ਤੱਕਦੀ ਹੈ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਰਸ ਤੇ ਸੁਆਦ ਫਰਾਟੇ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਰਚਣਹਾਰ ਨੂੰ ਕਰੜਾ ਹਾਕਮ ਖਿਆਲ ਕੇ ਜਾਨ ਸਹਿਮਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਸਦਾ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦਿੱਸ ਪਿਆ।

**ਮਿਠਬੋਲੜਾ ਜੀ ਹਰਿ ਸਜਣ ਸੁਆਮੀ ਮੋਰਾ॥
ਹਉ ਸੰਮਲਿ ਥਕੀ ਜੀ ਓਹੁ ਕਦੇ ਨ ਬੋਲੈ ਕਉਰਾ॥**

'ਜੀਉ ਪਈ ਸੁਰਤ' ਰਚਣਹਾਰ ਨੂੰ ਹਾਕਮ, ਤੇ ਦੰਡ ਦਾਤਾ ਨਹੀਂ ਤੱਕਦੀ, ਜੀਉ ਪਈ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਉਹ ਪਿਤਾ, ਉਹ ਮਾਤਾ, ਉਹ ਬੰਧਪ, ਉਹ ਭਰਾਤਾ, ਉਹ ਪਿਆਰਾਂ ਦਾ ਪੁੰਜ, ਮਿਹਰਾਂ ਦਾ ਸਾਂਈ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਘਰ, ਤਰੁੱਠਣ ਤੇ ਨਿਵਾਜਣ ਦਾ ਮੇਘ, ਕੱਜ ਲੈਣ ਦਾ ਪਰਬਤ ਤੇ ਰੱਖ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਓਹਲਾ ਦਿਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਦੇ ਹੋ ਕੇ ਦੁਇ ਠਾਕੁਰ ਦੇ ਚੋਜਾਂ ਪਰ ਮੋਹਿਤ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਹੈ
ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ॥**

ਵਿਦਯਾ ਤੇ ਗੁਣ ਜਿਥੇ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਂਦੇ, ਉਥੇ 'ਜੀਅਦਾਨ' ਦਾ ਇਕ ਕਿਣਕਾ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਖੀ ਹਨ, ਪਰ ਦਾਤੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕਸਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। 'ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ' ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਜਾ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ -

**ਸੇਜੈ ਰਮਤੁ ਨੈਨ ਨਹੀਂ ਪੇਖਉ
ਇਹੁ ਦੁਖੁ ਕਾਸਉ ਕਹਉ ਰੇ॥ (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)**

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਰਮਤਾ ਫਕੀਰ ਬਾਗ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਸੈਰ ਕਰਦਾ ਮੋਹਿਨਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਆ ਖੜ੍ਹੇਤਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ -

ਮਾਲਣ! ਆਲੱਖ, ਮਾਲਣ ਆਲੱਖ। ਫਕੀਰ ਸਾਂਈ ਆਏ ਹਨ ਖੈਰ ਪਾ ਦੇਹ।

ਮੋਹਿਨਾ ਅੰਦਰੋਂ ਲੱਪ ਜੁਆਰ ਦੇ ਆਟੇ ਦੀ ਲਿਆਈ। ਫਕੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ -

ਦੇਖਦੀ ਨਹੀਂ।

**ਏ ਹੈ ਰੱਬ ਦਾ ਫਕੀਰ, ਏ ਹੈ ਰੋਡਾ ਜਲਾਲੀ।
ਅੱਖ ਜੇ ਏ ਫੇਰੇ, ਦੇਵੇ ਪੁੱਠੜੀ ਭੁਆਲੀ।
ਮਾਲਣ! ਰੋਡਾ ਜਲਾਲੀ, ਏ ਹੈ ਰੋਡਾ ਜਲਾਲੀ।
ਰੱਬ ਨੂੰ ਜੇ ਮੰਗੋਂ ਮੇਲੁ ਰੋਡਾ ਜਲਾਲੀ।
ਰੋਡਾ ਪਰ ਲੈਂਦਾ ਮੂੰਹ ਮੰਗੀ ਦਲਾਲੀ।
ਮਾਲਣ! ਆਇਆ ਫਕੀਰ, ਡੇਰੇ ਰੋਡਾ ਜਲਾਲੀ।**

**ਮੰਗੇ ਮੁਰਾਦ, ਦੇਵੇ ਰੋਡਾ ਜਲਾਲੀ।
ਦੁਆਰੇ ਤੇ ਆਯਾ ਜਾਵੇ ਰੋਡਾ ਨ ਖਾਲੀ।
ਮਾਲਣ! ਨਾਗਨ ਫਕੀਰ, ਰੋਡਾ ਨਾਗਨ ਈ ਕਾਲੀ।
ਦੇ ਦੇ ਜੁ ਮੰਗੇ, ਮੂੰਹੋਂ ਕੱਢੀ ਨ ਗਾਲੀ।
ਨਮਰੇ ਬਹਾਨੇ ਕਰ ਇਹਨੂੰ ਨ ਟਾਲੀ।
ਮਾਲਣ! ਰੋਡਾ ਰਿਝਾ ਦੇ, ਤੇਰਾ ਜੀਵੇਗਾ ਮਾਲੀ।
ਰੋਡਾ ਮੰਗੇ ਨ ਦੰਮ, ਰੋਡਾ ਨਹੀਓਂ ਪਲਾਲੀ।
ਮਾਲਣ! ਸਬਰਾਂ ਦੇ ਹੁਜਰੇ ਦਾ ਰੋਡਾ ਜਲਾਲੀ।
ਮਾਲਣ ਬੀ ਤਰੇ, ਨਾਲੇ ਤਰੇਗਾ ਮਾਲੀ।
ਖਾਲੀ ਜੇ ਨਾ ਟੋਰਿਆ ਏ ਰੋਡਾ ਜਲਾਲੀ।
ਮਾਲਣ! ਆਯਾ ਜਲਾਲੀ, ਤੇਰੇ ਰੋਡਾ ਜਲਾਲੀ।**

ਰੋਡਾ ਗੁਰਜ ਭੁਆਵੇ ਤੇ ਨੱਚੇ ਤੇ ਇਹ ਟੱਪੇ ਗਾਵੇਂ। ਮੋਹਿਨਾਂ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਤੱਕੇ ਹਰਿਆਨ ਹੋਵੇ, ਸਹਿਮ ਖਾਵੇ ਤੇ ਕੁਛ ਬੇਚੈਨ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਫਕੀਰ ਨੇ ਚੁਪ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨੀਲੀਆਂ ਪੀਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕਰਕੇ ਫੇਰੀਆਂ ਤਾਂ ਮੋਹਿਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸਾਂਈ ਜੀ! ਮੰਗੋਂ ਜੋ ਕੰਗਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਰੇਗਾ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਸੀ, ਪਰ ਮਿਹਰ ਕਰਕੇ ਮੰਗਣਾਂ, ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਨਿਮਾਣੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਮੰਗਤੇ ਹਾਂ, ਦਾਤੇ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਹੈ ਆਪਦਾ ਹੈ।

ਰੋਡਾ - ਮਾਲਣ! ਇਹ ਮੋਤੀਆ, ਬੇ ਬਹਾਰਾ ਮੋਤੀਆ, ਇਹ ਹਰਿਨੀ (ਗੁਲ ਦਾਊਦੀ) ਇਹ ਰੁਹਣੀ, ਇਹ ਗੋਂਦਾ, ਇਹ ਖੱਟਾ ਗੋਂਦਾ ਜੋ ਲੁਕਾ ਲੁਕਾ ਧਰਿਆ ਈ, ਰੋਡਾ ਤੱਕ ਤੱਕ ਕੇ ਰੀਝ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੇ ਦੇਹ।

ਮਾਲਣ ਨੂੰ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਸੁਨਸੁਨੀ ਛਾਈ, ਕਲੇਜਾ ਕੰਬਿਆ, ਰਸ ਦੀ ਤਾਰ ਟੁੱਟੀ, ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹਿਠਾਂਹ ਉਤਾਂਹ ਹੋਏ, ਨਿਰਬਲ ਤੇ ਸੁੰਨ ਹੋ ਕੇ ਮਾਲਣ ਜਿਥੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਬਹਿ ਗਈ। ਰੋਡਾ ਇਹ ਕੌਤਕ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ, ਫੇਰ ਰੋਡਾ ਗਾਉਂਦਾ ਤੇ ਤੁਪਦਾ ਟੁਰ ਗਿਆ। ਕੁਛ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਮੋਹਿਨਾ ਜੀ ਆਏ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਛੱਟੇ ਮਾਰ ਕੇ ਹੋਸ਼ ਆਂਦੀ ਤੇ ਉਠਾਲਿਆ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਮੋਹਿਨਾਂ! ਇਹ ਕੀ ਗਤੀ ਹੈ? ਮੋਹਿਨਾਂ ਜੀ ਨੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਇਆ ਤੇ ਆਖਿਆ, ਏਹ ਫੁਲ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਲਈ ਪਾਲੇ ਅੰਮੀ ਜੀ ਦੀ ਖਾਸ ਆਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਦੀ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਮੋਤੀਏ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਪਹਿਨਾਈਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਇਹ ਤਰੱਦਦ ਜਾਲ ਕੇ ਏਹ ਕੁਰੁੱਤੇ ਬੂਟੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਇਕ ਫਕੀਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਆਲੀ ਆਇਆ, ਜੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੋਂਦੀ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਠਾਕੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਉਗੇ ਦੇ ਫੁੱਲ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਦਿਆਂ ਤਾਂ ਕਿਸ ਹਾਲ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਂ, ਤੇ ਜੇ ਦਿਆਂ ਤਾਂ ਅੰਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਮੂੰਹ ਦਿਆਂ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਮੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਵਾਲਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਤੁੱਛ ਸੇਵਾ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚਾੜ੍ਹਾਂ? ਇਹ ਦੁਚਿਤਾਈ ਵਿਚ ਐਸੀ ਨਿਰਾਸਾ ਪਈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਮਰ ਗਈ ਸਾਂ, ਪਰ ਦੇਖਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਰੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਅਜੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਭਿਆਲ ਹੋ।

'ਚਲਦਾ'

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਨਵੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ -49)

ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਮਨ ਨੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਧੋਖਾ ਦਿਤਾ। ਮਛੰਦਰਨਾਥ ਗੋਰਖਨਾਥ ਦਾ ਗੁਰੂ, ਰਾਜੇ ਅਮਰੂ ਦੇ ਪਾਸ ਲੰਕਾ 'ਚ, ਬੜੀ ਮਾਨਤਾ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਉਹ, ਕਈ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਰਾਜੇ ਦੇ ਰਾਣੀਆਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਅਮਰੂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਇਹਦੇ ਮਨ ਨੇ ਧੋਖਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਰਾਜਾ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ, ਇਹਦਾ ਸਰੀਰ ਖਾਲੀ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹਦੀਆਂ ਪਦਮਣੀ ਰਾਣੀਆਂ ਮੈਂ ਭੋਗਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਕੰਦਰਾਂ 'ਚ ਰੱਖ ਆਇਆ, transplant ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਥੇ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਨਾ ਆਵੇ, ਕੋਈ ਜੋਗੀ ਨਾ ਆਵੇ, ਗੋਰਖਨਾਥ ਨੂੰ ੧੪-੧੫ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਿਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ? ਬਾਲ ਗੁੰਦਾਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੋਲ ਤੂੰ ਕੀ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਟੋਲ੍ਹ ਉਹਨੂੰ। ਪਰ ਨਾ ਲੱਭਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਿਥੇ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਰਾਜੇ ਅਮਰੂ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਰਾਣੀਆਂ ਭੋਗਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਇਹਨੇ ਆ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਜਗਾਇਆ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੁੜ ਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਇਆ ਉਸੇ ਪਿੰਜਰ 'ਚ, ਜਿਹੜਾ ਸੁਕ ਗਿਆ ਸੀ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ 'ਚ। ਫੇਰ ਪੁਛਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੇ ਧੋਖਾ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਸੋ ਏਸ ਮਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ।

ਮਨ ਦੇ ਮਾਰੇ ਮਰ ਗਏ ਕਾਜ਼ੀ ਮੁੱਲਾਂ ਸੇਖ

ਸੋ ਗੁਰੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਅਜਾਮਲ ਨੂੰ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਤੂੰ ਜਵਾਨ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਨਾ ਇਹ ਹੱਠ ਕਰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੀ ਵਿਦਵਤਾ 'ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਰੀ ਦਿਗ ਵਿਜਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਐਉਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਗਿਰ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਰੱਜਵ ਨਰਕ ਦੇ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਮਰਦ, ਮਰਦਾਂ ਵਾਸਤੇ ਔਰਤਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਤਪਾਏ ਹੋਏ ਲੋਹੇ ਦੇ ਸਰੀਰ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਚੰਬੋੜ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਏਹੋ ਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਕਿਉਂ ਕਰਾਂਗਾਂ? ਕਹਿੰਦੇ ਬੇਟਾ! ਜਦ ਗਲਤੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਆਦਮੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ justify ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਗਲ ਵੱਢਦੇ ਹਾਂ।

ਉਵੇਂ ਹੀ ਹੋਇਆ, ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ, ਦੂਜੇ ਦਿਨ, ਤੀਜੇ ਦਿਨ, ਮੈਲ ਤਾਂ ਮਨ 'ਚ ਪੈਣੀ ਹੀ ਹੈ ਓਸਦੀ, ਜਿੰਨਾਂ ਓਹਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੀ, ਗੰਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹਦਾ mind pollute ਕਰ ਦਿਤਾ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ ਇਕ ਦਿਨ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ

ਸੀ, ਹਾਵ ਭਾਵ ਕਰਕੇ ਰਖ ਲਿਆ, ਅਖੀਰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪਾਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋਈ, ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਇਹਨੂੰ। ਬਾਹਰ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਉਥੋਂ। ਪੰਡਤਾਈ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਗਈ ਹੁਣ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਜਾਲ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਚੌਲ ਨਾਲ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਰੋਹੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵਿਛਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਪੰਛੀ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ ਬਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭੁੰਜੇ ਹੀ, ਉਥੇ ਵੇਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਸਾ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਪਤਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹ -

ਪਤਿਤ ਅਜਾਮਲੁ ਪਾਪ ਕਰਿ

ਜਾਇ ਕਲਾਵਤਣੀ ਦੇ ਰਹਿਆ।

ਗੁਰ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਇਕੈ ਪਾਪ ਕਮਾਵੈ ਦੁਰਮਤਿ ਦਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੨੦

ਜਦੋਂ ਖੋਟੀ ਮਤ ਆਦਮੀ 'ਚ ਆ ਜਾਵੇ ਉਹਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਾਪ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਣੀ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬਥੇਰਾ ਇਹਨੂੰ ਮੁਨਾਫਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਦੇ ਦਏਗਾ, ਤਾਂ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, justify ਕਰ ਲਿਆ ਨਾ ਆਪੇ ਹੀ, ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥

ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੂਲੇ ਕਪਟ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੬੫੬

ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਲੇਖੇ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਸੁਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਓਥੇ। ਬਥੇਰੇ ਬਹਾਨੇ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਆ! ਓਥੇ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਤੇਰੀ ਪੁਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ, ਹੁਣ ਸੰਭਲ ਲੈ, ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਪੈਰ ਰਖਣ ਦਾ ਵੀ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ।

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮਤਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ॥

ਫਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ

ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥

ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ

ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੂਆਇਆ॥

ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੪

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿੰਦੇ ਰੋਵੇਂਗੀ ਰੋ ਰੋ ਪਛੋਤਾਵੇਂਗੀ

ਰੋਣਾ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾ ਸੁਣੇ।

ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ

ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੁਆਇਆ॥

ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੪

ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ justify ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ। ਐਨਾ ਚਾਲਾਕ ਹੈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਗਲ ਵੱਢ ਰਿਹਾ ਹਾਂ? ਗਲਿਆ-ਸੜਿਆ ਪਾਣੀ, ਉਹਨੂੰ ਮੈਂ ਉਬਾਲ ਕੇ, disital ਕਰਕੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਬਈ ਇਹਦੇ 'ਚ ਮਾੜੀ ਚੀਜ਼ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਖੂਨ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਬਈ ਇਹ ਪੀਣ ਦੇ ਨਾਲ ਲੋਕ ਖਿਝਦੇ ਨੇ, ਕਿਉਂ ਖਿਝਦੇ ਨੇ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਪਾਣੀ ਐਨਾ ਮਾੜਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੇ ਹੀ, ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਦਏਗਾ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਉਤੋਜਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਏਗਾ, ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਣੀਆਂ ਨੇ ਗੱਲਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਾ ਇਸ ਸ਼ਰਾਰਤ ਭਰੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਲਾ। justify ਕਰ ਦਿਤਾ। ਚੇਰ ਡਾਕੂ ਚੋਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਭੂਮੀਆਂ ਡਾਕੇ ਮਾਰਦਾ ਸੀ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਲਿਆ ਕੇ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਾਪ ਨੂੰ justify ਕਰ ਦਿਤਾ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪਤਿਤ ਅਜਾਮਲੁ ਪਾਪ ਕਰਿ

ਜਾਇ ਕਲਾਵਤਣੀ ਦੇ ਰਹਿਆ।

ਗੁਰ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਇਕੈ

ਪਾਪ ਕਮਾਵੈ ਦੁਰਮਤਿ ਦਹਿਆ।

ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਅਨੁ

ਭਵਜਲ ਅੰਦਰਿ ਫਿਰਦਾ ਵਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੨੦

ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਾਲ ਬਤੀਤ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਓਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਛੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਗਏ।

ਛਿਆ ਪੁਤ ਜਾਏ ਵੇਸੁਆ

ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਫਲ ਇਛੇ ਲਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੨੦

ਕੀ ਪੁੱਤਰ ਕਰ ਦੇਣਗੇ? ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੰਜੂਰੀਆਂ ਕਰਨੀਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਜਿਹੜੇ ਪਾਪ ਦੇ ਫਲ ਲਗੇ ਹੋਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਾਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ, ਮੇਰੇ ਨੇ। ਅਖੀਰ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ saturation point ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭੋਗਾਂ ਦਾ ਵੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, frustration ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਨਸ਼ਾ ਪੀਂਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਬੰਦਾ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਭੋਗੀ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਨਫਰਤ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਛੱਡ ਸਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੱਠ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਗਿਆ ਪੁਤਰਾਂ ਨਾਲ, ਘਰ 'ਚ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ

ਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਕਮਜ਼ੋਰ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਕੱਢ ਸਕਣ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ, ਉਹ ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਰ ਜਾਈਏ, ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈਏ। ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕਰਨਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲੋਂ ਮਹਾਂ ਹੱਤਿਆ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ੮੪ ਜੂਨਾਂ ਭੋਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ੮੩ ਲੱਖ ੯੯ ਹਜ਼ਾਰ ੯੯੯, ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ, ਇਹਨੂੰ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹਾਦਸੇ, ਕਿਸੇ ਗਲਤ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਪਾ ਕੇ ਮਾਰ ਲੈਣਾ ਇਹਨੂੰ, ਅੱਗੇ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਤੇਰਾ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਆ -

ਮਰਣਹਾਰੁ ਇਹੁ ਜੀਅਰਾ ਨਾਹੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੮

ਓਥੇ ਤੈਨੂੰ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ, ਭਟਕਦਾ ਫਿਰੇਗਾ, ਕੋਈ ਤੈਨੂੰ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਹਨੇਰਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅੰਦਰ, ਆਦਮੀ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪਾਣੀ 'ਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰੀਕੇ ਨੇ।

ਇਹ ਵੀ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਪੂੜ ਉਡਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਪਛਾਣ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਅੰਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਭੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਿਰਤੀ ਸਾਫ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਖਿਆਲ ਆ ਗਏ ਪੁਰਾਣੇ ੧੮ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ, ਕਿ ਇਹ ਸਾਧੂ ਤਾਂ ਰੇਖ 'ਚ ਮੇਖ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਚਲੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਾਂ ਲੰਘ ਗਈ, ਅੰਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜੇ ਮੈਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਏ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਮੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਹੁਣ ਨਰਕ ਵੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦਿਸਣ ਲਗ ਗਏ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾ ਕੇ, ਰੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਧੂ ਨੇ ਉਠਾਇਆ ਕਹਿਣ ਲਗਿਆ ਬੇਟਾ! ਕੀ ਗੱਲ, ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ ਮੈਂ ਮਹਾਂਪਾਪੀ ਹਾਂ, ਪਤਿਤ, ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਅਜਾਮਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਿਆਂ। ਬਚਨ ਨਾ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਿਆ, ਆਹ ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਜੀਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ੋਕ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਐਨਾ ਬੋਝ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਪੈ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਹੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਰ ਕੇ ਕੀ ਹੋਏਗਾ ਫੇਰ?

ਇਹ ਤਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਏਗਾ, ਏਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਰਹੇਗਾ ਤੇਰੇ 'ਤੇ। ਜਿਹੜੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਮਰਨਾ ਹੈ ਨਾ ਤੂੰ, ਇਹੋ ਹਾਲਤ ਰਹੇਗੀ, ਏਸ ਤੋਂ ਭੋਰਾ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਏਧਰ ਓਧਰ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇਗੀ, ਕਿਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਮਰੇ ਤੋਂ? ਖਿਆਲ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ।

ਓਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਇਕ ਪੁੱਤ ਤੇਰੇ ਹੋਰ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਆਈਂ।

ਛਿਆ ਪੁਤ ਜਾਏ ਵੇਸੁਆ

ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਫਲ ਇਛੇ ਲਹਿਆ।

ਪੁਤ੍ਰ ਉਪੰਨਾਂ ਸਤਵਾਂ
ਨਾਉ ਧਰਣ ਨੇ ਚਿਤਿ ਉਮਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੨੦

ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਲਿਟਾ ਦਿਤਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਮੇਰੇ ਪਾਪ ਦਾ ਸੱਤਵਾਂ ਫਲ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਅਜਾਮਲ! ਅਸੀਂ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਇਹਦਾ ਰੱਖਾਂਗੇ ਨਾ, ਛੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਤੇਰੇ ਛੋਟਾ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਨਾਮ ਤੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਲਈਂ ਜਾਈਂ, ਅਸੀਂ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਇਹ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। ਪੜ੍ਹੋ ਐਉਂ-
ਧਾਰਨਾ - ਰੱਖ 'ਤਾ ਨਾਮ ਨਾਰਾਇਣ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਜਾਇਕੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਉ ਨਰਾਇਣੁ ਕਹਿਆ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੨੦

ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਅਜਾਮਲ ਅਸੀਂ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਨਾਰਾਇਣ ਰਖਦੇ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਈ ਜਾਇਆ ਕਰੀਂ, ਨਾਰਾਇਣ-ਨਾਰਾਇਣ-ਨਾਰਾਇਣ; ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਭਗਤੀ ਵਲ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦਾ ਹਿਰਦਾ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾ ਵੈਰਾਗ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਵਿਵੇਕ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਇਹ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ੀਰੋ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹਦਾ ਹਿਰਦਾ ਭਗਤੀ ਵਲੋਂ। ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਵੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ, ਆਹ ਨਾਉਂ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਤੁਰਦਾ-ਫਿਰਦਾ ਵੀ ਨਾਰਾਇਣ-ਨਾਰਾਇਣ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਘਰਵਾਲੀ ਵੀ ਗੁੱਸੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਕੀ ਕੰਮ ਫੜ ਲਿਆ ਤੂੰ, ਨਾਰਾਇਣ-ਨਾਰਾਇਣ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਸੋ ਆਦਤ ਪੈ ਗਈ ਨਾਰਾਇਣ-ਨਾਰਾਇਣ ਕਰਨ ਦੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਐਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਦੁਨੀਂ ਸੁਹਾਵਾ ਬਾਗ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ, unknown world ਵਲ ਚੱਲ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਬਾਰੇ ਨਾ ਕੋਈ ਵਾਕਫੀ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਪਹਿਚਾਣ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਹੈ ਓਥੇ। ਓਥੇ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਕਿਵੇਂ ਹੋਏਗਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਸੋ ਉਹ ਸਮਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਸਭ 'ਤੇ, ਓਸ 'ਤੇ ਵੀ ਆ ਗਿਆ, ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਡਰ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਏ, computerised ਹੁੰਦੀ ਇਹ ਚੀਜ਼, ਆਟੋਮੈਟਿਕ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇੜੇ ਖੇਲ੍ਹਦਾ ਸੀ ਹਾਕ ਮਾਰੀ ਪੁੱਤ ਨਾਰਾਇਣ! ਨਾਰਾਇਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆ ਗਿਆ ਓਹਨੂੰ। ਦੇਖ ਕੇ ਡਰ ਗਿਆ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੂੰ-

ਧਾਰਨਾ - ਡਰ ਕੇ ਹਾਕ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਮਾਰੀਂ,
ਮੁਖ ਤੋਂ ਨਾਰਾਇਣ ਬੋਲਿਆ।

ਅੰਤਕਾਲ ਜਮਦੂਤ ਵੇਖਿ ਪੁਤ ਨਰਾਇਣੁ ਬੋਲੈ ਛਹਿਆ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੨੦

ਕਹਿੰਦੇ-ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਧਿਆਨ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਰੱਬ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਰਖਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਐਨੀ ਛੋਟੀ

ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਬੋਲਾ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੋਲਾ ਹੈ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰੋ ਤਾਂ ਸੁਣਦਾ ਹੈ।

ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ ਸਾਡਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ ਤੁਸੀਂ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬੋਲਦੇ ਓ, ਗਾਉਂਦੇ ਓ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮਿਸਟਰ ਤੇਰੇ ਵਾਲਾ ਰੱਬ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਨਾ ਉਹ ਹੋਰ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਬੋਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ ਐਨਾ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਬੋਲਣ 'ਤੇ ਵੀ।

ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ ਸਾਨੂੰ ਹਾਕ ਮਾਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਐਨਾ ਸੁਣਦਾ ਹੈ -

ਹਾਥੀ ਕੀ ਚੰਘਾਰ ਪਲ ਪਾਛੈ ਪਹੁਚਤ ਤਾਹਿ।
ਚੀਟੀ ਕੀ ਪੁਕਾਰ ਪਹਿਲੈ ਹੀ ਸੁਨੀਅਤ ਹੈ।

ਜਿਹੜਾ ਕੀਤੀ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਥੀ ਦੀ ਅਜੇ ਪਿਛੋਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਜਦ ਹਾਕ ਮਾਰੀ ਓਸਨੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਏਸ ਪੁਆਇੰਟ ਨੂੰ clear ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਅਜਾਮਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤਿ ਕੀਨੀ
ਕਰਿ ਨਾਰਾਇਣ ਬੋਲਾਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੯੮੧

ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਾਰਾਇਣ ਕਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ -

ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਕੈ ਮਨਿ ਭਾਇ ਭਾਵਨੀ
ਜਮਕੰਕਰ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੯੮੧

ਭਾਵਨੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰਲੀ ਹਾਲਤ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਦੋ ਚਾਰ ਸੈਕਿੰਟ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ ਏਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੇ ਮਹਾਤਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਓਸੇ ਵੇਲੇ immediate action ਕੀ ਹੋਇਆ -

.ਜਮਕੰਕਰ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੯੮੧

ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਆਏ ਸੀ ਇਹਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਨਠਾ ਦਿਤੇ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਸਵਰਗ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚਲ ਪਿਆ -

ਧਾਰਨਾ - ਚਲਿਆ ਸੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਅਜਾਮਲ ਪਾਪੀ,
ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਪਹਾੜ ਢਹਿ ਗਿਆ।

ਜਮਗਣ ਮਾਰੇ ਹਰਿ ਜਨਾਂ
ਗਇਆ ਸੁਰਗ ਜਮੁਡੰਡੁ ਨ ਸਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੨੦

ਸੋ ਮੈਂ ਇਹ ਬੋਨਤੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ -

ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ॥
ਅੰਗ - ੧੩੪

ਕਿੱਤੀ ਭਾਰੀ ਗਲਤੀ ਇਹਨੇ ਕੀਤੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਗਈ ਤੇ ਮਨੁਖਾਂ ਦੀ ਆਸ ਲਾ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਗੇ। ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਕਰੇਗਾ, ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਕਰੇਗੀ, ਮੇਰਾ ਪਿਉ

ਕਰੇਗਾ, ਮੇਰਾ ਫਲਾਣਾ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਫਸੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੱਥ ਪਹੁੰਚਦਾ ਨਹੀਂ -

**ਓਥੈ ਹਥੁ ਨ ਅਪੜੈ ਕੁਕ ਨ ਸੁਣੀਐ ਪੁਕਾਰ ॥
ਓਥੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲੀ ਹੋਵੈ ਕਢਿ ਲਏ ਅੰਤੀ ਵਾਰ ॥**
ਅੰਗ - ੧੨੮੧

ਉਹ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਮੈਂ ਅਵਿਅਕਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਏਸ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਐਸ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਤਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ, ਤੂੰ ਨੀਵੇਂ ਦਰਜੇ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਬੰਦੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਗਰਜ ਦੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਜੇ ਤਾਂ ਗਰਜ ਪੂਰੀ ਹੋਏਗੀ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਗੇ, ਜੇ ਗਰਜ ਦਾ ਟਕਰਾਅ ਹੋ ਗਿਆ, ਹਿਤਾਂ ਦਾ, ਇਕ ਮਿੰਟ 'ਚ ਵਿਗੜ ਜਾਣਗੇ। ਨਾ ਓਹਦਾ ਉਹ ਕੁਛ ਲਗੇਗਾ, ਨਾ ਓਹਦਾ ਉਹ। ਇਹ ਤਾਂ ਹਿਤ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ, ਇਥੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਹਿਤ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕੁਛ ਬੀ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਇਕ ਗੁਰਸਿਖ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਾਸ ਆਏ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿਤੀ, ਫੌਜ ਦੇ ਵਿਚ ਕਮਾਂਡਰ ਸੀ ਉਹ, ਜਰਨੈਲ ਸੀ, ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ, ਗਜ਼ਨੀ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਜਰਨੈਲ 'ਤੇ, ਨਵਾਬ ਦਾ ਅੰਗਰਖਿਅਕ ਸੀ ਸਪੈਸ਼ਲ। ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਸੀ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਐਨਾ ਉਚਾ ਸੀ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋਵੇ ਸਿੱਖ ਨਾ ਕਦੇ ਝੂਠ ਬੋਲੇਗਾ, ਨਾ ਵਿਭਚਾਰ ਕਰੇਗਾ, ਨਾ ਬੇਈਮਾਨੀ ਕਰੇਗਾ, ਨਾ ਧੋਖਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਨਾ ਕਪਟ ਕਰੇਗਾ, ਨਾ ਵਲ ਛਲ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਇਹਦਾ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੂਣ ਖਾ ਕੇ ਬੁਰਾ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਰੀਂ। ਸੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਸੀ ਸਾਰੇ, ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਸੀ ਇਸਦਾ ਨਾਉਂ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਯੁੱਧ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਮਾਰੀ ਗਈ, ਉਹਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਬੱਚਾ ਸੀ, ਕੱਟਿਆ ਪੇਟ ਤੇ ਉਹ ਬੱਚਾ ਵੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਐਸੀ ਗਿਲਾਨੀ ਆਈ ਕਿ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕਾਠ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਪਹਿਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਵੱਡਾ ਆਫੀਸਰ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਛੋਟੇ ਸੀ ਇਹ ਲਗ ਰਹੇ ਸੀ, ਕੁਦਰਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਐਸਾ ਹੀ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਿਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਲਗਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਲੋਕ, ਕਿ ਇਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਣੀਏ। ਉਹ ਇਕ ਹੋਰ ਜਿਹੜਾ ਬੜਾ ਸੂਹੀਆ ਸੀ, ਉਹ ਨਵਾਬ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ ਕਹਿਣ ਲਗਿਆ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਦੇਖੋ ਜਿਸਦਾ ਜਰਨੈਲ ਕਾਠ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਪਹਿਨ ਲਏ, ਉਹਦੀ ਫੌਜ ਜਿੱਤ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਦੇ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤ

ਸਕਦੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ ਬੁਰਾ ਨਾ ਮੰਨੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਭਾਈ ਤਿਲੋਕੇ ਦੇ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੀ ਬੈਠੋ ਓ, ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਤਲਵਾਰ ਕਾਠ ਦੀ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਵਾਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ। ਮੈਂ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਵੀ ਪੱਕੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਨਾ ਨਿਕਲੀ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਦੇ ਜਿਹੜੀ ਤਲਵਾਰ ਹੈ ਉਹ ਕਾਠ ਦੀ ਹੈ।

ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਦਿਨ ਰਾਤ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਨਵਾਬ ਉਹਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਅਚਾਨਕ ਤਾਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਫੌਜ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਖੜਾਓ। ਬਿਗਲ ਵਜ ਗਿਆ, ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਆ ਕੇ ਪਰੇਡ ਗਰਾਊਂਡ 'ਚ ਖੜੀ ਹੋ ਗਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੜੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਯੁੱਧ-ਜੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਚੈਕ ਕਰੇ। ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਓ ਕਿ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਓ। ਚੈਕਿੰਗ ਵਾਸਤੇ ਜਦੋਂ ਕੱਢਦੇ ਨੇ ਮੁੱਠਾ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨੌਕ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰ ਬਰਛੇ ਵਗੈਰਾ, ਸਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੱਖ ਦਿਤੇ, ਨਵਾਬ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦੇਖਦਾ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਵੀ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਵੀ ਦੇਖਣੀ ਸੀ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਜੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਕਾਠ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਦੇਖ ਲਈ ਤਾਂ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਹੁਣ ਐਸ ਵੇਲੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਏਥੇ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਗ਼ੈਬੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਐਸ ਵੇਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਸ਼ੋਭਤ ਨੇ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਨਵਾਬ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਇਹਦੀ ਸੁਰਤ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਹੈ ਆ ਕੇ, ਜਦ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਰਤ ਜੁੜ ਗਈ, ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚੋਂ ਇਹ ਆਵਾਗ ਉਠਦੀ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਰੱਖੀਂ ਮਾਲਕਾ ਪੈਜ ਨਾਮ ਆਪਣੇ ਦੀ।
ਸੁਨਹੁ ਬਿਨੰਤੀ ਠਾਕੁਰੁ ਮੇਰੇ
ਜੀਅ ਜੰਤ ਤੇਰੇ ਧਾਰੇ ॥
ਰਾਖੁ ਪੈਜ ਨਾਮ ਅਪੁਨੇ ਕੀ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨਹਾਰੇ॥
ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ ਖਸਮਾਨਾ ਕਰਿ ਪਿਆਰੇ ॥
ਬਰੇ ਭਲੇ ਹਮ ਥਾਰੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਸਮਰਥ ਸੁਆਮੀ
ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਸਵਾਰੇ ॥
ਪਹਿਰਿ ਸਿਰਪਾਉ ਸੇਵਕ ਜਨ ਮੇਲੇ
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੬੩੧**

ਬੁਰਾ ਹਾਂ, ਚਾਹੇ ਭਲਾ ਹਾਂ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਖਸਮਾਨਾ ਕਰੋ, ਰਾਖੀ ਕਰੋ। ਐਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ

ਓ। ਏਧਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ ਅਚਾਨਕ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਆਪ ਦਾ ਜੋ ਦਸਤ-ਏ-ਮੁਬਾਰਕ ਸੀ, ਉਹ ਇਹਦੀ ਪਿੱਠ ਦੇ ਉਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ, ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ, ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰਸਿਖਾ! ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ। ਗੁਰੂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਉਹਦੀ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ-

ਧਾਰਨਾ - ਉਹ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਹਾਰਦਾ
ਜਿਹਦੇ ਹੋ ਜਾਏ ਵਲ।

ਜਿਸ ਦੈ ਹੋਵੈ ਵਲਿ ਸੁ ਕਦੇ ਨ ਹਾਰਦਾ ॥

ਸਦਾ ਅਭਗੁ ਦੀਬਾਣੁ ਹੈ ਹਉ ਤਿਸੁ ਨਮਸਕਾਰਦਾ॥

ਅੰਗ - ੫੧੯

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੋਇਆ, ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਪੁਕਾਰ ਸੁਣ ਲਈ -

ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਸਮਰਥ ਸੁਆਮੀ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਸਵਾਰੇ॥

ਪਹਿਰਿ ਸਿਰਪਾਉ ਸੇਵਕ ਜਨ ਮੇਲੇ

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੬੩੧

ਐਧਰੋਂ ਨਵਾਬ, ਭਾਈ ਤਿਲੋਕੇ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣਾ ਸ਼ਸਤਰ ਦਿਖਾ ਦਿਓ ਅੱਜ। ਓਸ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕੇ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁੱਠੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਪਾਇਆ, ਜਦ ਬਾਹਰ ਕੱਢੀ ਐਨਾ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਵਾਬ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਦਮ ਪਿਛੇ ਹਟ ਗਿਆ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਐਸੀ ਤਲਵਾਰ, ਅੱਜ ਤਕ ਤਾਂ ਦੇਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਨਾ ਸੁਧ ਸਟੀਲ ਤੇ ਐਨੀ ਚਮਕ, ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਤੁਸੀਂ ਮਿਆਨ 'ਚ ਕਰ ਲਓ ਇਹਨੂੰ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਚੁਗਲ ਸੀ ਨਾਲ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਦਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਹੀ ਨਵਾਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਣਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਪਾਇਆ, ਜਿਹਨੂੰ ਆਸ ਮਨੁਖ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਆਸ ਹੋਵੇ ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਝਗੜੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਦੇ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਖ ਕਦੇ ਨਾ ਪਾਉਂਦੇ ਜੀ

ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਖਹੰਦੇ।

ਨਾਨਕ ਵੀਚਾਰਹਿ ਸੰਤ ਜਨ ਚਾਰਿ ਵੇਦ ਕਹੰਦੇ ॥

ਭਗਤ ਮੁਖੈ ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਸੇ ਵਚਨ ਹੋਵੰਦੇ ॥

ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰਾ ਜਾਪਦਾ ਸਭਿ ਲੋਕ ਸੁਣੰਦੇ ॥

ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਇਨਿ ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤ ਨਾਲਿ ਖਹੰਦੇ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਸੋ ਏਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮਨੁੱਖ 'ਤੇ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਟੁਟ ਗਿਆ, ਗਲ ਵਿਚ ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਣ ਦਿੰਦਾ। ਸੋ ਅੱਗੇ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਮਥੈ ਜੋ ਲਿਖਿਆਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਬੀਜਦਾ ਹੈ ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਇਹਨੂੰ ਵਢਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਇਹਦੇ ਲੇਖ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮੱਥੇ ਦੇ ਉਤੇ ਲਿਖ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ -

ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੭

ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਦੋਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਦੁਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਫਲਾਣੇ ਨੇ ਐਉਂ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਐਉਂ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮੂਰਖਾ! ਕਾਹਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਤੂੰ ਕੀ-ਕੀ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹੈਂ ਤੇ ਕੀ-ਕੀ ਤੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਸੀ, ਦੋਸ਼ ਦੇਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ, ਦੋਸ਼ ਨਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਜੇ ਦੋਸ਼ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਵੀਂ,

ਦੋਸ਼ ਤੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ।

ਦਦੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੋਸੁ ਕਰਮਾ ਆਪਣਿਆ॥

ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ

ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੩੩

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਦ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਦ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਹ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ? ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਮ ਕਦੇ ਵੀ action ਦਾ reaction ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਤੂੰ ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ ਕਰੇਂਗਾ ਉਹਦਾ ਫਲ ਤੈਨੂੰ ਭੋਗਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਤੇਰੇ ਕਰਮ ਬਣ ਜਾਣੇ ਨੇ, ਮੱਥੇ 'ਚ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਰੋਵੇਂਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਐਉਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਲੇਖ ਲਿਖਾ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹੈਂ -

ਜੈਸੀ ਕਲਮ ਵੁੜੀ ਹੈ ਮਸਤਕਿ ਤੈਸੀ ਜੀਅੜੇ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੭੫

ਓਹੋ ਜਿਹੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਜੀਵ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ -

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਮਥੈ ਜੋ ਲਿਖਿਆਸੁ ॥

ਰੈਣ ਵਿਹਾਣੀ ਪਛੁਤਾਣੀ ਉਠਿ ਚਲੀ ਗਈ ਨਿਰਾਸ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਆਹ ਉਮਰ ਲੰਘ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਜਵਾਨੀ ਖਾ ਗਈ। ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਬੁਢੇਪਾ ਖਾ ਗਿਆ, ਬੁਢੇਪੇ ਦਾ ਹਰ ਕਦਮ ਮੌਤ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਜਦ ਕਟੋਹਿਰੇ 'ਚ ਖੜ੍ਹਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਲੇਖੇ ਪੱਤੇ ਜਿੰਦਗੀ

ਦੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਨਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਪੱਲੇ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਪਛਤਾਵਾ ਹੋਏਗਾ। ਕੀ ਸਭ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਬਾਤ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿਉਂ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਐਉਂ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਐਨਾ ਨਾਮ ਨਾ ਜਪਿਆ ਜਿੰਨਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਸੀ ਵਿਹਲ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹਾਲਾਤ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਚੌਢੀ ਘੰਟੇ ਨਾਮ ਜਪਦੇ, ਓਨਾਂ ਨਾਮ ਤਾਂ ਜਪ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਨਾਮ ਜਪ ਹੋਇਆ ਸਾਡੇ ਤੋਂ। ਉਹ ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ, ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਨਲ ਨੂੰ, ਮਾੜੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਵਲ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਫੇਰ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਗੁਆ ਲਿਆ। ਸੋ -

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਮਥੈ ਜੋ ਲਿਖਿਆਸੁ ॥
 ਰੈਣ ਵਿਹਾਣੀ ਪਛਤਾਣੀ ਉਠਿ ਚਲੀ ਗਈ ਨਿਰਾਸੁ ॥
 ਅੰਗ - ੧੩੪

ਛੁਟਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋਵੇ, ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਛੁਟਿਆ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਛੁਟ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਹਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਗਿਆ -

ਧਾਰਨਾ - ਦਰਗਹਿ ਛੁਟ ਜਾਵੇਗਾ,
 ਮਿਲ ਗਿਆ ਜਿਹਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਾ
 ਜਿਨ ਕੋ ਸਾਧੂ ਭੇਟੀਐ
 ਸੋ ਦਰਗਹ ਹੋਇ ਖਲਾਸੁ ॥
 ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੀ
 ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਹੋਇ ਪਿਆਸ ॥
 ਪ੍ਰਭ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਹੀ
 ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਸੋ ਹਾੜ੍ਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਤੱਤ ਕੱਢਦੇ ਹੋਏ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪ੍ਰਭੁ ਵਸ ਗਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਅਸਾੜੁ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਤਪਦਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਸੋਹੰਦਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਠੰਢਾ ਠਾਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਤਲਖੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਖੇੜੇ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਠੰਢ ਪੈ ਗਈ -

ਆਸਾੜੁ ਸੁਹੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ
 ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਹਰੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਸਦੇ ਹਿਰਦੇ ਹਰਿ ਜੀ ਵਸਦੇ,
 ਆਸਾੜੁ ਸੋਹੰਦਾ ਲਗਦਾ।

ਸੋਹਣਾ ਹਾੜ ਕਿਹਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਠੰਢਾ ਕਿਹਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਆਸਾੜੁ ਸੁਹੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ
 ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਤਪਦਾ ਕਿਹਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ -

ਆਸਾੜੁ ਤਪੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ
 ਹਰਿ ਨਾਹੁ ਨ ਜਿੰਨਾ ਪਾਸਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਜਿਹਦੇ ਕੋਲ ਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਬੰਦਗੀ ਨਹੀਂ, ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਸੁੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਪਦਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਭਾਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਾਮ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਹਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਖੇੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਰਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਕਿੰਨਾਂ ਖੇੜਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਲ ਹੋਵੇ, ਖਾਲੀ ਜੇਬ ਹੋਵੇ, ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਥਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਕਿਤੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਰੋ ਚਲਦੀ ਹੋਵੇ, ਨਾਮ ਦਾ ਖੇੜਾ ਅੰਦਰ ਵਸ ਜਾਵੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਬਸਤਾ ਤੂਟੀ ਝੁੰਪੜੀ ਚੀਰ ਸਭਿ ਛਿੰਨਾ ॥
 ਅੰਗ - ੨੦੭

ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਝੁੰਪੜੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਪੜੇ ਸਭ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ -

ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਨ ਆਦਰੋ ਉਦਿਆਨ ਭੁਮਿੰਨਾ ॥
 ਅੰਗ - ੨੦੭

ਕੋਈ ਜਾਤ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਪਤ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਆਦਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਬਾਹਰ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਘੁੰਮੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਮਿਤ੍ਰ ਨ ਇਠ ਧਨ ਰੂਪਹੀਣ
 ਕਿਛੁ ਸਾਕੁ ਨ ਸਿੰਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੭

ਨਾ ਕੋਈ ਮਿਤਰ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਸਾਕ ਹੈ, ਨਾ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਪਿਆਰਿਓ ਜੇ ਹਰੀ ਵਸ ਜਾਵੇ ਉਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ, ਫੇਰ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ
 ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੭

ਉਹ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦਾ, ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ-

ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥
 ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੫

ਜਿਸੁ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸੋਈ ਵਡ ਰਾਜਾ ॥
 ਅੰਗ - ੧੧੫੫

ਮਹਾਰਾਜ ਐਵੇਂ ਵਡਿਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਰਾਜੇ ਦਾ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦਾ ਵੀ ਹੁਕਮ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਨੇ, ਭੂਚੋਮੰਡੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੁਰਦੇਵ ਸੀ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਲੇਰਾਂ ਤੋਂ ਦਰਸਨ ਦੀ ਅੰਦਰ ਖਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਆਪਾਂ ਚੱਲੀਏ, ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਆ ਗਿਆ, ਗੱਡੀਆਂ ਜਦ ਟਾਂਵੇਂ-ਟਾਂਵੇਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ, ਇਕ ਅੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਕਿਸੇ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਬੰਦੇ ਕੋਲ। ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ

ਮੇਨੂੰ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਦੱਸੋ, ਸੇਵਾਦਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਅੱਜ ਭੂਚੇਮੰਡੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਆ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਠੀਕ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਗੱਡੀ 'ਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਕ ਰਸਤਾ ਤਾਂ ਲੰਮਾ ਹੈ, ਇਕ shortcut ਵੀ ਹੈਗਾ ਜੇ ਆਪਾਂ ਨਹਿਰ ਦੀ ਪਟੜੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਈਏ, ਛੇਤੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਉਹ ਨਹਿਰ ਦੀ ਪਟੜੀ ਚੜ੍ਹ ਗਏ, ਇਕ ਬੇਪਾਰਾਏ ਦਾ ਸੀਗਾ, ਉਹ ਐਸ.ਡੀ.ਓ ਲੁਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹਨੇ ਜਦ ਗੱਡੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ, ਨਹਿਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕੋਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਇਕ ਦਮ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੱਡੀ ਘੇਰੋ, ਗੱਡੀ ਘੇਰ ਲਈ। ਕਹਿੰਦਾ ਕੀਹਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਪਟੜੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੀ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਹੁਕਮ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਲਿਆ ਨਹੀਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ, ਬਥੇਰੇ ਠੱਗ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਪੂਪਨੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪੂਪਨੇ; ਬੜੇ ਨਿਰਾਦਰ ਦੇ ਵਾਕ ਕਰੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਈ ਅੱਖਰ ਨਾ ਬੋਲੋ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖ ਸਾਨੂੰ ਲੰਘ ਜਾਣ ਦੇ, ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੈਸਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਸਰਦਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚਲਾਨ ਕਰਾਂਗਾ, ਤੈਨੂੰ ਤੇ ਤੇਰੇ ਸੰਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਜਦ ਕਚਹਿਰੀ 'ਚ ਜਾਓਗੇ। ਫੇਰ ਵੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਚੁੱਪ ਰਹੇ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਆਪਾਂ ਪੈਦਲ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਚਲਾਨ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਓ। ਚਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਪੁਠੇ ਉਤਰੇ ਆ ਕੇ, ਰਸਤਾ ਸੀ। ਭੁੱਚੇ ਮੰਡੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਲ ਜਦੋਂ ਗਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬੜੇ ਸਾਜਰੇ ਦੇ ਤੁਰੇ ਹੋਏ ਸੀ ਕੀ ਗੱਲ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਰਹੇ, ਨਾਲਦਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ, ਓਥੇ ਇਕ ਐਸ.ਡੀ.ਓ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਨਾਲੇ ਚਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਨਾਲੇ ਬੜੇ ਮੰਦੇ ਵਾਕ ਬੋਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਤਾਂ ਬੜੇ ਸ਼ਾਂਤ ਨੇ, ਕੋਈ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਂ! ਸਾਧੂ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰੋ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਹੱਥ ਮਾਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਗਿਆ, ਮੁਕਦਮਾ ਖਾਰਜ, ਪੈਸਾ ਟਕਾ ਸਭ ਖਤਮ, ਰਿਸ ਰਿਸ ਕੇ ਮਰੇਗਾ, ਚਾਰ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਐਸਾ ਹੋਇਆ, ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਕੇ ਗਠੀਆ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਚਲਾਨ ਸੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਾ, ਉਹ ਓਥੇ ਹੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮੁੜ ਕੇ ਓਸ ਦਾ ਐਨਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪੈਸੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ। ਬੜਾ ਆਕੜਬਾਜ਼ ਸੀ ਕਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਹੈ ਮੈਂ ਇਲਾਜ ਕਰਾ ਲਵਾਂਗਾ। ਪਤਾ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਭੁੱਚੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਬਖਸ਼ਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੂਰਖ ਜਾ ਕੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਲਾਜ ਕਰਾ ਲਵਾਂਗਾ ਡਾਕਟਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਅਖੀਰ ਇਕ ਵੀ ਪੈਸਾ ਨਾ ਰਿਹਾ।

ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘੋਲੀਆ ਵਾਲੇ, ਉਹ ਵੈਦ ਵੀ ਸੀ, ਓਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਘਰਵਾਲੇ ਨੈ ਗਏ। ਉਹ

ਤਿੰਨ ਪੁੜੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਚੌਥੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਪੁੜੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ, ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਦੁਰਕਾਰਿਆਂ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਮੇਰੀ ਦਵਾਈ ਕਦੇ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੀ। ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਬਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਭੁੱਚੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ। ਓਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਲ ਆਇਆ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਕੋਲ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆ ਕੇ ਬੜੇ ਸਖਤ ਬਚਨ ਕਹਿ ਦਿਤੇ। ਦਿਆਲੂ ਸੁਭਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੈ, ਦਵਾਈ ਕੋਈ ਲਗਦੀ ਨਹੀਂ, ਗੋਡੇ ਜੁੜ ਗਏ, ਕੂਹਣੀਆਂ ਜੁੜ ਗਈਆਂ, ਰੋਟੀ ਖਾਣੀ ਔਖੀ ਹੋ ਗਈ, ਢਾਂਚਾ ਜਿਹਾ ਪਿਆ ਹੈ ਹੱਡੀਆ ਦਾ, ਨਾ ਮਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਰਾਜ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ ਬਚਨ ਵਾਪਸ ਕਰਾ ਲਈਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਕਹਿਣ ਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਲਓ ਜੇ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਓ। ਉਹਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਥੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਾ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਬੜੀਆਂ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਬਖਸ਼ ਦਿਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀਹਨੂੰ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਆਏ ਓ, ਓਸ ਐਸ.ਡੀ.ਓ ਨੂੰ? ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਇਥੋਂ ਮਰ ਕੇ ਹੀ ਜਾਏਗਾ। ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਆਏ ਓ ਤੁਸੀਂ, ਸਾਧੂ ਦੀ ਓਹ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਓ ਖਤਮ। ਉਹ ਬਾਹਰ ਸੀ ਕਿਸੇ ਗੱਡੇ 'ਤੇ, ਕਿਸੇ ਸਵਾਰੀ 'ਤੇ ਲੱਦ ਕੇ ਲਿਆਏ ਸੀ, ਖਬਰ ਆ ਗਈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਗਏ।

ਸੋ ਇਹ ਰਾਜਾ ਆਪਣਾ ਬਲ ਦਿਖਾਵੇ, ਆਪਣਾ ਹੁਕਮ ਦਿਖਾਵੇ, ਇਹਦੀ ਮੌਜ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਜੀਅ 'ਚ ਆ ਜਾਵੇ ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਬਹਿ ਜਾਏਗਾ, ਖੋਪਰੀ ਵੀ ਲੁਹਾ ਲਏਗਾ, ਬੰਦ-ਬੰਦ ਵੀ ਕਟਵਾ ਲਏਗਾ, ਆਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਚਿਰ ਜਾਏਗਾ, ਨਾ ਜੀਅ 'ਚ ਆਵੇ, ਫਨਾਹ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਚਲਦਾ ਹੈ ਇਹਦਾ -

ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥

ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੬

ਉਹ ਕੀਹਨੂੰ ਨਦਰ ਖੋਲੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਰੰਗਿ ਹਸਹਿ ਰੰਗਿ ਰੋਵਹਿ ਚੁਪ ਭੀ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ॥

ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਕੇਰੀ ਬਾਝੁ ਸਚੇ ਨਾਹ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੩

ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਹੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਲ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਰੁੱਸੇ -

ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਬਿਨੁ ਘੜੀ ਨ ਜੀਵਣਾ
ਵਿਸਰੇ ਸਰੈ ਨ ਬਿੰਦ ॥
ਤਿਸੁ ਸਿਉ ਕਿਉ ਮਨ ਰੁਸੀਐ
ਜਿਸਹਿ ਹਮਾਰੀ ਚਿੰਦ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੯੭

ਜਿਹਦੇ ਵਿਸਰਨ ਨਾਲ ਇਕ ਬਿੰਦ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਰ ਸਕਦਾ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੀ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਆਕੜਨਾ ਨਹੀਂ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਜਿਹੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੁਭਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ। ਸੋ ਉਹ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਪੈ ਜਾਣ, ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਵੇ, ਚੱਲ ਪੈਣ ਏਸ ਰਸਤੇ, ਭਲਾ ਲੋਚਦੇ ਨੇ ਹਰ ਵਕਤ। ਸੋ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਇਥੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਇਥੇ। ਆਸਾੜ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਤਾਂ ਭੁੱਲੇ ਰਹਾਂਗੇ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਤਪਸ਼ ਅੰਦਰੋਂ ਵੀ ਜਾਲੇਗੀ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਵੀ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਜੁੜੇ ਰਹਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਐਨੀ ਠੰਢਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰ ਠੰਢਾ-ਠਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਠੰਢਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ -

ਆਸਾੜੁ ਤਪੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ
ਹਰਿ ਨਾਹੁ ਨ ਜਿੰਨਾ ਪਾਸਿ ॥
ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਤਿਆਗਿ ਕੈ
ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ ॥

ਦੁਯੈ ਭਾਇ ਵਿਗੁਚੀਐ
ਗਲਿ ਪਈਸੁ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ ॥
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਮਥੈ ਜੋ ਲਿਖਿਆਸੁ ॥
ਰੈਣ ਵਿਹਾਣੀ ਪਛੁਤਾਣੀ
ਉਠਿ ਚਲੀ ਗਈ ਨਿਰਾਸ ॥
ਜਿਨ ਕੋ ਸਾਧੂ ਭੇਟੀਐ
ਸੋ ਦਰਗਹੁ ਹੋਇ ਖਲਾਸੁ ॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪੁਭ ਆਪਣੀ
ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਹੋਇ ਪਿਆਸ ॥
ਪੁਭ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਹੀ
ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥
ਆਸਾੜੁ ਸੁਹੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ
ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਜਿਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਠੰਢਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। main ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਆਪਾਂ ਜੋ ਕਰੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਕਰੀ ਹੈ ਕਿ -

ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਤਿਆਗਿ ਕੈ
ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ ॥

ਇਕ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤੂੰ ਆਸ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਗਲਤ ਗੱਲ 'ਚ ਪਿਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖ। ਉਹਦੀ ਆਸ ਰੱਖ

(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ
ਮਾਸਿਕ ਪੜ੍ਹਕਾ

SUBSCRIPTION (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਫੀ ਕਾਪੀ
200/- 2000/- 20/-
280/- 2080/-

SUBSCRIPTION

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

MEMBERSHIP FORM ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਵ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

Order from for back Issus

ਜਨਵਰੀ ਨਾਮ/Name

ਫਰਵਰੀ ਪਤਾ/Address

ਮਾਰਚ

ਅਪ੍ਰੈਲ

ਮਈ

ਜੂਨ

ਜੁਲਾਈ Pin Code.....

ਅਗਸਤ Phone..... E-mail :.....

ਸਤੰਬਰ ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ

ਅਕਤੂਬਰ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਨਵੰਬਰ

ਦਸੰਬਰ

ATAM MARG MONTHLY MAGAZINE

ਦਸਖਤ.....

Gurdwara Ratwara Sahib, P.o. Mullanpur Garibdhas, Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) Pin - 140901 (Pb.) India

Phone : 0160-2255002, Fax : 0160-2255009, Email : atammarg@glide.net.in, www.ratwarasahib.org

ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ

ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੨

ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੀੜਿਆਂ ਮਕੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੁੱਖਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਵਿਸਾਰਦਾ ਹੈ? ਨਾ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਵਿਸਾਰ, ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਲੈ ਜਿੰਨਾ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਉਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਿਆ ਕਰ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਮੈਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ-ਦੇ। ਇਹ ਜੇ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰੁਚੀ ਜਾਗਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਘਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ, ਨਠਿਆ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਜਾਵਾਂ। ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਘਰ ਰਹਿਣਾ। ਫੇਰ ਕੰਮ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਅੱਜ ਤਕ ਖਰਾਬ ਹੋਇਆ। ਮਹਾਰਾਹ ਕਹਿੰਦੇ -

ਅਚਿੰਤ ਕੰਮ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਭ ਤਿਨ ਕੇ

ਜਿਨ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੩੮

ਜਿਹੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲ ਨੂੰ ਤੁਰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਭੁੱਖੇ ਨਹੀਂ ਮਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਰੇਰ ਦੇਵੇ।

ਸੋ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ

ਸੰਭਾਲੋ ਜੇ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦੇ ਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਲੰਘ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਲੰਘਿਆ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਕਰੋੜ ਸਾਲਾਂ ਨਾ ਆਵੇ, ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਨਾ ਆਵੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਣੇ, ਆਪਣੀ ਗਤੀ ਆਪ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਇਸੁ ਪਉੜੀ ਤੇ ਜੋ ਨਰੁ ਚੁਕੈ

ਸੋ ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੭੫

ਫੇਰ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗਿਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਐਤਵਾਰ - 07, 14, 21, 28 ਦਸੰਬਰ

ਸੰਗਰਾਂਦ - 14 ਦਸੰਬਰ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ

ਪੂਰਨਮਾਸੀ - 12 ਦਸੰਬਰ, ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ

(ਸਮਾਂ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 3.30 ਵਜੇ ਤਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਿਨ ਦੇ 12.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ

27 ਦਸੰਬਰ 2008, ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦੇ - 11.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਦਾ ਹੈ

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ

	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੁਝੈ ਡੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ - ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - ੧	30/-	35/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - ੨	60/-	65/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - ੩	100/-	100/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-
8. ਚਉਥੇ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੇ	55/-	60/-
9. ਸੁਗਣਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	40/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੁਹਾਰ	10/-	10/-
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
14. ਪੁਰਾਣਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-
1੬. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	70/-	
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-
19. ਧਰਮ ਖੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
20. ਪਵਿਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-	
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-	
24. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
25. ਅਥਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	
26. ਅਥਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	

31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਗਸੀਐ	50/-
32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-
33. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-
34. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਤਰ	25/-
35. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-
36. ਗਿਬੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-
37. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-
38. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-
੩9. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-
40. 'ਸਿਵਾ ਸਿਮਰਨ ਚੁਗਣੀਆਂ'	160/-
41. 'ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	150/-
42. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ',	30/-
43. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	30/-

English Version

	Price
1. Baisakhi	Rs. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth	Rs. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1	Rs 50/-
4. Discourses on the Beyond -2	Rs. 50/-
5. Discourses on the Beyond -3	Rs. 50/-
6. Discourses on the Beyond -4	Rs. 60/-
7. Discourses on the Beyond -5	Rs. 60/-
8. The way to the imperceptible	Rs. 80/-
9. The Lights Immortal	Rs. 20/-
10. Transcendental Bliss	Rs. 70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1)	Rs. 80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2)	Rs. 80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3)	Rs. 110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	Rs. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	Rs. 5/-
16. Divine Word Contemplation Path',	Rs. 150/-